

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

4483 SAYILI KANUNA GÖRE DEVLET MEMURLARININ
YARGILANMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN:
GİZEM DENİZ DEMİRDİZEN
21620247

TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Mehmet Emin AKGÜL

Ankara-2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 07 / 09 / 2020

Öğrencinin Adı, Soyadı:Gizem Deniz DEMİRDİZEN

Öğrencinin Numarası:21620247

Anabilim Dalı:Kamu Hukuku A.B.D

Programı:Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı:Doç.Dr. Mehmet Emin AKGÜL

Tez Başlığı:4483 Sayılı Kanun'a Göre Devlet Memurlarının Yargılanması

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 118 sayfalık kısmına ilişkin, 05 / 08 / 2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 15'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:.....

ONAY

Tarih: 07 / 09 / 2020.

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Doç. Dr. Mehmet Emin AKGÜL

ÖZET

Toplumsal hayata geçişle birlikte devletin, diğerk kamu tüzeli kişilerinin ya da bunların sıkı kontrolü altındaki özel hukuk tüzeli kişilerinin, toplumun genel ve ortak ihtiyaçlarını karşılamak ve kamu yararını sağlamak için yapılan sürekli ve düzenli etkinlikler, kamu hizmeti olarak nitelendirilmektedir. Kamu hizmetini gerçekleştirenler, idare hukuku kapsamında kamu görevlisi ve memurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye’de kamu görevlisi ve memur kavramları 1982 Anayasası ile korunduğı gibi birçok farklı kanun içerisinde de kendisine bir yer edinmiştir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 4483 sayılı Memurlar ve Diğerk Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ile devlet memurlarının yargılanması ve disiplin hukukuna ilişkin özel düzenlemeler getirilmiştir.

Memur kavramı ve memurun yargılanması konusu ülkemizde uzun bir tarihi geçmişe sahiptir. Tanzimat dönemi öncesinde dahi, padişahlar tarafından Kanunnameler çıkartılmış ve memurun görevi nedeniyle işlediğı suçlardan ötürü verilecek cezalardan bahsedilmiştir. Tanzimat sonrası ile birlikte gelişen memur yargılaması 1913 yılında kabul edilen Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat ile resmi bir düzene oturtulmuştur. Değişen ve gelişen Türkiye de günün koşullarına uygun olarak, memurun yargılanması, 1999 yılında 4483 sayılı Memurlar ve Diğerk Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ile yeniden düzenlenmiştir.

Memurların ve diğerk kamu görevlilerinin görevleri nedeniyle işledikleri suçlar hakkında yürütülecek ceza soruşturması 4483 Sayılı Kanun’la düzenleme altına alınmış ve yargı organları tarafından yürütülecek olan soruşturma kural olarak idarenin vereceğı izne bağı kılınmıştır. Böylece memur ve diğerk kamu görevlilerinin mesnetsiz isnada karşı korunması da amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: memur, kamu görevlisi, memur yargılaması, 4483 sayılı kanun.

ABSTRACT

Public service is described as continuous and regular activities of government, other public legal entities or private legal entities under their strict control to meet general and common needs of society and to provide public interest with the transition to social life. Public service providers appear as public officers and civil servants under administrative law.

The concept of public officers and civil servants in Turkey has a place in many different laws as well as protected by the 1982 Constitution Act itself. Special regulations regarding the trial and disciplinary law of civil servants were introduced with the State Personnel Law No. 657 and Law No. 4483 on the Prosecution of Civil Servants and Other Public Officers.

The concept of civil servant and the trial of civil servants has a long history in our country. Even before the Tanzimat period, the Statute Books were issued by the sultans and the penalties to be imposed for the crimes committed by the officer due to its duty were referred. The trial of civil servants that developed after Tanzimat period was put into a formal order with the Law on the Prosecution of Civil Servants, which was adopted in 1913. In accordance with today's conditions in changing and developing Turkey, the trial of civil servants was rearranged with the Law no. 4483 on the Prosecution of Civil Servants and Other Public Officers in 1999.

The criminal proceedings about the crimes committed by civil servants and other public officers due to their duties has been regulated by Law No. 4483 and the investigation to be carried out by the judicial bodies has, as a rule, been subject to the permission of the administration. Thus, it is also aimed to protect civil servants and other public officers against unfounded claims.

Keywords: civil servant, public officer, trial of civil servant, Law No. 4483.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR CETVELİ.....	VIII
--------------------------	------

GİRİŞ	1
-------------	---

1. KAMU GÖREVLİSİ VE MEMUR KAVRAMI İLE MEMUR YARGILAMASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ TARİHSEL SÜRECİ

1.1. KAMU GÖREVLİSİ ve MEMUR KAVRAMI.....	2
1.1.1. 765 Sayılı TCK'da Kamu Görevlisi ve Memur Kavramı	2
1.1.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nda Kamu Görevlisi ve Memur Kavramı	3
1.1.3. Türk Anayasalarında Kamu Görevlisi ve Memur Kavramı	5
1.1.4. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Kapsamında Memur.....	8
1.2. MEMUR YARGILAMASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ TARİHSEL SÜRECİ	12
1.2.1. Tanzimat Öncesi Dönem	12
1.2.2. Tanzimat Sonrası Dönem	13
1.2.2.1. Memurin Muhakematı Nizamnamesi	14
1.2.2.2. Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat	15
1.2.3. Cumhuriyet Dönemi	16
1.2.3.1. 1609 Sayılı Bazı Cürümlerden Dolayı Memurlar ve Şerikleri Hakkında Takip ve Muhakeme Usulüne Dair Kanun.....	16
1.2.3.2. 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu..	16
1.2.3.3. 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun	16

2. 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN

YARGILANMASI HAKKINDA KANUN'UN KAPSAMI

VE USULE İLİŞKİN SİSTEMLER

2.1.	4483 SAYILI KANUN'UN AMACI.....	18
2.2.	4483 SAYILI KANUN'UN KAPSAMI	18
2.2.1.	İstihdam Eden Bakımından Kapsam	18
2.2.2.	Konu Yönünden Kapsam.....	23
2.2.3.	Fail Bakımından Kapsam	25
2.2.3.1.	4483 Sayılı Kanun Kapsamında Özel Olarak Düzenlenen Kişiler.....	25
2.2.3.2.	Diğer Özel Yasalar ile 4483 Sayılı Kanun Kapsamına Alınan Kişiler.....	25
2.3.	4483 SAYILI KANUN'UN İSTİSNALARI.....	26
2.3.1.	Suç Konusuna Dair İstisnalar	26
2.3.1.1.	4483 Sayılı Kanun'da Belirtilmiş Olan İstisnalar.....	26
2.3.1.2.	Diğer Yasalarda Belirtilen İstisnalar	27
2.3.1.2.1.	İcra ve İflas Kanunu'nun 357.Maddesi	27
2.3.1.2.2.	Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar	28
2.3.1.2.3.	Seçim Suçları	28
2.3.1.2.4.	Cumhuriyet Savcısı veya Mahkemece İstenen Bilgiyi Vermeme Suçu	29
2.3.1.2.5.	Çocuk Koruma Kanunu'ndan Doğan Görevlerle İlgili Suçlar	30
2.3.1.2.6.	Gerçeğe Aykırı Yeşil Kart Alınması, Düzenlenilmesi veya Böyle Bir Karttan Yararlanılması Suçları	30
2.3.1.2.7.	Hakim ve Savcılar Usulsüz Arama, Yakalama ve Sorgulama Fiilleri ve Hakim ve Savcılar Kötüniyetle Şikayet Fiilleri	30
2.3.1.2.8.	Müfettiş ve Muhakkikin İhbar Görevini Yapmaması	31

2.3.1.2.9. 3628 s. Kanunda Düzenlenen Suçlar İçin Geçerli Özel Soruşturma Usulü ..	31
2.3.2. Failin Sıfatına Dair İstisnalar	32
2.3.2.1. Cumhurbaşkanı.....	32
2.3.2.2. Bakanlar.....	34
2.3.2.3. Milletvekilleri	34
2.3.2.4. Yüksek Mahkemeler Başkan ve Üyeleri	35
2.3.2.4.1. Yargıtay	35
2.3.2.4.2. Danıştay	36
2.3.2.4.3. Hakimler ve Savcılar	37
2.3.2.5. Kolluk Amirleri	38
2.3.2.6. Avukatlar	39
2.3.2.7. Noterler	40
2.3.2.8. Yükseköğretim Kurumları	41
2.4. MEMUR SORUŞTURMASININ GEREKLİLİĞİ, İLKELER VE İZİN SİSTEMİ	44
2.4.1. Memur Soruşturmasının Gerekliliği.....	44
2.4.2. Memur ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması Usulüne İlişkin İlkeler.....	45
2.4.2.1. Hukuk Devleti İlkesi.....	45
2.4.2.2. Adil Yargılanma İlkesi (Dürüst İşlem İlkesi).....	46
2.4.2.3. Kovuşturma Mecburiyeti İlkesi.....	47
2.4.2.4. Davasız Yargılama Olmaz İlkesi.....	47
2.4.2.5. Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi.....	48
2.4.2.6. Gizlilik İlkesi	48
2.4.3. Memur ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması Usulüne İlişkin Sistemler.....	49
2.4.3.1. Yargısal Güvence Sistemi.....	49

2.4.3.2. Yönetmelik Güvence Sistemi	49
2.4.3.2.1. Yargılama Sistemi	50
2.4.3.2.2. Soruşturma Sistemi	50
2.4.3.2.3. İzin Sistemi	50
3. 4483 SAYILI KANUN'A GÖRE SORUŞTURMA VE YARGILAMA	
AŞAMALARI İLE KANUN KAPSAMI DIŞINDA KALAN SUÇLAR	
3.1. ÖN İNCELEME VE AŞAMALARI.....	52
3.1.1. Olayın Yetkili Merciler Tarafından Öğrenilmesi	52
3.1.1.1. İhbar ve Şikâyetlerin Niteliği	52
3.1.1.2. Cumhuriyet Başsavcılarının Görevi	57
3.1.1.3. Kamu Görevlilerinin Durumu	58
3.1.2. Ön İncelemeye Yaptırmaya Yetkili Merciler	58
3.1.2.1. Ön İnceleme Emrinin Verilmesi ve Ön İncelemeyi Yapacak Kişilerin Tespiti	58
3.1.2.2. Ön İncelemeyi Yapacak Olan Kişilerin Yetkileri.....	60
3.1.2.3. Ön İnceleme Raporu	62
3.1.2.4. Ön İnceleme Sonucu Verilen Karar.....	63
3.1.2.5. Ön İnceleme Kararında Süre	64
3.2. SORUŞTURMA AŞAMALARI	64
3.2.1. Soruşturma İzninde Verilen Kararlar.....	64
3.2.2. Soruşturma İzninin Kapsamı	67
3.2.3. Soruşturma İzni Vermeye Yetkili Merciler	67
3.2.4. İtiraz ve İtiraz Mercileri.....	72
3.2.4.1. İtirazın Şekli	72
3.2.4.2. İtirazın Süresi	73
3.2.4.3. İtiraz Edebilecek Kişiler.....	73

3.2.4.4.	İtiraz Mercileri	74
3.2.4.5.	İtiraz Dilekçelerinin Verileceği Yer, İtirazdan Vazgeçilmesi ve İtiraz Üzerine Verilen Kararlara Karşı İtiraz.....	75
3.2.5.	Hazırlık Soruşturması	76
3.2.5.1.	İtirazın Kesinleşmesi.....	76
3.2.5.2.	Hazırlık Soruşturması Yapacak Olan Merciler	76
3.2.5.3.	Yetkili ve Görevli Mahkemeler	77
3.2.5.4.	Hazırlık Soruşturması Sonucu Verilen Kararlar	78
3.2.5.5.	Memurun Haksız İsnatlardan Korunması	79
3.2.5.6.	Memurin Muhakematı Hakkında Kanun'a Yapılan Atıflar	79
3.3.	4483 SAYILI KANUNDA BELİRLENEN İSTİSNALAR.....	79
3.3.1.	Disiplin Suçları	80
3.3.2.	Ağır Cezayı Gerektiren Suçüstü Hali	80
3.3.3.	Adli Görevlerden Doğan Suçlar	81
3.3.4.	İşkence ve Zor Kullanma Yetkisinde Sınırı Aşma Suçları.....	81
3.3.5.	Kamu Görevlisi Aleyhinde Suç Uyduranlar Hakkında Soruşturma.....	82
SONUÇ		83
YAZIŞMA VE DİLEKÇE ÖRNEKLERİ		90
KAYNAKÇA.....		99

KISALTMALAR CETVELİ

AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	: Baskı
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
C.D.	: Ceza Dairesi
CMK	: 5271 s. Ceza Muhakemesi Kanunu
ÇKK	: 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu
D.	: Daire
DEÜHFD	: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
E.	: Esas
E.T.	: Erişim Tarihi
İİK	: İcra İflas Kanunu
K.	: Karar
k.	: Kanun
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
Md.	: madde
PTT	: Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü
RG.	: Resmi Gazete
S.	: Sayı

s.	: Sayfa
T.	: Tarih
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
YCGK	: Yargıtay Ceza Genel Kurulu

GİRİŞ

Dünya üzerinde bulunan tüm ülkeler kendi tarihlerini, sosyo-kültürel yapılarını, ekonomilerini ve hatta siyasetlerini ayakta tutmak amacıyla vatandaşlarına belirli hak ve yükümlülükler getirmektedir. Devletlerin vatandaşlara sunduğu bu hak ve yükümlülükler o ülkenin belirlediği anayasa ve kanunlar çerçevesinde belirlenmektedir. Ülke vatandaşları devlet yani kamu bünyesinde çalışabilecekleri gibi özel bir sektörde de çalışma şansına sahip olmaktadır. Dolayısıyla her ülkenin kendi anayasası ve kanunlarından gelen ve o ülkenin yaşam standartları doğrultusunda tanımlanmış kamu görevlisi ve memur kavramları doğmuştur.

Ülkemizde de kamu görevlisi ve memur kavramlarının doğuşuyla birlikte devlet memurlarının hukuki durumu önem kazanmıştır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile devlet memurluğunun kazanılması, hakları, yükümlülükleri gibi konular düzenlenmiştir. Ancak memurların yargılanması usulü, 657 sayılı kanunla belirlenmemiş, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun ile bu konu ayrıca düzenlenmiştir.

Çalışmamız Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri ve İlk Derece Mahkemeleri kararları ışığında üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kamu görevlisi ve memur kavramları üzerinde durularak, ülkemizde uzun bir tarihi geçmişe sahip olan memur yargılamasının tarihi gelişimi inceleme altına alınmıştır.

Çalışmamızın ikinci bölümünde 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un getirilme amacı, uygulanma esasları ve kapsamı; ayrıca devlet memurlarının 4483 sayılı Kanun kapsamında soruşturma ve yargılama usulleri ile izin sistemi üzerinde durularak devlet memuru olarak nitelendirilmesine rağmen bu Kanun kapsamına girmeyen memurlar hakkındaki istisnai durumlar ayrıntılı şekilde değerlendirme altına alınmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise ayrıntılı olarak ön inceleme aşamaları, soruşturma, hazırlık soruşturması ve itiraz süreci hakkında açıklamalar yapılmış; son olarak ise, kanun kapsamında var olan istisnalar incelenmiştir.

Çalışmamızın ekler kısmında, konuyla ilgili çeşitli yazışma ve dilekçe örneklerine yer verilmiş ve çalışmamız sonuçlandırılmıştır.

1.KAMU GÖREVLİSİ VE MEMUR KAVRAMI İLE MEMUR YARGILAMASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ TARİHSEL SÜRECİ

1.1.KAMU GÖREVLİSİ ve MEMUR KAVRAMI

Dünya ülkelerinin anayasaları incelendiğinde, anayasaların ait olduğu ülkenin kendi tarihini, siyasetini, ekonomisini ve kültürünü yansıttığı görülmektedir. Buna ilişkin olarak her ülkenin kendi anayasasında o ülkenin yaşam standartları doğrultusunda, birtakım toplumsal ihtiyaçlar belirlenmiş, bu ihtiyaçları giderecek olan organlar tesis edilmiştir. İşte bu organlarda, devleti temsil eden, tanımlanmış bir “kamu görevlisi” kavramı da bulunduğu bilinmektedir. Ek olarak bir ülkenin anayasası haricinde farklı kanunlarında da değişik kamu görevlisi ve memur tanımları bulunabilmektedir.¹

1.1.1. 765 Sayılı TCK’da Kamu Görevlisi ve Memur Kavramı

Yürürlükten kaldırılmış olan 765 sayılı TCK md. 279 kamu personelinin; “kamu görevi yapanlar ve kamu hizmeti yapanlar” şeklindeki bir ayırım ile değerlendirmektedir. İlgili madde kapsamında kamu görevi yapanlar memur olarak nitelendirilirken, kamu hizmeti yapanlar memur statüsünde değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla ilgili madde kapsamında memurun bir kamusal faaliyette çalışması değil bu faaliyet içerisinde fiilen edindiği kamusal görevin bir kamu görevi mi yoksa bir kamu hizmeti mi olduğu önemli idi. Türk Ceza Hukuku kapsamında hangi görevlerin kamu görevi hangilerinin kamu hizmeti niteliğine haiz olduğu doktrinde çoğu kez tartışma konusu yaratmış ve son olarak yargı kararları ile büyük ölçüde istikrarlı hale getirilmiştir.² Yargıtay Ceza Genel Kurulu’ndan çıkan bir karara göre, “memur, devlete ait hukuki bir iktidar ve salahiyeti kullanarak hukuki tasarruf veya fiilin icrasını gerçekleştirenlerle, bu hukuki tasarruf ve fiilin icrasına amme hukuku usulüne uygun şekilde iştirak ve yardım edenlerdir. İcra ettikleri faaliyet bu nitelikte sayılmayan kimseler memur olarak nitelendirilemez”.³ İlgili karar kapsamında kamu idaresi ve kamu kurumunda görev yapan kamu personeli kamu hizmetlisi olarak sayılmıştır.

¹ ASLAN, Zehreddin ve ALTINDAĞ, Halil: Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması, Seçkin Yayınevi, Ankara, Ocak 2018, s.15.

² GÖKCAN, Hasan Tahsin ve ARTUÇ, Mustafa: Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri (Memur Yargılanması), Güncellenmiş ve Gözden Geçirilmiş 4.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Şubat 2017, s.1-2.

³ YCGK., 1985/410 E., 1985/595 K ve 25.11.1985 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 25.07.2020; GÖKCAN, Hasan Tahsin ve KAYMAZ, Seydi: Ceza Hukukumuzda Memur ve Memurlara Karşı İşlenen Suçlar, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2004, s.40.

Bir devlet dairesinde yönetim veya idari kadrolarda görev yapanlar ile bu kişilerin yardımcılarını “memur” kabul edilirken, yardımcı kadrolarda görev yapan aşçı, şoför, işçi vb. kişiler kamu hizmetlisi olarak kabul edilmiştir⁴. Örneğin, Yargıtay 4. Ceza Dairesi, “adliye mübaşir olarak çalışan sanığın ceza uygulamasında memur sayıldığına”⁵; “sağlık ocağında şoför olarak çalışan sanığın memur olmadığına”⁶; Belediyede çalışan garaj bekçisinin memur sayılmadığına”⁷ karar vermiştir. Ancak doktrinde kamu hizmetlisi ve kamu görevlisi şeklinde yapılan ayrımın her zaman doğru nitelermeyi vermediği; bu ayrım yerine memur, kamu hizmetlisi veya kamu görevlisi terimlerinin konulması gerekliliği görüşü ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi olarak, aynı hizmet alanında çalıştığı halde bir kısım personelin bazı suçları işleyebileceğini, diğerlerinin ise işleyemeyeceklerinin doğru olduğunun kabul edilmesinin doğru olmadığı; ayrıca kamu adına yürütülen faaliyetlere kamu görevlisi olarak katılan kişilerin ve kamu otoritesini temsil eden kişilerin memur olarak kabul edilmesinin çelişki yarattığı belirtilmektedir. Nitekim ÖZGENÇ’e göre, “kamu görevlisi yerine memur kavramı kullanılmalıdır”⁸.

1.1.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Kamu Görevlisi ve Memur Kavramı

765 sayılı TCK’da kamu hizmeti icra eden kişiler “kamu hizmetlisi”, kamu görevi yapan kişiler ise “memur” olarak tanımlanmıştır. 5237 sayılı TCK ile hizmetli-memur ayrımı kaldırılarak “kamu görevlisi” kavramına yer verilmiştir. Kısaca belirtmek gerekirse, 765 sayılı TCK’nın 279. maddesi “memur” kavramını esas alırken, 5237 s. TCK ile memur kavramı terk edilerek yerine “kamu görevlisi” kavramı kullanılmaya başlanmıştır. ÖZGENÇ’e göre; “Devlet otoritesi adına yürütülen bir faaliyetin icrasına kamu hukuku usulüne göre katılan herkes kamu görevlisidir. Memur bir kamu görevlisi çeşididir fakat her kamu görevlisi de memur değildir. Kamu görevlisi kavramı, memur kavramından daha geniş bir anlama sahiptir.”⁹

5237 sayılı TCK md.6/1-c’ye göre; “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi kamu

⁴ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.2.

⁵ Y. 4. CD., 2002/2855 E., 2002/4844 K. 26.03.2002 T.- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 25.07.2020

⁶ Y. 4. CD., 2001/3552 E., 2001/5624 K. 21.05.2001 T.- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 25.07.2020

⁷ Y. 4. CD., 2002/9104 E., 2002/11063 K. 12.06.2002 T.- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 25.07.2020

⁸ “Bir kamu göreviyle görevlendirilen kişi, bir kamu hukuku yükümlülüğü altına girer; bu nedenle görevinden ötürü işlediği suçlara yükümlülük suçları denilmesi gerekir; ayrıca kamu görevlisi, görevini yürüttüğü esnada bu sıfatını muhafaza etmektedir ve görev gereği yürüttüğü faaliyetler arasında bir ayrım yapılmaması gerekir”. Bu bakımdan, ÖZGENÇ’e göre görevin yürütüldüğü esnada icra edilen bazı fiiller açısından “kamu hizmetlisi”, bazı fiiller açısından da “memur” kabul edilmesini isabetli bulmamaktadır. ÖZGENÇ, İzzet: “Kamu Görevi Yükümlülük Suçları, Yükümlülük Suçlarına İştirak”, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Konya, C.4, 1994, s.332-335.

⁹ ÖZGENÇ, İzzet: Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Ankara, 2005, s.103

görevlisidir.” İlgili tanıma göre bir kişinin kamu görevlisi sayılabilmesi için aranacak olan yegâne ölçüt, görülen işin bir “kamusal faaliyet” niteliğini haiz olmasıdır. Madde gerekçesine göre ise kamusal faaliyet, Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilmiş olan bir siyasal kararla bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir. Ek olarak, gerekçe içerisinde bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişilerin maaş, ücret vb. maddi karşılık alıp almamalarının, bu işi süreli ve sürekli veya geçici olarak yapmalarının bir öneminin bulunmadığına yer verilmiştir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde; noterlik, askerlik, bilirkişilik meslekleri faaliyetsetel açıdan bakıldığında kamu görevlisi sayılmaktadır¹⁰. ÖZBEK’e göre; “Kamusal faaliyet Anayasa ve kanunlarda belirlenmiş olan usullere göre verilen bir siyasal kararla, bir hizmetin kamu adına yürütülmesidir”¹¹. TOROSLU’ya göre ise, “Devletin herhangi bir faaliyeti yalnızca veya daha çok devlete ait hukuki bir yetki ve iktidarın kullanılması amacıyla örgütlenildiğinde kamusal faaliyet söz konusu olup bu faaliyetin yürütülmesine katılan kişiler de kamu görevlisi olmaktadır”¹². GÖZLER’e göre kamusal hizmet, “Bir kamu tüzel kişisi tarafından üstlenilen ve doğrudan doğruya onun tarafından veya onun görevlendirmesi ve denetimi altında bir özel kişi tarafından yürütülen, kamu yararı amacına yönelik faaliyetler”dir¹³. GÜNDAY ise kamusal faaliyeti “Siyasal organlar tarafından kamuya yararlı kabul edilen, bir kamu kuruluşunun ya kendisi ya da yakın denetimi ve gözetimi altında özel kesim tarafından yürütülen faaliyetler” olarak tanımlamıştır¹⁴.

Kamusal faaliyet, yani kamu hizmeti, Anayasa Mahkemesi’nin çeşitli kararlarında da tanımını bulmuştur. Örneğin bir kararda kamusal faaliyet, “Devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların gözetim ve denetimleri altında, genel ve ortak gereksinimleri karşılamak, kamu yararı ya da çıkarımı sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli etkinlikler”¹⁵ şeklinde tanımlanmış olup; diğer bir kararında ise “Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin, toplumun genel olarak gereksinimlerini karşılamak amacıyla yürüttüğü veya buyruğu ve sorumluluğu altında başkalarına yaptırdığı etkinlikler(dir).”¹⁶ şeklinde ifade edilmiştir.

¹⁰ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.4.

¹¹ ÖZBEK, Veli Özer: TCK İzmir Şerhi Türk Ceza Kanunu’nun Anlamı, C:1, 4.Baskı, 2010, s.123.

¹² TOROSLU, Nevzat: Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara, 2005, s.273-274.

¹³ GÖZLER, Kemal: İdare Hukuku Cilt.II, 3.Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, Mayıs 2019, s.255.

¹⁴ GÜNDAY, Metin: İdare Hukuku, 11.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2017, s.332.

¹⁵ Anayasa Mahkemesi, 2013/88 E, 2014/101 K ve 04.06.2014 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 25.07.2020.

¹⁶ Anayasa Mahkemesi, 1996/63 E, 1997/40 K ve 26.03.1997 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 25.07.2020.

Keza benzer tanımlamalar, çeşitli Danıştay kararlarında da yer almıştır. Örnek olarak bir Danıştay kararında kamusal faaliyet, “Umuma arz edilen, sürekli ve kesintisiz bir biçimde işlemesi zorunlu, toplumun genel ve ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla kanunla kurulan idarenin, doğrudan ya da yakın gözetim ve sorumluluğu altında kamusal yetki ve usuller kullanılarak yürüttüğü faaliyetler”¹⁷ olarak belirtilmiş; bir diğer kararında ise “Bir kamu kurumunun ya kendisi tarafından ya da bir kamu kurumunun yakın gözetimi altında özel girişimci eliyle kamuya sağlanan hizmettir”¹⁸ şeklinde tanımlanmıştır.

Doktrin ve yargısal içtihatlar dikkate alındığında “kamusal faaliyet”, Anayasa ve kanunlarla belirlenmiş olan usuller uyarınca, Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri tarafından yürütülen veya bunların denetimi altında bir başka özel kişi tarafından, kamu yararı gözetilerek gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Kamu görevlisi ise, kamusal faaliyete atama, seçim veya bir başka yöntem ile geçici, süreli veya sürekli olarak katılan personeldir.

1.1.3. Türk Anayasalarında Kamu Görevlisi ve Memur Kavramı

Türk Anayasa sistemine bakıldığında hem 1961 hem de 1982 tarihli Anayasalarımızda memur kavramının anayasal düzeyde korunduğu görülmektedir. 1961 Anayasası’nın 117. maddesinde, “Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler memurlar eliyle yürütülür” şeklinde bir hüküm yer almaktadır. 1982 Anayasası’nın 128. maddesinde ise, “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına¹⁹ göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler,

¹⁷ Danıştay 1.Dairesi, 2000/29 E, 2000/59 K ve 17.04.2000 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T:25.07.2020.

¹⁸ Danıştay 1.Dairesi, 1992/232 E, 1992/294 K ve 24.09.1992 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 25.07.2020.

¹⁹ “Genel idare esasları” kavramı, birçok idare hukukçusu tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA’ya göre “Genel idare esasları kavramından anlaşılması gereken, kamu hukuku rejimi ve kamusal yönetim usulleridir. Kamu hukuku rejimi ve kamusal yönetim usulleri ise, kamu gücü kullanımını gerekli kılar. Genel idare esasları kavramı, özel işletmecilik esasları kavramının tersidir.” **AKYILMAZ**, Bahtiyar, **SEZGİNER**, Murat ve **KAYA**, Cemil: Türk İdare Hukuku, 11.Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, Ekim 2019, s.666.

GÜNDAY’a göre “Genel idare esaslarından anlaşılması gereken, kamu hukuku rejimi ve kamusal yönetim usulleridir. Kamu hukuku rejimi ve kamusal yönetim usulleri ise, kamu gücü kullanılarak tek yanlı idari işlemler tesis etmek ve idari kararlar almaktır. Belli bir idari faaliyet ya da kamu hizmeti için kamu gücü kullanılarak tek yanlı işlemler tesis ediliyor ve idari kararlar alınıyor ise, o idari faaliyet ya da kamu hizmetine genel idare esaslarının uygulandığı söylenebilir.” **GÜNDAY**, a.g.e., s.582.

ÇAĞLAYAN’a göre “Genel idare esasları, kamu hukuku kurallarını, kamusal yönetim usullerini; kamusal yönetim usulleri ise, idarenin kamu gücü ayrıcalıklarından yararlanarak işlem ve eylemlerde bulunabilmesidir.” **ÇAĞLAYAN**, Ramazan: İdare Hukuku Dersleri, 7.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019, s.488-489.

Tüm bu tanımlamalara göre, “Genel idare esasları”ndan kamu hukuku rejimi ve kamusal yönetim usulleri anlaşılmalıdır. Kamu Hukuku rejimi ve kamusal yönetim usulleri ise, kamu gücü kullanılarak, tek yanlı idari işlemler tesis etmek ve idari kararlar almaktır.

memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür” denilmektedir. 1982 Anayasası ile 1961 Anayasası arasındaki hükümleri karşılaştırdığımızda, 1982 Anayasası’nın 128. maddesinde, genel idare esaslarına göre memurların yanında diğer kamu görevlileri ibaresinin bulunduğu ve kamu iktisadi teşebbüslerinin madde kapsamına alındığı görülmektedir.

1982 Anayasası’nın 128. maddesi, genel bir düzenleme yolunu tercih ederek, tüm kamu hizmeti görevlilerini memur kavramı üzerinde toplamayarak, kamu hizmeti görevlilerinin kendi içerisinde ayrılmasını kanun koyucunun iradesine bırakmıştır. Kısaca kamu görevlilerinin, çalıştırılacakları kamu hizmetlerinin niteliğine göre istihdam usul ve esaslarının tespiti, kanun koyucunun takdirine bırakılmıştır²⁰.

Burada üzerinde durulması gereken diğer önemli konu da, kimlerin kamu görevlisi niteliğine haiz olduğudur. GÖZÜBÜYÜK/TAN’a göre, “dar ve geniş anlamda kamu görevlisi kavramı bulunmaktadır. Geniş anlamda kamu görevlisi, kamu kesiminde görev alan ve hukuki durumu birbirinden farklı olan tüm görevlilerin kısacası kamu kesiminde çalışan herkesin kamu görevlisi olarak kabul edilmesi şeklinde tanımlanmaktadır. Dar anlamda kamu görevlisi dendiğinde ise, 1982 tarihli Anayasanın 128. maddesi kapsamında genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yürüten devlet memurları ile diğer kamu görevlilerinin dar anlamda kamu görevlisi kapsamında olduğunu, memurlar dışında kalan diğer kamu görevlilerinin kapsamına ise hâkim ve savcılar, üniversite öğretim üyeleri gibi ayrı personel rejimine tabi kamu görevlilerinin girdiği” görüşündedir²¹. GÜNDAY’a göre, geniş anlamda kamu görevlisi, hukuki durumlarına ve yaptıkları görevin niteliğine bakılmaksızın, kamu kesiminde ve Devletin bütün organlarında görev yapan herkesi ifade etmekte olup; bu bağlamda kamuya ait bir fabrikada çalışan işçinin dahi kamu görevlisi sayılması söz konusudur. Dar anlamda kamu görevlisi ise, devletin siyasi yapısını oluşturan organlardaki görevliler ile özel hukuk hükümlerine tabi olarak çalışanlar dışında kalan tüm kamu görevlilerini ifade etmekte ve idare hukukunu ilgilendiren “kamu

²⁰ **ASLAN** ve **ALTINDAĞ**, a.g.e., s.16; Ayrıca Anayasa Mahkemesi’nin 22.12.1988 T., 1988/5 E., 1988/55 K. sayılı kararında yer bulan Servet Tüzün’ün Karşı Oy ve Değişik Gerekçesi de bunu açıkça ifade etmektedir. İlgili gerekçede, KİT’lerde işçi statüsüne girmeyen ve kamu hizmetlerinde genel idare esaslarına göre çalıştırılacak personel ile ilgili düzenlemede, Anayasa md.128/2’nin göz önünde bulundurulmasının zaruri olduğu ve genel idare esasları dışında yürütülen ve işçi statüsüne girmeyen personelin Anayasa md.128/2 kapsamı dışında kalmasının getirdiği farklılığın giderilmesinde, gerek genel idare esaslarına göre yürütülen, gerekse bu ve işçi statüsü dışında kalanlar açısından KİT hizmetlerinin kamu hizmeti olduğunun ve böylece kamu hizmetinde çalışanların güvencelerinin göz önünde bulundurulması gerektiği belirtilmektedir. - www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr, E.T: 22.07.2020

²¹ **GÖZÜBÜYÜK**, Şeref ve **TAN**, Turgut: İdare Hukuku Genel Esaslar, C.1, Turhan Kitapevi, Ankara, Ekim 2019, s.765 vd.

görevlisi” kavramının da, dar anlamda kamu görevlisi olduğunu ifade etmektedir²². AKYILMAZ/SEZGİNER/KAYA ise “geniş anlamda kamu görevlisi”ni, hukuki durumlara ve yaptıkları görevin niteliğine bakılmaksızın kamu kesiminde görev yapan herkes olarak belirtmekte; “dar anlamda kamu görevlisi”nin tanımını da devletin siyasi yapısını oluşturan organlardaki görevliler ile kamu kesiminde özel hukuk kurallarına tabi olan kişiler olarak yapmaktadır²³. GÖZLER’e göre geniş anlamda kamu görevlisi, “kamu tüzel kişilerinde görev yapan ve kamu hukuku rejimine tabi olan bütün kişiler” iken; dar anlamda kamu görevlisi, “kamu tüzel kişilerinde mesleki bir sıfatla, ücretli bir iş yapan ve kamu hukuku rejimine tabi olan bütün personeldir”²⁴. ATAY’a göre, hukuki durum ve yaptıkları görevin niteliğine bakılmaksızın kamu kesimi ile devletin tüm organlarında görev yapanların tamamı “geniş anlamda kamu görevlilerini” oluştururken; devletin siyasi organı ile idari teşkilata dahil birimlerden herhangi birinde Özel Hukuk hükümlerine göre çalışanların dışında kalanlar “dar anlamda kamu görevlileri”ni, yani İdare Hukuku anlamında kamu görevlilerini oluşturur²⁵. Keza Danıştay’ın çeşitli kararlarında da “kamu görevlisi” kavramına dikkat çekilmiştir²⁶.

Üzerinde durulması gereken bir diğer konu ise 1982 Anayasası’nın 128. maddesinde yer alan “diğer kamu görevlileri”nin kimler olduğudur. Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu bir kararında, diğer kamu görevlilerini, “memurlar ve işçiler dışında kamu hizmetinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerde yönetime kamu hukuku ilişkisiyle bağlı olarak çalışanlar” şeklinde tanımlamıştır²⁷. Ek olarak, Anayasa Mahkemesi vermiş olduğu kararlar ile kimlerin diğer kamu görevlileri olduğunu da belirtmiştir. İlgili kararlara göre, “yeminli serbest mimarlık ve mühendislik bürolarında çalışan elemanların esas itibarıyla serbest meslek erbabı olmaları

²² GÜNDAY, a.g.e., s.580.

²³ AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.665-666.

²⁴ GÖZLER, a.g.e., C.II, s.644.

²⁵ ATAY, Ender Ethem: İdare Hukuku, 3.Bası, Turhan Kitapevi, Ankara, 2012, s.781-782.

²⁶ “657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4. maddesinde, kamu hizmetlerinin; memurlar, sözleşmeli personel, geçici personel ve işçiler eliyle gördürüleceği hükme bağlanmış olup, kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan işçilerin de geniş anlamda kamu görevlisi olduğu Danıştay’ın yerleşik içtihatlarıyla kabul edilmiştir.” Danıştay 2.Dairesi, 2016/5600 E ve 2016/4005 K sayılı kararı; ayrıca bu yönde bkz: Danıştay 2.Dairesi, 2016/11794 E ve 2016/4879 K sayılı kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 25.07.2020.

“Davacı, kamu kesiminde görev yapmakla beraber, genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yürütmeyenlerin kamu kesiminde çalışmaları bile Anayasanın 128. madde 1. fıkrası hükmü karşısında kamu görevlisi sayılmayacaklarını, Anayasanın geniş anlamda kamu görevlisi kavramını değil, dar anlamda kamu görevlisi kavramını benimsediğini, dar anlamda kamu görevlilerinin memurlar ve diğer kamu görevlilerinden oluştuğu, devlet memuru olmayan belediye başkanlarının diğer kamu görevlileri kapsamında değerlendirilmelerine de olanak olmadığı...” Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2001/850 E, 2001/1031 K ve 28.12.2001 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 25.07.2020.

²⁷ Anayasa Mahkemesi 01.02.1990 T., 1988/64 E., 1990/2 K., RG., 21.04.1990 T., S.20499. - www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr, E.T: 25.07.2020.

nedeniyle kamu görevlisi sayılmadıklarına”²⁸ hükmederken; “yeminli mali müşavirlerin serbest meslek erbabı olduklarını fakat kamu yetkisi kullandıklarını dolayısıyla kamu hizmeti görevi gördüklerini, ayrıca devlet ile yeminli mali müşavirler arasında kamu hukuku ilişkisi olduğundan ve sahip oldukları tasdik yetkisinin devlet eliyle verildiğinden bahisle bu kişilerin kamu görevlisi sayılmasına”²⁹ karar verilmiştir.

5237 Sayılı TCK md.6’da da kamu görevlisi tanımı yapılmıştır. Md.6’ya göre kamu görevlisi “kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan kişi”dir. Bu tanım, oldukça geniş bağlamda yapılmıştır zira, göreve geliş şekli görev süresi vb. etmenler kamu görevlisi olup olmama bakımından bir anlam ifade etmemektedir. Yani seçilme yoluyla gelen bir milletvekili de, yargı organında görev yapan bir hakim de bu tanıma göre kamu görevlisi sayılmaktadır³⁰. Ancak İdare Hukuku kapsamında var olan “kamu görevlisi” tanımı, TCK’ya nazaran çok daha dar kapsamla ifade edilmektedir. Nitekim “kamu görevlisi”nin dar ve geniş anlamda tanımları önceki paragraflarda ifade edilmiştir.

Anayasanın 128.Maddesine bakıldığında devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevlerin, memurlar ve diğer kamu görevlileri ile yürütüldüğü ifade edilmişse de; Anayasamızda açıkça bir “memur” tanımı bulunmamaktadır. Nitekim yine Anayasanın 128/2.Maddesinde “memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işleri kanunla düzenlenir” denilmek suretiyle, memur tanımının ve niteliklerinin ayrı bir kanunla düzenlenmesi gereği vurgulanmıştır. Bu kanun ise hiç şüphesiz 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu’dur.

1.1.4. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu Kapsamında Memur

657 sayılı Kanun’da “memur” kavramının kapsamı 1. maddede açıklanmış olup; ilgili maddede memur, Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar, İl Özel İdareleri, Belediyeler, İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlarda, kanunlarla kurulan fonlarda, kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge

²⁸ Anayasa Mahkemesi 11.12.1986 T., 1985/11 E., 1986/29 K., RG., 18.04.1987 T., S.19435. - www.lexpera.com.tr, E.T: 25.07.2020.

²⁹ Anayasa Mahkemesi 19.03.1987 T., 1986/5 E., 1987/7 K., RG., 12.11.1987 T., S.19632. - www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr, E.T: 25.07.2020.

³⁰ GÖZLER, a.g.e, C.II, s.669.

Müdürlüklerinde çalışanlardır. Sözleşmeli ve geçici personel hakkında ise özel hükümler uygulanmaktadır.

Yine 657 sayılı kanun md.4/A'ya göre mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın, Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerin genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilenler, ayrıca tanımlananlar dışındaki kurumlarda genel politika tespiti, araştırma, planlama, programlama, yönetim ve denetim gibi işlerde görevli ve yetkili olanlar da memur sayılmaktadır.

657 sayılı kanun memur kavramını genişleterek devlet memurlarına yardımcı olacak araştırma, planlama, programlama, yönetim ve denetim personelini de memur statüsünde değerlendirmiştir. Nitekim, bir kimsenin memur olabilmesi için 657 sayılı Kanun'un 1. maddesinde sayılan kurumlardan aylık alarak asli ve sürekli bir biçimde görev yapması ve atama ile göreve getirilmiş olması gerekmektedir³¹.

İlgili kanun kapsamında memur kavramı incelendiğinde ortaya memur olmanın belirgin özelliklerinin çıktığını söyleyebiliriz. Bunlardan ilki, memurların Devlet ve diğer kamu tüzel kişiliklerinde görev almasıdır. İkincisi, memurların görevi genel idare esaslarına göre yürütülmesi gerekli olan kamu hizmetlerini yürütmeleridir. Üçüncüsü ise, memurların gördüğü görevlerin asli olması ve süreklilik (düzen ve süreklilik) içermesidir³².

Kamu hizmeti, toplumun ortak ihtiyaçlarını kamu yararı adına gerçekleştirmek amaçlı verilir. Bu bakımdan düzenli ve sürekli olarak yapılması gerekmektedir, söz konusu faaliyetlerin sürekli ve düzenli şekilde yürütülmesi, kamu hizmetinin sürekliliği ilkesine işaret eder³³. Sürekliliğin sağlanamaması halinde kamusal gereklilikler karşılanamaz, böylece kamu yararı da gerçekleşmemiş olur. Kamu hizmetinin kesintisiz olarak yürütülmesi, her gün/her saat yürütülmesi anlamında değil; gereksinimin hissedildiği durumlarda, ihtiyacı gidermeye yetecek sıklıkta yürütülmesi, yani hizmetin niteliğine göre belirlenmesi anlamındadır. Örneğin, sağlık hizmetleri açısından hastanelerin sürekli açık olması, ulaşım hizmetleri açısından şehir içi toplu taşımanın belirli saatlerde uygulanması, eğitim-öğretim hizmetlerinin gerçekleştirilmesi adına öğretim kurumlarının tatiller hariç belirtilen gün ve saatlerde açık olması, bu hizmetin

³¹ PINAR, İbrahim: 4483 Sayılı Kanun'a Göre Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Ceza Soruşturması, 1.Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, Nisan 2009, s.51.

³² SALİHOĞLU, Enver ve DEMİRKOL, Selami: 4483 Sayılı Kanun ile Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Öncesi Aşamaya İlişkin Usul ve İşlemler, 3.Baskı, Beta Yayın Dağıtım, İstanbul, 2010, s.10; ASLAN ve ALTINDAĞ, a.g.e., s.22-23.

³³ ÇAĞLAYAN, a.g.e., s.244.

sürekliliğini ve aynı zamanda düzenliliğini ifade eder³⁴. Süreklilik ve düzenlilik ilkesine Anayasa Mahkemesi kararlarında da yer verilmiştir. Örneğin, bir Anayasa Mahkemesi kararında, kamu hizmetinin aksamadan, kesintisiz ve sürekli yürütülmesinin esas olduğu özellikle vurgulanmış; memurların da kamu hizmetini sağlamakta herhangi bir aksaklığa mahal vermemesi gerektiği, askerliğin yapılmamış olmasının böyle bir aksaklık unsuru sayılabileceği ve bu haliyle kişinin, kamu görevine alınması halinde ilgili kamu hizmetinin aksayacağı ve yürütülemez olacağının kaçınılmazlığı belirtilmiştir³⁵. Keza yine bir başka kararda, idarenin bütün iş ve işlemlerinin nihai amacının kamu yararı olduğu, bu bakımdan idareye tanınan yetkinin, kamu hizmetlerinin eksiksiz ve kesintisiz olarak yürütülmesinde gereklilik olduğu; ancak verilen bu yetkinin keyfiyet içermeyecek ölçüde, sınırları çizilmiş ve belli ölçüde serbestlik yetkisi veren nitelikte olması gerektiği ifade edilmiştir³⁶. Şayet idari işlem, süreklilik ve düzenlilik unsurlarını içermez ise, hukuka aykırılık açısından ilgili idari yargı birimlerince iptal edilebilecek ve eylem sebebiyle zarar doğmuşsa, bu zarar açısından idarenin mali sorumluluğuna gidilebilecektir.

Kanımızca burada bahsi geçen süreklilik kavramı yapılan görevin devamlılığını anlatmakta iken aslilik özelliği ise görevin bir kadroya bağlanmak suretiyle gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir. Yani kamu görevlisi, kamu hizmetini, hizmete ilişkin bir kadro ile bütünleşmek suretiyle gerçekleştirir³⁷. Bunun sonucu olarak kamu görevlisi ile istihdam eden

³⁴ “Kamu hizmetinin sürekliliği ilkesinin, idare hukukunda başka neticeleri de bulunmaktadır. Bunları kısaca şu şekilde ifade edebiliriz:

- a) Kamu hizmetinin sürekliliği ilkesinin kamu görevlerine yansması: Kamu görevlileri için grev yasağının kabul edilmesi; kamu görevlilerinin topluca istifa edememesi kuralı; istifa eden memurun, yerine yenisi gelinceye kadar devam etmesi, kamu hizmetinin sürekliliğinin bir sonucudur.
- b) Kamu hizmetinin sürekliliği ilkesinin idari sözleşmelere yansması: İdari sözleşmelerde uygulanan öngörülemezlik teorisi, kamu hizmetlerinin sürekliliği ilkesi (kamu hizmetlerinin aksamaması) anlayışından ortaya çıkmıştır. Bu teoriye göre, önceden öngörülemeyen bazı olaylar ortaya çıkar ve hizmetin yürütülmesini ciddi şekilde zorlaştırırsa, hizmetin sürekliliğinin sağlanması için idare, sözleşmeciye birtakım kolaylıklar sağlamak zorundadır.
- c) Kamu hizmetinin sürekliliği ilkesinin idarenin sorumluluğuna yansması: Kamu hizmetinin süreklilik ilkesine uymayacak şekilde aksatılarak sunulması, idare açısından hizmet kusuru oluşturur. Hizmet kusuru da idarenin sorumluluğuna yol açar.” **ÇAĞLAYAN**, a.g.e., s.244-245

³⁵ Anayasa Mahkemesi, 1963/205 E ve 1963/123 K, 22.05.1963 Tarihli Kararı- www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr, E.T: 26.07.2020.

³⁶ Anayasa Mahkemesi, 2011/123 E ve 2013/26 K, 31.12.2013 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 26.07.2020.

³⁷ “Bu bağlamda bir işi asaleten yapmayan kişilerin, örneğin stajyerlerin, yardımcılardan, kamu görevlisi olmalarını gerektiren bir anayasal zorunluluk yoktur.” **GÖZLER**, a.g.e., C.II, s.656

“Dosya kapsamında Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Gölbaşı İlçe Müdürlüğünde 657 sayılı DMK'nın 4/c maddesi uyarınca sözleşmeli kamu görevlisi olarak veteriner hizmetleri şube müdürlüğünde çalışan sanığın, Gölbaşı Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğünde görev yaptığı 02/10/2011 suç tarihinde, işi gereği kendisine verilen bilgisayar sistem şifresinin üçüncü bir kişinin eline geçmesine neden olması, bu suretle yapılan yanlış işlem sonucunda kamunun zarara uğratıldığının iddia edilmesi, sanığın üzerine atılı eylemine ilişkin 06/11/2012 günlü disiplin soruşturma raporunda geçici personel olarak çalıştığının belirtilmesi ve savunmasında "kendisine kadro eksikliği nedeniyle görev verildiğini" ifade etmesi karşısında; İlçe Tarım Müdürlüğünde bir kadro karşılığı

İdare arasında bir statü ilişkisi varlığından bahsedilir. Bu statü ilişkisinin varlığı sözleşme ile değil; genel, nesnel ve kişilik dışı olarak kanunla belirlenmektedir ve kişi, idarece tesis edilecek bir atama ile bu ilişki içerisine sokulmaktadır³⁸. Nitekim Anayasa Mahkemesi’nce verilen bir kararda da³⁹, asli ve sürekli görevlerde kadronun esas olduğu, bu görevlerin kadroya bağlanmasının dışında, kamu gücü kullanılarak yerine getirilen görevler ve bu görevi yerine getirenlerin de İdare ile bir statü ilişkisi içinde bulunduğu kabul edilmektedir.

Asli ve sürekli bir görev niteliğini taşıyan kamu hizmetlerinin belirlenmesi ile ilgili olarak Bakanlar Kurulu’nun⁴⁰ “Kurumların Hangilerinin Devlete Verilmiş Asli ve Sürekli Bir Kamu Hizmetini Genel İdare Esaslarına Göre Yürütmekle Yükümlü Olduklarının, Hangilerinin Bu Nitelikte Bulunmadıklarının Tespitine Dair”⁴¹ 7/10986 sayılı bir kararı mevcuttur. Bu karar, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçildikten sonra da yürürlüktedir.

gösterilmek suretiyle çalıştırılan sözleşmeli personel statüsünde olup olmadığının kesin olarak tespit edilmesi, kadro karşılığı çalıştırıldığının anlaşılması halinde 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre hakkında soruşturma izni alınmak üzere durma kararı verilmesi, izin verilmesi halinde UYAP sisteminde yapılan sorgulamada sanık hakkında 23/11/2011 tarihli iddianame ile Gölbaşı Asliye Ceza Mahkemesinin 2011/544 Esas sayılı dosyasına kayden görülen kamu davasında görevi kötüye kullanma ve bilişim sistemindeki verileri değiştirmek suçlarından 08/10/2012 tarihinde beraatine karar verildiği, söz konusu kararın Dairemizin 05/11/2014 gün, 2013/5606 E. 2014/10540 K. sayılı ilamı ile bozulduğunun anlaşılması karşısında, anılan bu dosyanın iddianame tarihinin dosyamızdaki suç tarihinden sonra olduğu gözetilerek, suçun sübutunun değerlendirilmesi, suç niteliğinin tayini ve zincirleme suç hükümlerinin uygulanma koşullarının bulunup bulunmadığının belirlenmesi bakımından CMK’nın 8/1. maddesinde yer aldığı şekilde hukuki ve fiili bağlantı bulunması nedeniyle akıbetinin araştırılması mümkünse davaların birleştirilmesi, birleştirme olanağının kalmaması halinde ise onaylı örneklerinin dosya arasına alınmasından sonra hukuki durumun tayin ve takdiri gerekirken yargulamaya devamlı yazılı şekilde hüküm kurulması,

Kanuna aykırı ve katılan vekilinin temyiz itirazları bu itibarla yerinde görülümüş olduğundan, 5320 sayılı Kanunun 8/1. maddesi de gözetilerek CMUK’nın 321. maddesi uyarınca esası incelenmeyen hükmün BOZULMASINA, 10/07/2017 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” Yargıtay 5.Ceza Dairesi, 2014/9035 E, 2017/3088 K, 10.07.2017 T.- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 30.07.2020.

³⁸ **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.550-551; **SEVER**, Çiğdem: “Kamu Hizmetlerinde Biçimsel Ölçütte Çözülme ve Anayasa’nın 128.Maddesinin 1.Fıkrası”, Ankara Barosu Dergisi, 2013, S.3, s.245.- www.dergipark.org.tr, E.T: 26.07.2020.

“Anayasanın 128. maddesinde “Devletin iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür” denilmek suretiyle “memur” ve “diğer kamu görevlisi” tanımı yapılmış bulunmaktadır

Memurlarda uygulanması zorunlu “atama” koşulu diğer kamu görevlileri için de geçerli bir koşuldur. Sözleşmeli personelin istihdamında ise “akdi” bir durum söz konusudur ve atamadan tamamen başkadır. Bu nedenle sözleşmeli personelin Anayasanın 128. maddesinde yer alan ve atamaya tabi “diğer kamu görevlileri” kapsamına dahil edilmelerine Anayasal olanak yoktur...” Anayasa Mahkemesi, 2008/54 E, 2011/45 K ve 10.03.2011 T. Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 02.08.2020.

³⁹ Anayasa Mahkemesi, 09.02.1993 T ve 1992/44 E, 1193/7 K. Sayılı kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 26.07.2020.

⁴⁰ “Bakanlar Kurulu” ibaresi 700 s. KHK ‘nın birinci maddesi gereğince “Cumhurbaşkanı” olarak değiştirilmiştir. 700s. Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname 7 Temmuz 2018 Tarihli ve 30471 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴¹ “Madde 1 — 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 1 inci maddesi kapsamına giren kurumlarla Kanunun ek geçici maddeleri ile personeli malı yönden bu Kanuna tabi tutulan kurumlardan, Devlete verilmiş aslî ve sürekli

1.2. MEMUR YARGILAMASININ TÜRK HUKUKUNDAKİ TARİHSEL SÜRECİ

Ülkemizde yüzyılları aşan bir tarihi geçmişe sahip olan memur yargılamasını Tanzimat Öncesi, Tanzimat Sonrası, Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat ve son olarak şu an yürürlükte bulunan 4483 sayılı Kanun dönemi şeklinde dönemlere ayırmak mümkündür.⁴²

1.2.1. Tanzimat Öncesi Dönem

Tanzimat öncesi dönemde memur ve memur yargılamasına ilişkin düzenlemeler mevcuttur. Osmanlı Devleti'nde dini hukukun üstünlüğü kabul edilmiştir. Dolayısıyla Ceza hukuku kapsamında devlet yöneticilerine tanılan “ta’zir yetkisi”⁴³ çerçevesinde padişahlar

bir kamu hizmetini genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olanlar ilişik I sayılı listede, bu nitelikte olmayan kurumlar ise II sayılı listede gösterilmiştir.

Madde 2 — Bu Karara ekli I ve II sayılı listelerde gösterilen kurumlarda çalışanlardan kimlerin memur, kimlerin işçi statüsüne gireceği, kurumların niteliklerin e göre hazırlanan listeler göz önünde bulundurularak, 15/5/1975 tarihli ve 1897 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca teşkil olunacak komisyon tarafından tespit edilir.

...

LİSTE : I

Devlete verilmiş aslı ve sürekli bir kamu hizmetini genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü kurumlar:

1 Cumhuriyet Senatosu

2 Millet Meclisi

3 Cumhurbaşkanlığı

4 Anayasa Mahkemesi

5 Yargıtay

6 Danıştay

7 Sayıştay

...

91 İl Özel İdareleri

92 Belediyeler.” RG. 28.11.1975 T., S.15426.- resmigazete.gov.tr, E.T: 26.07.2020.

⁴² **MUMCU**, Uğur: “Türk Hukukunda Memurların Yargılanması”, AÜHFD, C.XXVIII, 1971, s.141; **AKYILDIZ**, Ali: “Memurların Yargılanmasında İdari Süreç”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.V, Haziran 2003, s.3.

⁴³ “Ta’zir, İslam Hukuku’nda hadd (İslam hukukunda bazı suçlar için Kur’an’da belirtilmiş değişmez cezalardır. Allah’a işlenen suçlara konulmasından ötürü değişmez nitelikte olan bu ceza türü, suçlar, Kur’an’da yazılı olduğundan yakınmasız kovuşturulur. Şayet suçlu, suçunu inkar eder ve kendi aleyhine olan delilleri karşılarsa, yargıcın, suçluyu cezalandırması salık verilmiştir.), kısas (gerek öldürme ve yaralama, gerek herhangi bir uzvun yok edilmesi veya işe yaramaz duruma getirilmesi yolunda işlenmiş olan suçların faillerinin de, olanak içinde ise, işledikleri suçun aynı ile cezalandırılmalarıdır.) ve diyetin (Ölümle veya yaralama ile sonuçlanan bir suç işlendiği zaman kısas istenmediği veya kısasın olanaksız olduğu durumlarda mal olarak verilmesi gereken bedeldir. Örneğin, bir yerde katili bilinmeyen bir maktul bulunursa, öldürülenin diyeti, o yer ahalisinden alınır. Zira onlar, bu olayı önleyememekle veya katili görmemekle, halkın huzurunu bozmuş sayılmaktadır.) dışında kalan suçlar için, miktarı belirlenmiş olan cezalardır. Örneğin, evrak sahtekarlığı, dolandırıcılık, şantaj vb. suçlar, ta’zir ile cezalandırılır. Burada yargıca büyük bir takdir hakkı bırakılmış olup, yargıç isterse suçluya yalnızca öğüt verebilir, isterse hapsedirir, isterse sürgüne yollayabilir. Ancak yargıcın vereceği ceza, aynı cinsten hadd cezasının en aşağı sınırına varmamalıdır. İslam hukukçularına göre ta’zir, Allah Hakkı ve Ferdi Hak olarak ikiye ayrılmakta olup; şari tarafından had belirlenmeyen, kötü bir eylemi yapan kişi, bu eylemiyle başkalarını da etkilerse Allah Hakkı için; işlenen suçta kişiye özel bir yarar var ise ferdi hak olarak uygulanan ta’zirden söz edilir. Ta’zir suçları, had ve kısastan, cezanın belirli oranlarla takdir edilebilmesi, kişinin cezasız uslanabileceği yönünde kanaat var ise affedilmesi, suçların ispatının had ve kısasa göre daha geniş şekilde mümkünatı ve cezai ehliyet noktasında çeşitli farklarla ayrılmaktadır. Günahlar, emirlere muhalefet açısından ve umumun menfaatleri için ta’zir cezaları uygulanmaktadır.” **YAKUT**, Esra: “Tanzimat Dönemi’ne Kadar Osmanlı Hukuku’nda Taziri Gerektiren Suçlar

tarafından kanunnameler yürürlüğe konulmuştur. Bu kanunnamelerden en bilindikleri; “Fatih, Yavuz ve Kanun-i Sultan Süleyman Kanunnameleri”dir. Bu kanunnamelerde memur suçlarını düzenleyen hükümler mevcuttur. Özellikle Fatih Kanunnamelerinde Osmanlı idari teşkilatı üzerinde durulmuştur. Kanun-i Sultan Süleyman Kanunnamesi ise 326 yıl yürürlükte kalmıştır. Yalnızca Fatih, Yavuz ve Kanuni dönemlerinde değil aynı zamanda III. Selim ve II. Mahmut dönemlerinde de ek düzenlemeler ile fermanlar verilmiştir⁴⁴.

1.2.2. Tanzimat Sonrası Dönem

Memur yargılamasının temeli tanzimattan önce atılmış olsa da asıl belirgin düzenlemeler tanzimat ve sonrasında yapılmıştır. Tanzimat dönemi ile birlikte değişen ve gelişen Osmanlı Devleti’nin kanunları da bu yönde iyileşme göstererek yenilenmiştir. Fransız İhtilali’nin yansımalarıyla birlikte insan hakları kavramı oluşmaya başlamıştır. Bu kavramın Osmanlı Devleti’ne girişiyle birlikte, devletin tamamen kölelerden ve devşirmelerden beslenen üst yönetim kadrosunun görev süresi sonunda “genel müsadere ve siyaseten katl” gibi ağır yaptırımlara çarptırılmasına son verilmiştir.⁴⁵

Önemle belirtmek gerekir ki, II. Mahmut’un memurların yargılanması hakkındaki kanunnamesinde, memurların padişah emri ile öldürülmesi anlamına gelen “siyaseten katl” yasaklanarak, memurlar güvence altına alınmıştır.⁴⁶ Bu dönemde kurulmuş olan “Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye” de memurların yargılanması amacıyla görevlendirilmiştir.⁴⁷ Daha sonra bu kurum; Meclis-i Vala (Danıştay) ve Divan-ı Ahkam-ı Adliye (Yargıtay) şeklinde ayrılmıştır.⁴⁸

1855 tarihli “İrtikabın Önlenmesi Yasası (Men-i İrtikap Kanunu)” da memur yargılaması da oldukça önemli bir yer edinmektedir. Bunun nedeni, bu kanunun memur yargılamasına ilişkin ayrıntılı ve düzenli maddeler getirmiş olmasıdır. Özellikle Kanun’un 27 ila 31. maddeleri arasında memurların yargılama usulü düzenlenmiştir⁴⁹. 1859 tarihli “Vülat-ı İzam ve Mutasarrıfın-i Kiram ile Kaymakamların Vezâifini Mübeyyin Talimat” bir yönetmelik

ve *Cezaları*”, Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları, S.2, 2006, s.25-40; **ÜÇÖK**, Coşkun, **MUMCU**, Ahmet ve **BOZKURT**, Gülnihal: Türk Hukuk Tarihi, 15.Bası, Turhan Kitapevi, Ankara, 2011, s.90-99.

⁴⁴ **AKGÜNDÜZ**, Ahmet ve **CİN**, Halil: Türk Hukuk Tarihi, C.1, Konya, 1989, s.283-284; **AKYILDIZ**, a.g.m, s.3; **KIRMIZIGÜL**, Hüsamettin: Uygulamada ve Teoride Memurlar Hakkında Tahkikat ve Muhakeme Usulü, Baskı 2, Kazancı Yayınları, İstanbul, 1995, s. 18-20; **ERDOĞDU**, Ahmet: Danıştay’ın Memurların Yargılanması ile İlgili Görevleri- Yüzyıl Boyunca Danıştay 1868-1968, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1968, s.873.

⁴⁵ **AKYILDIZ**, a.g.m., s.4.

⁴⁶ **MUMCU**, Ahmet: Osmanlı Devleti’nde Siyaseten Katl, Ajans-Türk Matbaası, Ankara, 1963, s.173-174.

⁴⁷ **ORHUN**, Hayri: Türkiye’de Devlet Memurlarının Hukuki Rejimi, Ankara, 1946, s. 124; **AKYILDIZ**, a.g.m., s.5.

⁴⁸ **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.526.

⁴⁹ **AKYILDIZ**, a.g.m., s.6.

vasfı taşımakta olup memur yargılamasına ilişkin soruşturmayı hangi makamın yürüteceğini belirlemektedir.⁵⁰

1.2.2.1. Memurin Muhakematı Nizamnamesi

Memur yargılaması adına Osmanlı Devleti içerisinde yapılan önemli ve en son adım 1872 tarihli “Memurin Muhakematı Nizamnamesi”dir. Bahsi geçen Nizamname yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla oldukça ileri bir hukuk anlayışıyla yazılmıştır.⁵¹ Getirilen Nizamnamede, memurların yargılanması baştan sona kadar adliyenin dışında yürütülmüş; memurların, görevlerinden kaynaklanan suç iddiası nedeniyle soruşturma ve yargılamayı yapan idare aynı zamanda verdiği cezanın infazını gerçekleştirmiştir. Bu düzenleme kendi zamanı içerisinde oldukça ileri bir görüşü yansıtmış olsa da günümüzde kabul görmeyen bir uygulama olarak yerini almıştır.

1872 tarihli Nizamnamede memurlar, üç dereceye ayrılmış ve gördükleri hizmetler esas alınarak ayrı ayrı yargılama usulleri geliştirilmiştir. Bu nizamname uyarınca memur, görevi nedeniyle işlediği suçlar dolayısıyla öncelikli olarak kendi dairesi tarafından sorguya çekilir, bu sorgu sonucunda idare mahkemesine gönderilip gönderilmeyeceği hususunda yetkili merciden izin istenirdi. Derece sistemine göre memurun izni liva mutasarrıfı⁵², vali veya Babıali tarafından verilirdi. Mutasarrıflar, müfettiş-i hükkam⁵³, defterdar ve yardımcısı hususunda izin Babıali’den alınırdı⁵⁴. Nizamnamenin ikinci bölümünde suçların ağırlığına göre yargılama mercileri ve verilecek cezalar ile cezaların onanması düzenlenmiştir. Üçüncü bölümde ise memurların, görevli oldukları yere göre var olan sınıflandırmaları gerçekleştirilmiştir. Buna göre belirtilen sistemde memurlar, “İrade-i Seniye” (Padişah İradesi) ile atananlar ve atanmayanlar olarak ikiye ayrılmaktadır. Padişah iradesi ile atanan memurlar, “Şura-yı Devlet”, yani Danıştay’da yargılanırken; diğer memurlar ise bulundukları yerin idare meclislerinde⁵⁵ yargılanmaktadır. Ancak bu İdare Meclisinde verilen cezaların ağırlığı üç yıldan ağır hapis ve

⁵⁰ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e, s.527.

⁵¹ KUNTER, Nurullah: Ceza Muhakemesi Hukuku, Baskı 9, İstanbul, 1989, s.148.

⁵² Liva Mutasarrıfı: Bir sancağın en büyük mülki idari amiri.- tr.wikipedia.org, E.T.: 26.07.2020.

⁵³ Müfettiş-i Hükkam: Valinin yanındaki başlıca görevli, vilayet meclisinde yargı temsilcisi.- KARTAL, Nazım: *Tanzimat’tan Cumhuriyete Osmanlı’da Mülki İdare*, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, C.4, S.1, 2013, s.10-
www.dergipark.org.tr, E.T.: 26.07.2020.

⁵⁴ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.527.

⁵⁵ “Memurların, gerek vazife ile ilgili, gerekse şahsi bütün suçlarından dolayı muhakemeler, ayrı heyetlerin yetkilerine konu teşkil etmekte idi. Bu heyetler, illerde (eyaletlerde) Eyalet Divanı, merkezde ise kubbe altında toplanan Divan-ı Hümayun idi. Eyalet divanının, memurin muhakemat işleri için toplantılarına kadılar, Divan-ı Hümayun’un bu maksatla yaptıkları toplantılara ise (sudur) üye olarak katılırlardı. Merkezde ikinci derecedeki memurların muhakemeleri ise Divan-ı Asa’fi’ye ait idi.” AKALIN, Muzaffer: “Memurin Muhakematı ve İdari Teminat Meselesi”, İdare Dergisi, S.205, Temmuz-Ağustos 1950, s.29 vd.

beş altından çok para cezasından fazla ise bu memurların infazı Şura-yı Devlet, yani Danıştay tarafından onanması ile mümkün olabilmektedir. İdare Meclislerinin⁵⁶ kararlarına karşı üst idare meclislerine; Vilayet İdare Meclislerince verilen kararlara karşı ise Şura-yı Devlet’e başvuru yolu açıktır.

1.2.2.2. Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat

Osmanlı döneminin sonlarında 1913 yılında kabul edilen “Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat”, 1999 yılına kadar yürürlükte kalarak memur yargılamasında bir dönemin kapanışına başka bir dönemin kuruluşuna şahitlik eden bir kanun olarak tarihimizde önemini korumaktadır. Bu kanunla getirilen sistemin en büyük özelliği, memur yargılamasında yalnızca tek bir sistem olan “idari sistem” şeklinin kaldırılarak “idari ve adli” aşamalara ayrılması olmuştur. Memur, memuriyet görevlerinden doğan veya memuriyet görevinin yerine getirilmesi esnasında bir suç işlediğinde ilk tahkikat, idari merciler (idari merciin soruşturma için görevlendirdiği muhakkik) tarafından yürütülecek, idari merciler tarafından (muhakkik, raporunu il/ilçe idare kuruluna sunmakta ve bu kurul tarafından) iddialar ciddi bulunur ise aynı merci “son soruşturmanın açılması kararı” verecektir. Bu karar, iddianame yerine geçmektedir. Bahsi geçen kararlar verildikten sonra memurun yargılanmasına adli makamlar tarafından devam edilecektir.⁵⁷

“Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat” bir ceza yasası olmasına rağmen genel ceza yargılamasının bir istisnası şeklinde hazırlanmıştır. Bunun nedeni, ilgili kanun kapsamına giren suçlarda, yine bu kanun kapsamına giren kişilerin yargılanacak olmasıdır⁵⁸. Dolayısıyla yasanın kapsamında sayılanların dışında kalan kişiler, ceza yargılamasına ilişkin olarak genel usul kurallarına tabi tutulmaktadır.

⁵⁶ “1864 yılında ‘Vilayet Nizamnamesi’ hazırlanmış, bu nizamname ile eski eyalet sistemine son verilmiştir. Yönetmelikleme “Vilayet, Sancağ, Kaza, Nahiye ve Köy” biçiminde olacaktır. Vilayetin en yüksek memuru validir. Sancağın başında mutasarrıf, kazanın başında kaymakam, nahiyenin başında müdür, köyün başında ise seçimle gelmiş muhtar bulunmaktadır. Vilayetin genel yönetiminde validen başka maliye, zaptiye (polis), siyaset, hukuk, nafia (bayındırlık), ziraat (tarım) ve ticaret müdürleri de rol oynayacak; bunların bir bölümü merkeze bir bölümü de valiye uyruk olacaktır. Ancak vilayet içinde ilk kademede hepsi valiye bağlıdır. Bu müdürlerin ve halkça seçilen iki Müslüman ile iki zimmi üyenin, valinin başkanlığında toplanmasıyla “İdare Meclisi” oluşacak, bu meclis vilayet işlerini görüşecektir.” ÜÇÖK, MUMCU ve BOZKURT, a.g.e., s.367.

⁵⁷ KEYMAN, Selahattin: “Memurin Muhakematı Kanunu”, AÜHFD, C.XIX, Ankara, 1967, s.175; AKYILDIZ, a.g.m., s.9.

⁵⁸ AKYILDIZ, a.g.m., s.12.

1.2.3. Cumhuriyet Dönemi

1.2.3.1.1609 Sayılı Bazı Cürümlerden Dolayı Memurlar ve Şerikleri Hakkında Takip ve Muhakeme Usulüne Dair Kanun

Bu kanun 15.05.1930 tarihinde yürürlüğe girerek; irtikap, zimmet, ihtilas, münakaşa, kaçakçılık, müzayede, alım satıma fesat karıştırma, devlet sırlarının açıklanması ve buna sebebiyet ile iştirak eden suç faili memurlar hakkında Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat değil 1609 sayılı Kanun'un uygulanacağını belirtmektedir. 1609 sayılı Kanunla idari izin sistemi benimsenmiş fakat soruşturmanın Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması kabul edilmiştir. Bu haliyle Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat'ın istisnasını teşkil etmiştir fakat 04.05.1990 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan 3628 sayılı Kanun⁵⁹ ile yürürlükten kaldırılmıştır.

1.2.3.2.3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu

1609 sayılı Kanunu yürürlükten kaldırmış olan bu Kanun 19.04.1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanunun temel farkı, memur yargılamasının başında bulunan idareden izin alma şartının kaldırılmış olmasıdır. Kısacası, 3628 sayılı Kanunla; irtikap, zimmet, ihtilas, münakaşa, kaçakçılık, müzayede, alım satıma fesat karıştırma, devlet sırlarının açıklanması ve buna sebebiyet ile iştirak eden suç faili memurlar hakkında Cumhuriyet savcısının idarenin iznine tabi olmadan doğrudan soruşturma yapabilmesinin yolu açılmıştır.⁶⁰

1.2.3.3.4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun

657 sayılı Kanun'un 24. maddesi, “Devlet memurlarının görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması ve haklarında dava açılması özel hükümlere tabidir” şeklinde hüküm kurarak Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat başta olmak üzere memur suçlarının soruşturulmasına ilişkin mevzuata atıfta bulunmaktadır. İlgili maddeye göre memur yargılamasının özel hükümleri günümüzde 4483 sayılı Kanun tarafından hüküm altına alınmaktadır.

⁵⁹ 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, RG. 04.05.1990 T., 20508 S.; Bundan sonra “3628 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

⁶⁰ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e, s.529.

Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat içerisinde geçen özel soruşturma sisteminin 1982 Anayasası'nın 9, 36 ve 140. maddelerine aykırılık teşkil etmesinden bahisle bu sistem doktrin tarafından birçok kez eleştirilmiştir. Yapılan soruşturmanın yargısal olması gerektiği ve idari makamlar üzerinde olmaması gerektiği ifade edilmiştir. Özel soruşturma sisteminin varlığı nedeniyle, soruşturmanın hâkim güvencesi dışında kaldığı bu nedenlerle vatandaşların yapılan soruşturmalara ve alınan kararlara güven duymadığından bahsedilmiştir. En önemlisi ise, memurlar için özel ve farklı bir soruşturma sistemi varlığının “eşitlik ilkesine” aykırılık teşkil ettiği savunulmuştur⁶¹. Fakat Anayasa Mahkemesi, “özel soruşturma sisteminin kamu yönetimi ve yargı organları arasında bağlantı kurduğunu” hükme bağlayarak memurların özel soruşturma sistemine tabi olmasını anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir⁶².

Her ne kadar Anayasa Mahkemesi, anayasaya aykırılık olmadığına ilişkin karar vermiş olsa da sisteme ilişkin eleştiriler devam etmiştir. Avrupa Birliği'ne giriş süreci ile birlikte Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat hükümlerinin gözden geçirilmesi gerekliliği bir kez daha vurgulanmıştır. Tüm bunlar üzerine, günümüz koşullarına uygun ve varlığını Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat'tan alan, fakat yeniliklerini de beraberinde getiren “4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun” kabul edilerek 04.12.1999 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.⁶³

⁶¹ **TOROSLU**, Nevzat: “3482 Sayılı Kanun'un Memurların Ceza Muhakemesine Etkisi”, Denetim Dergisi, Y.8, Ankara, Ocak-Şubat 1993, s.8; **TOSUN**, Öztekin: “Memurların Suçlarında Özel Muhakeme Kuralları”, Yargıtay Dergisi, C.10, Ankara, Ocak-Nisan 1984, s.20; **ÇETİN**, Erol: “Memurların Yargılanmalarına İlişkin Yasa Kaldırılmalıdır”, Yargıtay Dergisi, C.20, Ankara, Ocak-Nisan, 1994, s.53; **DURMUŞ**, A. Alper: Memur Disiplin Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, Mart-2009, s.131.

⁶² İlgili kararı kısaca özetlemek gerekirse; Yasaca aranan 22 yaş koşulunu sağlamaksızın ehliyet almak isteyen kişinin başvurusunu kabul eden ve sertifika veren kurs müdürü hakkında; TCK md.240 uyarınca cezalandırma istemiyle Dursunbey İlçe Cumhuriyet Savcılığınca dava açılmış, kurs müdürünün 625 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Yasası uyarınca memur sayılması üzerine dosya, Memurin Muhakematı Hakkında Kanun uyarınca Dursunbey İlçe Yönetim Kurulu'na gönderilmiştir. İlçe Yönetim Kurulu'nca TCK md.240'a göre kurs müdürünün yargılanmasının uygun görülmesi sonrası Dursunbey Asliye Ceza Mahkemesi, Memurin Muhakematı Hakkında Kanun'un iptali istemiyle 13.06.1991 tarihinde başvuruda bulunulmuştur. Söz konusu başvuruda, hazırlık tahkikat aşamasını yapacak olan kimsenin, ceza muhakemesine yetkin ve yeterli olmadığı; kişilerin hak arayacağı yerlerin bağımsız ve tarafsız mahkemeler olduğu; ayrıca Memurin Muhakematı Hakkında Kanunda memur hususunun belirlenmesinde karmaşa yaşandığı gerekçe olarak gösterilmiştir. İptali istenen kanun yönünde yapılan görüşmede, 1982 Anayasasında bu yönde herhangi bir açık metin bulunmadığı; yargılamanın kanundaki özel yöntemlere bırakıldığı ve bu nedenle ilgili kanunun Anayasaya aykırılığının bulunmadığı; kaldı ki, il ve ilçe yönetim kurullarının verdiği kararların yargısal nitelikte olmadığı, şayet yargısal nitelikte olsa idi bunun, İl ve İlçe Yönetim Kurullarına yargı yetkisinin bırakılması anlamına geleceğini ve bunun 1982 Anayasasına göre mümkün olmadığına özellikle dikkat çekilmiştir. Anayasa Mahkemesi 27.02.1992 T., 1991/26 E., 1992/11 K.-www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 26.07.2020.

⁶³ **DURMUŞ**, a.g.e., s.131.

2. 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN

YARGILANMASI HAKKINDA KANUN'UN KAPSAMI VE

USULE İLİŞKİN SİSTEMLER

2.1. 4483 SAYILI KANUN'UN AMACI

4483 Sayılı Kanun md.1'e göre; "Bu Kanun, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemek" amacıyla oluşturulmuştur. İlgili madde, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yalnızca "görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan" dolayı yargılanabileceklerini ve bu yargılamanın yapılabilmesini de yetkili merciin izin vermesi halinde yapabileceğini hüküm altına almaktadır.

Nitekim yasanın gerekçesinde de 4483 sayılı yasanın, bir memur veya kamu görevlisinin, görev sebebiyle işledikleri suçlar kapsamında yargılanması öncesi ilgili İdare tarafından ön incelemenin gerçekleştirilmesi ve soruşturma izninin verilmesi suretiyle, soruşturmanın, kurullar önünde sürüncemede kalmasını engellemek amacıyla çıkarıldığı açıkça ortaya konulmuştur⁶⁴.

2.2. 4483 SAYILI KANUN'UN KAPSAMI

2.2.1. İstihdam Eden Bakımından Kapsam

4483 s. Kanun'un 2. maddesinin ilk fıkrasında, "Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında" bu kanun hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. İlgili maddenin ilk fıkrasından anlaşılabacağı üzere, istihdam eden idari merciin devlet ve diğer kamu tüzel kişileri olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, bir kişinin 4483 sayılı Kanun kapsamına alınabilmesinin ilk

⁶⁴ "Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin, genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri, kamusal yetki ve usuller kullanmak suretiyle ifa eden memur ve diğer kamu görevlilerinin, bu görevler sebebiyle işledikleri suçlar nedeniyle doğrudan doğruya ceza kovuşturmasına tabi tutulmalar, kamu hizmetinin işleyişinde aksamalara ve kamu otoritesinin saygınlığının zedelenmesine yol açabilir. Bu sakıncaları gidermek, memurlar ve diğer kamu görevlilerini asılsız isnat ve iftiralar karşısında korumak için, bunların görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında, adli makamların kovuşturma yapmasından önce, idarenin bir inceleme yapmasını ve bu incelemenin sonucuna göre olayın, yetkili ve görevli adli mercie intikal edilmesini öngören sistemler geliştirilmiştir... Belirtilen sakıncaları gidermek için, bu tasarı ile ceza kovuşturması açılmadan önce idare tarafından yapılacak ön incelemeye göre karar verilmesi esası getirilmiş, böylece soruşturmanın, kurullar elinde sürüncemede kalması önlenmiş; ayrıca tasarı kapsamındaki "memurlar ve diğer kamu görevlileri" kavramı açıklığa kavuşturulmak, görev sırasında işlenen fakat görevle ilgisi bulunmayan suçlar kapsam dışı bırakılmak suretiyle sistemin uygulama alanının daraltılması öngörülmüştür." 4483 Sayılı Kanun'un gerekçesi: www.sayilikanun.com, E.T: 29.07.2020.

koşulunu o kişinin devlet ya da diğer kamu tüzel kişiliklerinin birinde görev yapması oluşturmaktadır.

4483 sayılı Kanunun ikinci maddesinde geçen “devlet” terimi, devletin üç erki konumunda olan yasama, yürütme ve yargı organlarında görev yapan kamu görevlilerini ifade etmektedir. Bu kapsamda bakıldığında, yasama organı olarak kabul edilen TBMM’de görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile Meclis genel sekreteri ve yardımcıları; yürütme organı olarak kabul edilen Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile genel sekreter ve Bakanlıklar merkez teşkilatı ile bakanlık il ve ilçe örgütlerinde görev yapan kamu görevlileri, büyükşehir, il, ilçe ve belediye başkanları⁶⁵ ile

⁶⁵ “Dosyanın incelenmesinden, şikayetçi ... tarafından ... Cumhuriyet Başsavcılığına verilen 23.3.2007 tarihli şikayet dilekçesinde, keyfi uygulama yapılarak usulsüz işlemlerle İETT’ye ait 45.000 metrekaare Eski Levent Garajının satışını gerçekleştiren ... Büyükşehir Belediye Başkanı ... ve usulsüz satış ve devir işlemlerinde ilgisi ve sorumluluğu bulunan İETT görevlileri hakkında işlem yapılmasının istenildiği, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca ... hakkında önce ayırma kararı verilip sonra yetkisizlik kararı verilerek bu kişi yönünden dosyanın İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği, ... dışında şikayet edilen İETT görevlileri için soruşturmanın Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütüldüğü, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca ... hakkında 4483 sayılı Yasa hükümlerine göre ön inceleme yapılması için dosyanın İçişleri Bakanlığına gönderildiği, İçişleri Bakanlığınca İstanbul Valiliğine yaptırılan araştırmaya dayanılarak İçişleri Bakanı tarafından ... hakkındaki şikayetin işleme konulmamasına karar verildiği, bu karara İstanbul Cumhuriyet Başsavcısı vekili ve şikayetçi tarafından yapılan itiraz üzerine Dairemizin 6.2.2009 tarihli ve E:2009/53, K: 2009/223 sayılı kararında eylemin somut olduğu, kişi ve olay belirtildiği gerekçesiyle işleme konulmama kararının kaldırılmasına ve ... ile olayda sorumluluğu bulunan İETT Genel Müdürü ve İETT’nin diğer yetkilileri de dahil edilerek bu kişiler hakkında 4483 sayılı Yasa hükümlerine göre ön inceleme yaptırılmasına karar verildiği, İçişleri Bakanlığınca görevlendirilen Mülkiye Müfettişlerince düzenlenen ön inceleme raporunda İETT Genel Müdürü ve İETT’nin diğer yetkilileri hakkında genel hükümlere göre işlem yapılması gerektiği, haklarında Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmek üzere tevdi raporu düzenleneceği belirtilerek bu kişilerin ön inceleme raporu dışında bırakıldığı ve ... hakkında ön inceleme raporu düzenlendiği, bu raporda getirilen öneri doğrultusunda adı geçen hakkında İçişleri Bakanı tarafından soruşturma izni verilmemesine karar verildiği anlaşılmıştır.

Ön inceleme konusu eyleme gelince; 1998 ve 1999 yıllarında İETT Genel Müdürlüğü tarafından ihale ile satışa çıkarılan Eski Levent Garajının ihalelerine teklif verilmediği veya verilen tekliflerin rayiç bedelin altında olması nedeniyle ihalelerin iptal edildiği ve satışın gerçekleştirilmediği, İETT Genel Müdürünün başkanlığında toplanan ve Büyükşehir Belediye Başkanı ... tarafından onaylanan 16.8.2005 tarih ve 11174 sayılı İETT İdare Encümeni kararında 45.218 metrekaare yüzölçümlü İETT’ye ait Eski Levent Garajının 110 milyon USD bedelin İETT’ye ödenmesi suretiyle İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına 2581 sayılı yasa çerçevesinde satış ve devrinin yapılmasına karar verildiği, bu karardan sonra İstanbul Büyükşehir Belediye Encümeninin 13.9.2005 tarih ve 1489-903 sayılı kararı ile 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun 30 uncu maddesine göre 110 milyon Dolar bedelle İETT’ye ait sözü edilen taşınmazların Belediyeye devrine karar verildiği, bu kararlara dayanılarak herhangi bir bedel ödenmeden taşınmazlarının tapu devirlerinin gerçekleştirildiği anlaşılmıştır.

İdare Encümeni kararında 2581 sayılı yasa hükümlerine göre arsa satışının yapıldığı belirtilmekte ise de, 2581 sayılı Deniz Ticaret Filosunun Geliştirilmesi ve Gemi İnşa Tesislerinin Teşviki Hakkında Kanunun bu olayla Belediye ve İETT ile herhangi bir ilgisinin bulunmadığı, Büyükşehir Belediye Encümenince 2942 sayılı Kanunun 30 uncu maddesine göre devrine karar verilmiş ise de, Kamulaştırma Kanununun 30 uncu maddesine göre iki kamu idaresi arasındaki taşınmaz devri için gereken koşulların bu olayda bulunmadığı, idarelerin kanunlarla yapmak yükümlülüğünde bulundukları kamu hizmetlerinin yürütülmesi için ihtiyaç duydukları taşınmazların devri için 30 uncu maddeye göre işlem yapılabileceğinden, İstanbul Büyükşehir Belediyesinin bu taşınmazlara ihtiyacı bulunduğu biçiminde bir gerekçeye yer verilmediği, öte yandan İstanbul Büyükşehir Belediyesine devredilmesinden sonra sözü geçen yerde imar planı değişikliği yapılarak 110 milyon doların çok üstündeki bir fiyatla taşınmazın satışa çıkarılmış olması da Belediyenin ihtiyacı için veya kamu hizmetinde kullanmak amacıyla değil arsayı satmak için devraldığını göstermektedir.

2.5.2007 tarih ve 26510 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5637 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılan 4768 sayılı Elektrik İşletme Müesseseleri Hakkında Kanunun 3 üncü maddesine göre çıkarılan ve olay tarihinde

büyükşehir, il, ilçe ve belediye meclis üyeleri, belediye encümen üyeleri, köy ve mahalle muhtarları⁶⁶; Kamu İhale Kurumu üye ve personelleri, Sosyal ve Güvenlik Kurumu personeli, Milli Piyango İdaresi personeli ve 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu ek md.9 uyarınca idari kolluk görevi yapması istenen polis hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır. Yargı organları açısından ise durum farklıdır. Buna göre, her ne kadar adliye yapılan iş, hukuki uyuşmazlıkların yargı merciinin otoritesi ile sonuçlandırılmasına yönelik kamusal faaliyetler sebebiyle buna iştirak eden kişiler kamu personeli sayılmakta ise de; 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu 10.kısımda yer alan ve 114.maddede sayılan adliye görevli personel⁶⁷, aynı kanunun 116.maddesi⁶⁸ uyarınca görev suçları bakımından, genel hükümler çerçevesinde, görev yaptıkları yer Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından doğrudan

yürürlükte bulunan İl Özel İdareleri, Belediyeler veya Bunlara Bağlı Kurumlar Tarafından İşletilen Elektrik Havagazı Tramvay ve Tünel İşletmelerinin Alım ve Satım Esaslarına Dair 4768 Sayılı Kanunun 3 üncü Maddesi Uyarınca Çıkarılan Yönetmeliğin İETT'nin taşınmaz satışlarını da kapsadığı, mali güçlük içinde olduğu belirtilen İETT'nin gelir sağlamak amacıyla 1998 ve 1999 yıllarında olduğu gibi taşınmazlarını bu Yönetmelikteki esas ve usullere göre satışa çıkararak satabilmesi ve mali kaynak sağlaması olanaklı iken gerçek değerinin altında bedelle ve bu bedelde ödenmeden Büyükşehir Belediyesine olan borçlarına mahsuben mevzuata aykırı şekilde devredilerek İETT'nin menfaatlerinin korunmadığı anlaşılmaktadır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 18 inci maddesinin (e) bendinde, Belediye Başkanının, Büyükşehir Belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlamak görevi bulunduğu, İETT Genel Müdürlüğüne hazırlanan bütçesi Büyükşehir Belediye Meclisince onaylanan İşletmenin, hizmetlerini Büyükşehir Belediyesinin mali katkıları ile sürdürdüğü belirtilmekte ise de, Belediyeden ayrı bütçesi, personeli, malvarlığı ve tüzel kişiliği olan İETT'nin Büyükşehir Belediyesi lehine dahi olsa zarara uğratılmaması ve verimli yönetilmesi konusunda Belediye Başkanının sorumluluğu bulunmaktadır. Bu hususlar gözetilmeden hangi kanuna göre yapıldığı belli olmayan işlemlerle usulsüz olarak İETT'nin mali değeri yüksek taşınmazlarının elinden çıkmasına sebebiyet verildiği görülmüştür.

Bu nedenle ilgiliye isnat edilen eylemin, hakkında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunduğu anlaşıldığından, itirazın kabulüyle İçişleri Bakanının 23.7.2009 tarih ve Tef.Ku. Bşk. 2009/189 sayılı soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararının kaldırılmasına dosyanın İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına, kararın birer örneğinin İçişleri Bakanlığı ile itiraz edene gönderilmesine 19.1.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” Danıştay 1.Dairesi, 2009/1615 E, 2010/111 K- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 30.07.2020.

⁶⁶ “Uyuşmazlık; köy muhtarı olan sanıkların, Kanun'dan kaynaklanan evlendirme memurluğu görevlerini ifa ederlerken yabancı uyruklu inceleme dışı sanıklar ile müşterilerin evlendirme işlemlerini sahte olarak gerçekleştirmeleri nedeniyle haklarında kamu görevlisinin resmi belgede sahteciliği suçundan yargılama yapılabilmesi için 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni alınmasının gerekip gerekmediğinin belirlenmesine ilişkindir.

4483 sayılı Memurlar ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun kapsamında bulunan Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, görevleri sebebiyle işledikleri suçlar yönünden özel soruşturma yöntemlerine ilişkin usullerin uygulanabilmesi veya mercisinden izin alınmasına gerek olmaksızın doğrudan soruşturma yapılabilmesinin kanunlarla getirilecek istisnai hükümlerle mümkün olabileceğinin açıkça belirtilmiş olması karşısında; köy muhtarı olan sanıkların, Kanun'dan kaynaklanan evlendirme memurluğu görevlerini ifa ettikleri sırada işledikleri iddia edilen suçlar yönünden Köy Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre Devlet memuru gibi soruşturulmaları gerekirken Anayasa'nın 129. maddesinin son fıkrası ile 4483 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 2. fıkrasındaki düzenlemelerin aksine Yönetmelik hükmü ile sanıklar hakkında mercisinden izin alınmaksızın doğrudan soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesinin mümkün olmayacağı kabul edilmelidir.” YCGK, 2015/585 E, 2019/720 K ve 24.12.2019 T. Kararı- www.memurlar.net, E.T.: 30.07.2020.

⁶⁷ Burada kastedilen adli yargı görevi yapan Cumhuriyet Başsavcılıkları ile adli-idari yargıya tabi mahkemelerdeki personel ve ceza infaz kurumları ve tutukevi personelleridir.

⁶⁸ “MADDE 116- Bu kısımda yazılı memurların görevlerinden doğan suçlarından dolayı bulundukları yer Cumhuriyet Başsavcılığınca doğrudan doğruya genel hükümler dairesinde soruşturma ve kovuşturma yapılır.”

soruşturulurlar⁶⁹. Yüksek mahkeme personelleri ise 2802 sayılı kanun kapsamında değil; 5271 sayılı CMK md.161/5 kapsamında genel hükümlere tabidir. Bu nedenle adliyede çalışan personelin, ihmali veya icrai bir davranış ile adliyeye ilişkin iş ve işlerde suç işlemesi halinde 4483 sayılı kanuna tabi değillerdir⁷⁰.

4483 sayılı Kanunun ikinci maddesinde devlet teriminden başka “diğer kamu tüzel kişileri”nden de bahsedilmektedir. Anayasa’nın 123. maddesi gereği; “bir kamu tüzel kişiliği kanunla veya Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile kurulur.”

Kamu tüzel kişiliklerinin bir kısmı “özel hukuk kurallarına” tabi iken diğer kısmı “kamu hukuku kullarına” göre yönetilmektedir. Örnek vermek gerekirse; Belediyeler, Köyler, Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu⁷¹ (Kapatılmadan önceki adıyla, Atom Enerjisi Kurumu⁷²), Orman Genel Müdürlüğü⁷³, Vakıflar Genel Müdürlüğü⁷⁴, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü⁷⁵, Karayolları Genel Müdürlüğü⁷⁶ gibi kuruluşları kamu hukuku kurallarına tabi

⁶⁹ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.38 vd.

⁷⁰ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.39.

⁷¹ “MADDE 679- (1) Bu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile enerji, maden, iyonlaştırıcı radyasyon, parçacık hızlandırıcıları ve nükleer teknoloji alanında ülkeye ve insanlığa hizmet etmek, Türkiye’nin rekabet gücünü artırmak ve sürekli kılmak, inovasyon ihtiyacını karşılamak, yeni ürünlerin üretimini ve var olanların geliştirilmesini sağlamak, araştırmacılara bilimsel ortam temin etmek, kamu ve özel hukuk kişileri ile işbirliği yaparak bilimsel araştırmalar yapmak, yaptırmak, bu araştırmaları koordine etmek, teşvik etmek, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine katkı sağlamak, bilimsel, teknik ve idari çalışmaları yapmak, yaptırmak, düzenlemek, desteklemek, işbirlikleri kurmak ve koordine etmek amacıyla kamu tüzel kişiliğini haiz, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile ilgili, özel bütçeli Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu kurulmuştur. Kurumun kısa adı TENMAK olup merkezi Ankara’dadır. Kurum, merkez teşkilatı ile doğrudan merkeze bağlı hizmet birimlerinden meydana gelir.” Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, S.4 - www.mevzuat.gov.tr, E.T: 29.07.2020.

⁷² “MADDE 690- (1) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu, Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü ve Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsü başkaca bir işleme gerek kalmaksızın kapatılmıştır. Kapatılan Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna, Ulusal Bor Araştırma Enstitüsüne ve Nadir Toprak Elementleri Araştırma Enstitüsüne mevzuatta yapılan atıflar Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumuna yapılmış sayılır.” Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, S.4 - www.mevzuat.gov.tr, E.T: 29.07.2020.

⁷³ “MADDE 333 – (1) Bu Bölümün amacı; Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, özel bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip Orman Genel Müdürlüğü’nün kurulmasına, teşkilat, görev ve yetkilerine ait esas ve usulleri düzenlemektir.” Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, S.4 - www.mevzuat.gov.tr, E.T: 29.07.2020.

⁷⁴ “MADDE 692 – (1) Bu Bölümde kendisine verilen görevleri yerine getirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı ve özel bütçeli Vakıflar Genel Müdürlüğü kurulmuştur.” Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, S.4 - www.mevzuat.gov.tr, E.T: 29.07.2020.

⁷⁵ “MADDE 120- (1) Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz, merkezi Ankara’da bulunan özel bütçeli Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur.” Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, S.4 - www.mevzuat.gov.tr, E.T: 29.07.2020.

⁷⁶ “MADDE 210- (1) Kanunlarla ve Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen görevleri yürütmek üzere, Bakanlığa bağlı, kamu tüzel kişiliğini haiz, merkezi Ankara’da olan özel bütçeli Karayolları Genel Müdürlüğü kurulmuştur.” Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, S.4 - www.mevzuat.gov.tr, E.T: 29.07.2020.

olan kamu tüzelkişilikleridir. Bu kurumların yaptıkları iş bir kamu görevi olup ilgili kurumlarda çalışan kişiler de kamu görevlisi sayılmaktadır. 233 ve 399 Sayılı KHK'lere bağlı olan Devlet Malzeme Ofisi, Türkiye Elektrik Kurumu, Tekel İşletmeleri, Devlet Demiryolları, PTT Genel Müdürlüğü gibi kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT) ile Türk Standartları Enstitüsü, Maden Tetkik Arama, Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu gibi kurumlar ise özel hukuk kurallarına göre yönetilmektedir⁷⁷.

İlgili hüküm kapsamında bahsedilmesi zorunlu bir durum var ise o da kamu hukuku tüzel kişiliği kapsamına özel hukuka tabi olan kamu iktisadi teşebbüslerinin girip girmediği konusudur. Anayasa md. 128/1'de; "Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür" hükmü yer almaktadır. Bu durumda, 4483 sayılı Kanunun 2. maddesinden "kamu iktisadi teşebbüsleri" terimi çıkartılarak aslında Anayasa md.128/1 aynen korunmuş olmaktadır. Bu nedenle kamu iktisadi teşebbüsleri personelinin 4483 sayılı Yasa kapsamında değerlendirilmemesi yerinde olacaktır⁷⁸. Nitekim, 4483 sayılı Kanun'un 2. maddesi kapsamındaki diğer kamu tüzel kişileri ibaresinin kural olarak yalnız kamu hukuku usulüne tabi olan kamu tüzel kişilerini içermektedir. Dolayısıyla kamu iktisadi teşebbüsleri de bir özel hukuk kamu tüzel kişisi sayıldığından bu kanun kapsamında değerlendirmeye alınmaması gerekmektedir⁷⁹.

⁷⁷ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.533.

⁷⁸ Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT), ticaret, sanayi vb alanlarda ekonomik faaliyetlerde bulunmak üzere, kamu sermayesi veya kamu sermayesinin katkısı ile kurulmuş olan kuruluşlardır. Bu kuruluşlar; sermayesi doğrudan doğruya devlete ait olan (İktisadi devlet teşekkülleri-İDT ve Kamu İktisadi Kuruluşları-KİK) ve sermayesi bir başka KİT'e ait olanlar (müesseseler ve bağlı ortaklıklar) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. KİT'ler, cumhurbaşkanlığınca kurulur ve kuruluş bakımından idare hukuku hükümlerine; dışa yönelik faaliyetler açısından ise özel hukuk hükümlerine tabidir. Özerk bütçeli olan bu kuruluşların, mali denetimleri Sayıştay tarafından gerçekleştirilmektedir. İDT, KİK ve bağlı ortaklıkların organları, yönetim kurulu ve genel müdürlükler olup; müesseselerin organları ise Yönetim Komitesi ve Müessese Müdürüdür. Personelleri, 22.01.1990 tarih ve 399 Sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi Hakkında KHK'nın 3.maddesine göre memurlar, sözleşmeli memurlar ve işçilerden oluşmaktadır. Memurlar, genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken asli ve sürekli görevleri yürüten personeller; sözleşmeli personel, 399 Sayılı KHK'ye ekli 1 sayılı cetvelde sayılmayan ve idari hizmet sözleşmesi ile istihdam edilen; işçiler ise hizmet sözleşmesi ile istihdam olunan personellerdir. Bu personeller devlet memuru sayılmamakta ancak başka iş ve görevde bulunamama, siyasi faaliyetlere katılma yasağı bakımından devlet memurları hakkındaki yükümlülöklere tabi olup aynı zamanda 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda memurlara tanınan mali haklardan yararlandırılmaktadır. GÖZLER, a.g.e. C.I, s.647-654; GÜNDAY, a.g.e., s.539-548; AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.294-296.

⁷⁹ KİT personellerinin yargılanmasında tek istisna, 4483 sayılı kanun md.17 ve 399 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede bulunmaktadır. KİT personellerinin aksine, 399 Sayılı KHK md.11/D uyarınca KİT sayılan kurum ve kuruluşların genel müdürü ve yönetim kurulu üyeleri, görev sebebiyle işledikleri suçlar açısından 4483 sayılı kanuna tabidir.

Madde 11 – Teşebbüs ve bağlı ortaklıkların genel müdür, müessese müdürü, yönetim ve danışma kurulu veya yönetim komitesi üyeleri ile her çeşit personeli;

a) Teşebbüs ve bağlı ortaklıklara verilen sermayeyi ve sağlanan diğer kaynakları verimlilik ve karlılık esaslarına göre kullanmak ve değerlendirmek hususunda gereken gayret ve basireti göstermekle sorumlu ve yükümlü olup,

2.2.2. Konu Yönünden Kapsam

4483 s. Kanun'un 2. maddesinin ilk fıkrasında, "Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında" bu kanun hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, memur ve diğer kamu görevlisi olan kişilerin 4483 sayılı Kanun kapsamına alınabilmesinin ikinci koşulu, bu kişilerin görevleri sebebiyle işledikleri bir suçun bulunmasıdır.

Burada üzerinde durulması gereken konu, görev nedeniyle işlenen suçların ne olduğudur. Nitekim "... görev sebebiyle işlenen suç memurun yasal düzenlemelerle kendisine verilen görevlerinden doğan ve bu görevleriyle ilgili olan suç demektir. Burada işlenen suç ile görev arasında bir nedensellik bağı vardır ve suç, görevin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır"⁸⁰. Görev sırasında işlenen suç ise, memurun göreviyle ilgili olmayan, görevin yapıldığı sırada işlenen suç demektir. Görevleriyle ilgili olmayan bu suçlar, 4483 sayılı kanuna tabi olmayıp, genel hükümler uyarınca soruşturulacaktır. Bir nüfus memurunun bütün belgeler verildiği halde, yeni doğan bir çocuğun kaydını uzun süre yapmama eylemi yaptığı görevden doğduğundan görev sebebiyle işlenen suça, makamında çalışırken, bu kaydın gecikme nedenini soran çocuğun babasını dövmesi görev sırasında işlenen suça örnektir"⁸¹.

görevleri ile ilgili olarak mensup oldukları teşebbüs ve bağlı ortaklığa verdikleri zarardan dolayı özel hukuk hükümlerine tabidirler.

b) Teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların paralarına ve para hükmündeki evrak ve senetlerine ve diğer mevcutlarına karşı işledikleri suçlar ile bilanço, tutanak, rapor ve benzeri her türlü belge ve defterleri üzerinde işledikleri suçlar ile ifa ettikleri görevlerinden doğan suçlardan dolayı memur sayılarak haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 2 nci kitap üçüncü ve altıncı bablarındaki hükümler uygulanır.

c) Görevlerini yaptıkları sırada öğrendikleri gizli bilgileri, görevden ayrılmış olsalar bile, yetkili amirin izni olmadan açıklayamazlar. Aksi halde haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 229 uncu maddesi hükümleri uygulanır.

d) Teşebbüs genel müdürü ve yönetim kurulu üyelerinin görevlerini icra sırasında işledikleri suçlardan dolayı yargılanmaları, ilgili bakanın iznine bağlı olup; bu konuda Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır. - www.mevzuat.gov.tr, E.T: 30.07.2020.

⁸⁰ 4483 Sayılı Yasanın gerekçesinde de bu hususa yer verilmiştir. Gerekçede "Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin, genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri kamusal yetki ve usuller kullanmak suretiyle ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin, bu görevleri sebebiyle işledikleri suçlar nedeniyle, doğrudan doğruya ceza soruşturmasına tabi tutulmaları, kamu hizmetlerinin aksamasına ve kamu otoritesinin sarsılmasına sebebiyet verecektir. Bu sakıncaları gidermek, memurlar ve diğer kamu görevlilerini asılsız isnat ve iftiralara karşı korumak için, bunların görevi sebebiyle işledikleri suçlar hakkında adli makamların kovuşturmasından önce idarenin bir inceleme yapması ve bu inceleme sonucu olayın yetkili ve görevli adli makamlara intikal ettirilmesi için çeşitli sistemler geliştirilmiştir" denilmek suretiyle; memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev başında ve aynı zamanda görev sebebiyle işlediği suçlar dolayısıyla 4483 sayılı yasanın uygulanacağına dikkat çekilmiştir.- www.sayilikanun.com, E.T: 30.07.2020.

⁸¹ ÇETİN, Erol; Açıklayıcı ve İçtihatlı Ceza Hukukunda ve Özel Yasalarda Memur, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılama Usulü ve Memur Suçları, Eda Matbaacılık, 2000, s.402; Ayrıca bkz. ÇAĞLAYAN, Ramazan; Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanun'un Hakkında Bir Değerlendirme, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.VII, S.1-2, Haziran 2003, s.116-117.

Bu konuya ilişkin olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulu, bir kararında, 4483 sayılı Yasanın uygulanabilmesi için kamu görevlisine yürürlükteki yasal hükümler çerçevesinde bir görev verilmiş olması ve kamu görevlisinin de bu görevini ifa ederken bir suç işlemesi gerektiğini ifade etmiştir. İlgili karara göre memurların işledikleri suçların görevleriyle bağlantısı olup olmaması nedeniyle görev nedeniyle işlenen suç, görev sırasında işlenen suç ve kişisel suç olmak üzere üç grup içinde toplamak olanaklı olup; 4483 sayılı yasanın uygulanabilirliği olan görev sebebiyle işlenen suç, kamu görevlileri tarafından işlenebilen, memuriyet ve kamu görevinden doğan, görev ile bağlantılı ve görevden yararlanılarak işlenebilen özgü bir suç, olarak tanımlanmıştır⁸². Keza bir başka YCGK kararında da memurların, işledikleri suçların görevleriyle bağlantısı olup olmaması nedeniyle görev nedeniyle işlenen suç, görev sırasında işlenen suç ve kişisel suç olarak üç grup altında toplanabileceği ve bu grupta yalnızca görev sebebiyle işlenen suçların 4483 sayılı yasaya tabi olduğuna dikkat çekilmiştir⁸³

⁸² “Sağlık ocağında ambulans şoförü olarak çalışan sanığın, hasta nakli sırasında dikkatsiz ve tedbirsiz şekilde araç kullanması sonucunda kaza yaparak katılanın yaralanmasına neden olduğu somut olayda; yargılamaya konu taksirle yaralamaya neden olma suçunun memuriyet ya da kamu görevinden doğmadığı, görev ile bağlantılı ve görevden yararlanılarak işlenebilen, diğer bir ifadeyle sadece kamu görevlileri tarafından işlenebilen özgü suç niteliğinde bulunmadığı, kamu görevlisi sıfatının suçta nitelikli hal ya da ağırlaştırıcı neden de kabul edilmediği hususları birlikte değerlendirildiğinde, taksirle yaralama suçundan yargılanan sanık hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uyarınca soruşturma izni alınmasına gerek olmadığının kabulünde zorunluluk bulunmaktadır...” YCGK, 2014/12-120 E ve 2014/291 K, 27.05.2014 T. Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 30.07.2020.

⁸³ “Bu yasal düzenlemeler ve genel gerekçe karşısında, 4483 sayılı Yasanın uygulanabilmesi için kamu görevlisine yürürlükteki yasal hükümler çerçevesinde bir görev verilmiş olması ve kamu görevlisinin de bu görevini ifa ederken bir suç işlemesi gerekir. Diğer bir ifade ile yasa koyucunun 4483 sayılı Yasanın genel gerekçesinde belirttiği gibi; görev sırasında işlenen ve fakat görevle ilgisi bulunmayan suçlar için bu yasa hükümleri uygulanamaz. Aksi düşünce memurun görevinden doğan veya görevi sırasında işledikleri suçlar için uygulanacağını kabul eden fakat yürürlükten kaldırılan Memurun Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat’ın benimsediği, yürürlükten kaldırılan eski sistemin kabulünü gerektirir ki yasa koyucunun amacı bu değildir. Yasa koyucu amacının bu olmadığını da açıkça “görevle ilgisi bulunmayan suçlar kapsam dışı bırakılmıştır” diyerek vurgulamıştır. Başka bir anlatımla “...yeni yasa memurların görevlerini yaptıkları sırada işledikleri suçları dışlayarak yalnız görevleri sebebiyle işledikleri suçları kapsamına almıştır...(Erol Çetin, Açıklamalı ve İctihatlı Ceza Hukukunda ve Özel Memur, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılama Usulü ve Memur Suçları, 2000, s.392). **Memurların işledikleri suçların görevleriyle bağlantısı olup olmaması nedeniyle üç grup içinde toplama olanaklıdır. Bunlardan birincisi görev nedeniyle işlenen suç, ikincisi görev sırasında işlenen suç, üçüncü kişisel suçtur. Üçüncü gruba giren kişisel suçlar bir memurun bir markette alışveriş yaparken satıcıya sövmesi gibi yaptığı görevle hiçbir bağlantısı olmayan suçlar olduğundan 4483 sayılı Yasa kapsamı dışındadır** (age sh. 401). **Yine anılan Yazara göre “... görev sebebiyle işlenen suç memurun yasal düzenlemelerle kendisine verilen görevlerinden doğan ve bu görevleriyle ilgili olan suç demektir. Bunlarla işlenen suç ile görev arasında bir nedensellik bağı vardır ve suç görevin sonucu olarak ortaya çıkar. Görev sırasında işlenen suç ise, memurun göreviyle ilgili olmayan, görevin yapıldığı sırada işlenen suç demektir... Bir nüfus memurunun bütün belgeler verildiği halde, yeni doğan bir çocuğun kaydını uzun süre yapmama eylemi yaptığı görevden doğduğundan görev sebebiyle işlenen suçta, makamında çalışırken, bu kaydı gecikme nedenini soran çocuğun babasını dövmesi görev sırasında işlenen suçta örnektir...”** YCGK, 2004/2-10 E, 2004/40 K ve 17.02.2004 Tarihli kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T: 30.07.2020.

2.2.3. Fail Bakımından Kapsam

4483 s. Kanun'un 2. maddesinin ilk fıkrasında, "Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında" bu kanun hükümlerinin uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, bu kanun kapsamında sayılabilmenin üçüncü koşulunu failin memur ve diğer kamu görevlisi niteliğinde olmasına bağlamıştır.⁸⁴

Öyle bazı kişiler vardır ki bu kişilerin yargılanmasına ilişkin durum 4483 sayılı Kanun altında ya da başka özel kanunlar altında düzenlenmiş olabilmektedir. Haklarında bu şekilde bir düzenleme olan kimseler başka bir husus üzerinde durulmaksızın 4483 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilecektir.

2.2.3.1. 4483 Sayılı Kanun Kapsamında Özel Olarak Düzenlenen Kişiler

Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile Cumhurbaşkanlığı genel sekreteri (4483 s. K. md.3/g); TBMM'de görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri, Meclis genel sekreteri ve yardımcısı (4483 s. K. md.3/f); Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri (4483 s. K. md.3/h); Köy ve mahalle muhtarları (4483 s. K. md.3/j) hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaktadır.

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin genel müdürü ve yönetim kurulu üyelerinin "görevlerini icrası sırasında işledikleri suçlardan dolayı" soruşturmaları ilgili bakanın iznine tabi olup bu konuda da 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaktadır (4483 s. K. m17 ile değişik 399 s. KHK md.11/d). KİT personeli hakkında daha önceki konularda bilgi verilmiş olup; özel hukuka tabi oldukları söylene de genel müdür ve yönetim kurulu üyeleri bu hususun istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.3.2. Diğer Özel Yasalar ile 4483 Sayılı Kanun Kapsamına Alınan Kişiler

657 sayılı Kanuna tabi asli ve sürekli görevleri yapan kamu görevlileri, Kamu İhale Kurumu üyeleri ve personeli (4734 s. K. md.53/e)⁸⁵; idari kolluk görevlerinin yapılması sırasında silah kullanmak zorunda kalan polisler (2559 s. Kanunun 3233 s. K. ile ilave ek-9

⁸⁴ İlk bölümde memur ve diğer kamu görevlileri üzerinde detaylı açıklama yapıldığından tekrara düşmemek amacıyla bu bölümde memur ve diğer kamu görevlileri kavramına yer verilmemiştir.

⁸⁵ 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, RG. 22.01.2002 T., 26648 S.; Bundan sonra "4734 sayılı Kanun" olarak anılacaktır.

maddesi)⁸⁶, çarşı ve mahalle bekçileri (7245 s. K.)⁸⁷; Sosyal Güvenlik Kurumu personeli (5502 s. K. md. 28/6)⁸⁸; Milli Piyango İdari personeli (320 s. KHK md.44)⁸⁹; özel öğretim kurumlarındaki yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler (5580 s. K. md.9/5-b,son)⁹⁰ hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmaktadır⁹¹.

2.3. 4483 SAYILI KANUN’UN İSTİSNALARI

Her kuralın bir istisnası olduğu gibi, 4483 sayılı Kanun kapsamına girmeyen istisnalar bulunmaktadır. Bu istisnaların bir kısmı suçun niteliğine göre iken diğer istisnalar ise suç failinin vasfına ilişkindir. Ek olarak suç konusuna yönelik olarak 4483 sayılı Kanunun uygulanmamasını gerektiren istisnaların bir kısmı yine 4483 sayılı Kanun içerisinde düzenlenmiştir. Diğer bir kısım istisnalar ise özel kanunlarda yer almaktadır.

2.3.1. Suç Konusuna Dair İstisnalar

4483 Sayılı Yasanın gerekçesi ve 1.maddesinde, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri sebebiyle işlediği suçlar kapsamında bu yasaya tabi olduğu açıkça belirtilmiştir. Ancak her ne kadar görev sebebiyle işlense dahi, 4483 sayılı kanuna değil; genel soruşturma usullerine tabi olacak bazı istisnalar bulunmaktadır. Nitekim 4483 sayılı yasanın 2.maddesinde de bu istisnaların varlığına yer verilmiştir. Söz konusu istisnalar aşağıda detaylıca açıklanmıştır.

2.3.1.1. 4483 Sayılı Kanun’da Belirtilmiş Olan İstisnalar

4483 s. K. md.2’ye göre; görev veya sıfatları gereği özel soruşturmaya tabi olanlar hakkında (md.2/2-1. cümle), suçun niteliği yönünden kanunlarda yer alan özel soruşturma usullerinin varlığı halinde (md.2/2-2.cümle), ağır cezayı gerektiren suçüstü hükümleri uygulanması gerektiğinde (md.2/3), disiplin hükümlerinin uygulandığı hallerde (md.2/4), 765 s. TCK’nın 243 ve 245. Maddeleri (5237 Sayılı TCK md.94-95-256⁹²) ile 1412 sayılı CMUK

⁸⁶ 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu, RG. 14.07.1934 T., 2751 S.; Bundan sonra “2559 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

⁸⁷ 7245 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu, RG. 18.06.2020 T., 31159 S.; Bundan sonra “7245 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

⁸⁸ 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun, RG. 20.05.2006 T., 26173 S.; Bundan sonra “5502 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

⁸⁹ 320 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 09.07.2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname’nin 80. maddesi ile bu Kanunun adı “Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” şeklinde değiştirilmiştir. Bundan sonra “320 sayılı KHK” olarak anılacaktır.

⁹⁰ 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, RG. 14.02.2007 T., 26434 S.; Bundan sonra “5580 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

⁹¹ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.564.

⁹² “MADDE 94 - (1) Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanması yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında üç yıldan oniki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(2) Suçun;

md.154/4 (5271 Sayılı CMK md.161/5⁹³) kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalarda 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmamaktadır.

2.3.1.2. Diğer Yasalarda Belirtilen İstisnalar

2.3.1.2.1. İcra ve İflas Kanunu'nun 357. maddesi

İİK md. 357; “İcra dairesince kanuna göre yapılan tebliğ ve emirleri derhal yapmağa ve neticesini geciktirmeksizin icra dairesine bildirmeğe alakadarlar mecburdur. Makbul sebep haricinde tebliğ ve emirleri yapmayanlar hakkında ait olduğu dairece tahkikatı evveliyeye hacet kalmaksızın Cumhuriyet Savcılığınca doğrudan doğruya takibat yapılır.” hükmüne yer vermiştir. Böylelikle, icra dairesinin yazdığı yazının gereğini yerine getirmeyen yahut geciktirenler hakkında soruşturma, genel hükümler nezdinde, re’sen Cumhuriyet Savcısı

a) Çocuğa, beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye ya da gebe kadına karşı,

b) Avukata veya diğer kamu görevlisine karşı görevi dolayısıyla, İşlenmesi halinde, sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Fiilin cinsel yönden taciz şeklinde gerçekleşmesi halinde, on yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Bu suçun işlenişine iştirak eden diğer kişiler de kamu görevlisi gibi cezalandırılır.

(5) Bu suçun ihmali davranışla işlenmesi halinde, verilecek cezada bu nedenle indirim yapılmaz.

(6) Bu suçtan dolayı zamanaşımı işlemez.

MADDE 95 - (1) İşkence fiilleri, mağdurun;

a) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin sürekli zayıflamasına,

b) Konuşmasında sürekli zorluğa,

c) Yüzünde sabit ize,

d) Yaşamını tehlikeye sokan bir duruma,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun vaktinden önce doğmasına, Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, yarı oranında artırılır.

(2) İşkence fiilleri, mağdurun;

a) İyileşmesi olanağı bulunmayan bir hastalığa veya bitkisel hayata girmesine,

b) Duyularından veya organlarından birinin işlevinin yitirilmesine,

c) Konuşma ya da çocuk yapma yeteneklerinin kaybolmasına,

d) Yüzünün sürekli değişikliğine,

e) Gebe bir kadına karşı işlenip de çocuğunun düşmesine,

Neden olmuşsa, yukarıdaki maddeye göre belirlenen ceza, bir kat artırılır.

(3) İşkence fiillerinin vücutta kemik kırılmasına neden olması halinde, kırığın hayat fonksiyonlarındaki etkisine göre sekiz yıldan onbeş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına hükmolunur.

MADDE 256 - (1) Zor kullanma yetkisine sahip kamu görevlisinin, görevini yaptığı sırada, kişilere karşı görevinin gerektirdiği ölçünün dışında kuvvet kullanması halinde, kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.

⁹³ “MADDE 161 - (5) Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmada kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır. Vali ve kaymakamlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri en üst dereceli kolluk amirleri hakkında ise, hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır.”

tarafından yapılacaktır. Dolayısıyla yazı gereğini görevi sebebiyle yerine getirmeyen kişi kamu görevlisi, örneğin bir icra memuru olsa bile soruşturma 4483 s. Kanuna göre yapılmayacaktır⁹⁴.

2.3.1.2.2. Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar

5816 sayılı Kanunun⁹⁵ 1. maddesine göre; “Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret eden veya söven kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Atatürk'ü temsil eden heykel, büst ve abideleri veyahut Atatürk'ün kabrini tahrip eden, kıran, bozan veya kirleten kimseye bir yıldan beş yıla kadar ağır hapis cezası verilir. Yazılı suçları işlemeye başkalarını teşvik eden kimse asıl fail gibi cezalandırılır”. Aynı Kanunun 3. maddesinde; “Bu kanunda yazılı suçlardan dolayı Cumhuriyet savcılıklarınca re'sen takibat yapılır.” hükmü yer almaktadır. İlgili kanun maddeleri incelendiğinde, 5816 sayılı kanun kapsamında yer alan suçlardan ötürü hiçbir kurumun şikayet ve ihbarına gerek kalmaksızın Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen tahkikat yapılacaktır. Ek olarak suçu işlediği iddia edilen kişi bir kamu görevlisi olup görevi nedeniyle bu suçu işlemiş olsa bile soruşturma 4483 s. K. kapsamında yapılmayacaktır.

2.3.1.2.3. Seçim Suçları

298 sayılı “Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun”un 133-172. maddeleri arasında yer alan bazı maddeleri suç haline getirilmiştir. Aynı Kanunun 174. maddesi gereği; “Bu Kanun'da belirlenen suçları işleyenler sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun, genel hükümlere göre kovuşturulurlar”. Dolayısıyla ilgili kişiler kamu görevlisi olsalar dahi 4483 s. K. kapsamında soruşturmaya tabi tutulamayacaklardır.

⁹⁴ “Dosyanın incelenmesinden, şikayetçinin, ... Televizyon Hizmetleri A.Ş.'den alacağını tahsil edememesi üzerine icra işlemlerini başlattığı ve ... İcra Müdürlüğü'nün Dosya No: ... sayılı talimatıyla anılan şirkete ait bazı malların haczedildiği, İcra Müdürlüğü'nün 26.6.2006 günlü, taşınır açık artırma ilanında, haczedilen malların şirket adresinde 21.7.2006 tarihinde, saat 10.00-10.10 arasında satışa çıkarıldığının belirtildiği, bu satış ilanının şirkete 4.7.2006 tarihinde tebliğ edildiği, satış günü şikayetçi vekili ile İcra Müdür Yardımcısının şirketin adresine gittiklerinde kapıdan içeriye alınmayarak şirkete ait haczedilen malların satışının engellendiği anlaşılmaktadır.

2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 357 nci maddesinde, “İcra dairesince kanuna göre yapılan tebliğ ve emirleri derhal yapmağa ve neticesini geciktirmeksizin icra dairesine bildirmeğe alakadarlar mecburdur. Makbul sebep haricinde tebliğ ve emirleri yapmayanlar hakkında ait olduğu dairece tahkikatı evveliyeye hacet kalmaksızın Cumhuriyet Savcılığınca doğrudan doğruya takibat yapılır.” hükmü yer almaktadır.

İlgilinin, ... İcra Müdürlüğü'nün talimatıyla haczedilen şirkete ait malların satışının yapılmasını teminen gelen şikayetçi vekili ile İcra Müdür Yardımcısını şirket binasına almamak ve görevlerini engellemek suretiyle 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 357 nci maddesine aykırı hareket etmesi nedeniyle yukarıda açıklanan hüküm uyarınca hakkında Cumhuriyet Savcılığınca doğrudan soruşturma yapılması gerektiğinden, itirazın kabulüyle soruşturma izni verilmemesine ilişkin yetkili merci kararının kaldırılmasına, ilgili hakkında genel hükümlere göre işlem yapılması için dosyanın Küçükçekmece Cumhuriyet Başsavcılığına, kararın bir örneğinin ... Fonu Başkanlığı ile şikayetçi vekiline gönderilmesine 19.6.2008 gününde oybirliğiyle karar verildi.” Danıştay 1.D, 2008/435 E, 2008/738 K- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 30.07.2020.

⁹⁵ 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun, RG. 31.07.1951 T., 7872 S.; Bundan sonra “5816 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

2.3.1.2.4. Cumhuriyet Savcısı veya Mahkemece İstenen Bilgiyi Vermeme Suçu

CMK md. 332'ye göre; “Suçların soruşturma ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından yazılı olarak istenilen bilgilere on gün içinde cevap verilmesi zorunludur. Bilgi istenen yazıda bu fıkra hükmü ile bu fıkra hükmüne aykırı hareket etmek, Türk Ceza Kanunu'nun 257. maddesine⁹⁶ aykırılık oluşturabilecektir. Bu durumda haklarında kamu davasının açılması, izin veya karar alınmasına bağlı bulunan kişiler hakkında, yasama dokunulmazlığı saklı kalmak üzere, doğrudan soruşturma yapılmaktadır.”

İlgili kanun maddesi göz önüne alındığında; Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenilen belgeleri vermeyen kişi kamu görevlisi olsa dahi hakkında bağlı bulunduğu idari makamdan izin alınmaksızın doğrudan soruşturma başlatılabilecektir.

Burada “CMK md.161/5⁹⁷ ile md.332⁹⁸ arasında herhangi bir fark var mıdır?” sorusu akla gelmektedir. Bu noktada GÖKCAN/ARTUÇ, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu md.161/5'te adliye ile ilgili görevlerden bahsedildiğini, maddenin muhatabının kamu görevlileri ile kolluk görevlileri olduğunu; buna karşın md.332'de istenilen belgelerin, suç soruşturma ve kovuşturmasıyla alakalı olduğu, maddenin muhatabının ise kamu görevlileri ve kolluk görevlileri dışında kalan kimseler olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca 5271 sayılı CMK md.161, adliye ile ilgili görev veya işlerle, savcının istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmali düzenlerken; 332.madde ise hem hakim hem mahkeme, hem de savcı tarafından istenen belgelerin verilmemesi konusunu düzenlemektedir⁹⁹.

⁹⁶ “MADDE 257 - (1) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerine aykırı hareket etmek suretiyle, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Kanunda ayrıca suç olarak tanımlanan haller dışında, görevinin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme göstererek, kişilerin mağduriyetine veya kamunun zararına neden olan ya da kişilere haksız bir menfaat sağlayan kamu görevlisi üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

⁹⁷ “MADDE 161- (5) Kanun tarafından kendilerine verilen veya kanun dairesinde kendilerinden istenen adliye ile ilgili görev veya işlerde kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kamu görevlileri ile Cumhuriyet savcılarının sözlü veya yazılı istem ve emirlerini yapmakta kötüye kullanma veya ihmalleri görülen kolluk âmir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılarınca doğrudan doğruya soruşturma yapılır. Vali ve kaymakamlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri en üst dereceli kolluk amirleri hakkında ise, hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulü uygulanır.”

⁹⁸ “MADDE 332- (1) Suçların soruşturma ve kovuşturması sırasında Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından yazılı olarak istenilen bilgilere on gün içinde cevap verilmesi zorunludur. Eğer bu süre içinde istenen bilgilerin verilmesi imkânsız ise, sebebi ve en geç hangi tarihte cevap verilebileceği aynı süre içinde bildirilir.

(2) Bilgi istenen yazıda yukarıdaki fıkra hükmü ile buna aykırı hareket etmenin Türk Ceza Kanununun 257 nci maddesine aykırılık oluşturabileceği yazılır. Bu durumda haklarında kamu davasının açılması, izin veya karar alınmasına bağlı bulunan kişiler hakkında, yasama dokunulmazlığı saklı kalmak üzere, doğrudan soruşturma yapılır.”

⁹⁹ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.823.

2.3.1.2.5. Çocuk Koruma Kanunu’ndan Doğan Görevlerle İlgili Suçlar

5395 s. Çocuk Koruma Kanunu’nun kamu görevlisi başlıklı 44. maddesine göre; “Bu Kanun kapsamına giren görevlerle bağlantılı olarak kamu görevlileri hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmamaktadır.” Kanun hükmü açık olup ÇKK kapsamında 4483 s. Kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

2.3.1.2.6. Gerçeğe Aykırı Yeşil Kart Alınması, Düzenlenilmesi veya Böyle Bir Karttan Yararlanılması Suçları

3816 s. “Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun”un 10. maddesi gereği; gerçeğe aykırı beyanla yeşil kart alanlar veya kart verilmesini sağlayan ya da bu durumu bildiği halde yararlandıranlar hakkındaki ceza soruşturma ve kovuşturması CMK genel hükümleri uyarınca Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülecektir.” İlgili kanun maddesi gereği bu suçu işleyen kamu görevlileri hakkında 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacaktır.

Yargıtay vermiş olduğu bir kararında; “3816 sayılı Kanununun 10. Maddesinde, anılan Yasaya aykırı olarak belge (yeşil kart) düzenleyenler hakkında genel hükümlere göre soruşturma yapılacağı belirtilmesi karşısında, sanık hakkında iddianame ile dava açılması gerektiği gözetilmeden, yargılamanın gerekliliği kararı ile açılan davaya devamla hüküm kurulmasını yasaya aykırı bulmuştur.”¹⁰⁰

2.3.1.2.7. Hâkim ve Savcılar Usulsüz Arama, Yakalama ve Sorgulama Fiilleri ve Hâkim ve Savcılar Kötüniyetle Şikayet Fiilleri

2802 s. Hakimler ve Savcılar Kanunu’nun¹⁰¹ 88. maddesine göre; “Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâlleri dışında suç işlediği ileri sürülen hâkim ve savcılar yakalanamaz, üzerleri ve konutları aranamaz, sorguya çekilemezler. Bu hükümlere aykırı hareket eden kolluk kuvvetleri amir ve memurları hakkında yetkili Cumhuriyet savcılığı tarafından genel hükümlere göre doğrudan doğruya soruşturma ve kovuşturma yapılır” hükmü yer almaktadır. Dolayısıyla ilgili madde hükmüne aykırı hareket eden kolluk kuvvetleri amir ve memurları hakkında soruşturma ve kovuşturma; 4483 s. Kanun hükümleri değil genel hükümler uygulanacaktır.

¹⁰⁰ Y. 4. CD., 2002/4266 E., 2002/6228 K. 15.04.2002- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 30.07.2020.

¹⁰¹ 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanunu, RG. 26.02.1983 T., 17971 S.; Bundan sonra “2802 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

2802 s. Kanun'un 76. maddesinin 3. fıkrasına göre; "Disiplin cezasını gerektirecek mahiyette olan ihbar ve şikâyetin kötü niyetle yapıldığı veya delillerin uydurulduğu anlaşılan hallerde, mahkemece 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu md.267/1 de belirtilen yazılı ceza hükmolunur. Ancak bu konuda kovuşturma yapılması Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır." İlgili madde hükmüne bakıldığında, hâkim ve savcılar haksız yere şikâyet eden kişiler hakkında TCK m267/1 gereği iftira suçundan ceza verileceği düzenlenmiştir. Ancak bu konuda kovuşturma yapılabilmesi Adalet Bakanlığının iznine tabi tutulmuştur. İlgili hüküm kapsamında failin bir kamu görevlisi olması halinde 4483 s. Kanun hükümleri değil genel hükümler uygulanacaktır. Bu halde, soruşturmanın şikâyet edilen hakim veya savcının mensup olduğu mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesi nezdindeki Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması ve davanın da o yer ağır ceza mahkemesinde görülmesi gerekmektedir.¹⁰²

2.3.1.2.8. Müfettiş ve Muhakkikin İhbar Görevini Yapmaması

3628 s. Kanunun "suçun ihbarı" başlıklı md. 18/4'e göre, "Kanunun 17. maddesinde belirtilen suçlardan dolayı delil veya emare elde eden müfettiş ve muhakkikler durumu yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına ihbar ve evrakı tevdi etmedikleri takdirde bunlar hakkında da yapılacak takibattan dolayı 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacaktır".

2.3.1.2.9. 3628 s. Kanunda Düzenlenen Suçlar İçin Geçerli Özel Soruşturma Usulü

3628 sayılı Kanun'un getirdiği en önemli yenilik, soruşturma için izin alma şartının kaldırılmış olmasıdır. Dolayısıyla cumhuriyet savcısı idareden izin almadan doğrudan soruşturmaya başlamakta, idareye yalnızca soruşturmaya başlandığına dair bilgi vermektedir.

3628 s. Kanun'un 1. maddesinde ilgili kanunun amacı "Bu Kanunun amacı, rüşvet ve yolsuzluklarla mücadele cümlesinden olarak; bu Kanunda sayılanların mal bildiriminde bulunmalarını, bildirimlerin yenilenmesini, mal edilmelerin denetimiyle, haksız mal edinme veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunma halinde uygulanacak hükümleri, bu Kanunda belirlenen suçlarla bazı suçlardan dolayı kamu görevlileri ve suç ortakları hakkında takip ve muhakeme usulünü düzenlemektir" şeklinde verilmektedir.

¹⁰² Ayrıca bkz. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün; 01-105.81-1457-2006 sayılı ve 13.07.2006 tarihli Müsteşar oluru içeren kararı; Yargıtay 4. CD., 2011/1570 E., 2011/5593 K. 25.04.2011 T.-www.kararara.com, E.T.: 30.07.2020.

3628 s. Kanunun “Soruşturma” başlıklı 17. Maddesine¹⁰³ göre rüşvet, zimmet (basit ve nitelikli), irtikap, görev sırasında veya görev sebebiyle işlenen kaçakçılık, resmi ihale ve alım-satımlara fesat karıştırma, devlet sırlarını açıklama, açıklanmasına sebebiyet verme suçları ile bu suçlara iştirak edenler, ayrıca 18.6.1999 tarih ve 4389 Sayılı Bankalar Kanunu’nda işlenen suçlarda 4483 sayılı yasanın uygulamasının bulunmayacağı (müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hariç) hükme bağlanmıştır. Kanunun 17.maddesine göre soruşturma ve kovuşturma genel usullere tabi olup; görevleri ve sıfatları sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma hükmüne tabi olanlar hakkında ilgili kanun hükümleri saklıdır.

2.3.2. Failin Sıfatına Dair İstisnalar

Öyle bazı kişiler vardır ki bu kişilerin sıfatları devlet kademesindeki yerleri de düşünüldüğünde, bulundukları konum ve edindikleri sıfatlar nedeniyle bu kişiler haklarında özel soruşturma ve kovuşturma hükümlerinin uygulanması gerekmektedir.

2.3.2.1. Cumhurbaşkanı

2017 değişikliklerinden önce kural olarak, Cumhurbaşkanının görevi nedeniyle işlediği suçlardan ötürü herhangi bir sorumluluğu bulunmamakta; bu nedenle Cumhurbaşkanı görevi nedeniyle işlediği suçlardan dolayı yargılanamamaktadır. 1982 Anayasası madde 105/3’e göre; “Cumhurbaşkanı, vatana ihanetten dolayı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının en az üçte birinin teklifi üzerine, üye tamsayısının en az dörtte üçünün vereceği kararla suçlanmaktadır.” İlgili hükme göre Cumhurbaşkanı yalnızca vatana ihanet suçundan ötürü yargılanabilmektedir. ÖZTÜRK/ERDEM/ÖZBEK; “Türk vatanının bütünlüğüne, Devletin Anayasa ile kurulu rejimine karşı işlenen suçların tamamına vatana ihanet suçları denir” şeklinde bir tanım yapmıştır¹⁰⁴.

2017 değişikliklerinden¹⁰⁵ önce Anayasa’nın 105. maddesi sorumluluk ve sorumsuzluk haline yer vermemekte hukuki, siyasi ve cezai ayırım yapmamaktaydı. Fakat değişikliklerle beraber, Anayasanın 105. maddesinin başlığı “Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğu” şeklinde

¹⁰³ “MADDE 17- Bu Kanunda ve 18.6.1999 tarihli ve 4389 sayılı Bankalar Kanunu’nda yazılı suçlarla, irtikap, rüşvet, basit ve nitelikli zimmet, görev sırasında veya görevinden dolayı kaçakçılık, resmi ihale ve alım ve satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarının açıklanması veya açıklanmasına sebebiyet verme suçlarından veya bu suçlara iştirak etmekten sanık olanlar hakkında 2.12.1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaz.

Yukarıdaki fıkra hükmü müsteşarlar, valiler ve kaymakamlar hakkında uygulanamaz.

Görevleri veya sıfatları sebebi ile özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olan sanıklarla ilgili kanun hükümleri saklıdır.”

¹⁰⁴ ÖZTÜRK, Bahri, ERDEM, Mustafa ve ÖZBEK, Veli; Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 2003, s.75 vd.

¹⁰⁵ 1982 tarihli Anayasa’nın bazı maddeleri 6771 S. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile değişikliğe uğramıştır.

düzenlenmiştir. 2017 değişikliğinin yürürlüğe girmesinden sonra Cumhurbaşkanı hakkında, bir suç işlediği iddiasıyla, soruşturma açılması, üye tamsayısının salt çoğunluğunun yani en az 301 milletvekilinin önerge vermesiyle mümkün olmaktadır. Meclis, önergeyi 1 ay içerisinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üç çoğunluğunun (en az 360 milletvekili) gizli oyu ile önerge kabul edilirse¹⁰⁶, Cumhurbaşkanı hakkında soruşturma açılmaktadır¹⁰⁷. Soruşturmanın açılmasına karar verilmesi durumunda, her siyasi parti için ayrı ayrı ad çekme suretiyle yapılacak kuradan 15 kişilik bir komisyon kurulmakta; kurulan komisyon, soruşturma sonucu oluşturduğu raporunu 2 ay içerisinde meclis başkanlığına sunmaktadır. Şayet 2 aylık süre içerisinde rapor tamamlanamazsa, 1 aylık ek ve kesin süre verilir. Hazırlanan rapor, başkanlığa verildiği tarihten itibaren 10 gün içerisinde dağıtılır ve dağıtımı sonrası 10 gün içerisinde TBMM Genel kurulunda görüşülür. TBMM, üye tam sayısının üçte ikisi, yani en az 400 milletvekilinin gizli oyuyla Cumhurbaşkanının Yüce Divan’a sevk edilmesi kararını alabilir¹⁰⁸. Yüce Divan’da yargılanan Cumhurbaşkanı, beraat kararı alırsa görevine devam edebilir; ancak seçilmeye engel bir suçtan mahkûmiyet kararı verilmesi halinde görevi sona erecektir.

Cumhurbaşkanının cezai sorumluluk bakımından, eski sistemde var olan göreviyle ilgili ve ilgili olmayan ayrımı kaldırılmış, yapılan değişiklikle hem kişisel hem de görevle ilgili suçlardan dolayı yargılaması Yüce Divan’da yapılacağı belirtilmiştir¹⁰⁹. Ayrıca 6771 sayılı Kanunla¹¹⁰ yapılan değişiklikle 105.Maddenin son fıkrasında, Cumhurbaşkanının görevde bulunduğu sürede işlediği iddia edilen suçlar için görevi bittikten sonra da yukarıda belirtilen hükümler uygulanacaktır. Buna göre, görev süresi sona eren bir Cumhurbaşkanı görevi devam ederken işlediği kişisel veya göreviyle ilgili bir suçtan dolayı “Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesi” tarafından yargılanacaktır. Bunun için TBMM üye tamsayısının salt

¹⁰⁶ **YILDIZ**, Abdulkadir; *Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Cumhurbaşkanının Sorumluluğu Meselesi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.9, S.1, Ocak 2019, s.1-13; **TAŞDÖĞEN**, Salih; *Cumhurbaşkanının Cezai Sorumluluğu*, DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan, C.21, Özel S., 2019, s.1293-1321; **ÖZBUDUN**, Ergun; *Türk Anayasa Hukuku*, 19.Basım, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019, s.312-313.

¹⁰⁷ “Cumhurbaşkanının hakkında TBMM tarafından soruşturma açılmasının doğurduğu bir de sonuç vardır: Hakkında soruşturma açılmasına karar verilen Cumhurbaşkanı, seçim kararı alamaz. Yani Cumhurbaşkanı, hakkında soruşturma açan Meclisin (ve keza kendisinin) seçimlerinin yenilenmesine karar veremez.” **GÖZLER**, Kemal; *Türk Anayasa Hukuku Dersleri*, 24.Baskı, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, Haziran 2019, s.340.

¹⁰⁸ **GÖZLER**, Kemal; *Türk Anayasa Hukuku...*, s.339 vd.

¹⁰⁹ **GÖZLER**, Kemal; *Türk Anayasa Hukuku...*, s.339.; “Cumhurbaşkanının görevle ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan’da yargılanması ne kadar normal ise, şahsi suçlardan dolayı genel mahkemelerde değil, Yüce Divan’da yargılanması ve ağır nitelikli çoğunluk kurallarının burada da aynen geçerli olması yadırgatıcıdır. Nitekim Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında, görevleri ile ilgili suçlar bakımından meclis soruşturması sonucunda Yüce Divan’da yargılanmaları, görevleriyle ilgili olmayan suçlar bakımından ise yasama dokunulmazlığı hükümlerine tabi olmaları, yani dokunulmazlıkları kaldırıldığı takdirde görevli ve yetkili mahkemelerde yargılanmaları gibi makul bir yöntem kabul edilmiştir.” **ÖZBUDUN**, a.g.e., s.312.

¹¹⁰ 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kabul Tarihi: 21.01.2017; Bundan sonra “6771 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

çoğunluğunun önergesini, beşte üç çoğunluğunun kabulü ile soruşturma açılabilir; soruşturma sonucunda üye tamsayısının üçte ikisi¹¹¹ Yüce Divan’a sevk kararı verebilecektir.

2.3.2.2.Bakanlar

1982 Anayasası’nın Başbakan ve Bakanlar Kurulu’nu düzenlediği hükümler, 2017 değişikliği itibariyle 6771 sayılı kanun çerçevesinde mülga edilmiş olup; madde 17 gereği Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler, ilgili mevzuatta değişiklik yapıncaya kadar Cumhurbaşkanı tarafından kullanılacaktır.

1982 Anayasası md.106’ya göre bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Aynı zamanda 6771 sayılı kanun çerçevesinde bakanlar, Cumhurbaşkanı’na karşı sorumludur.

Yeni sistemle birlikte aynı kişi hem yasama hem yürütme organında görev alamayacak; aynı zamanda yürütme organı da kanun tasarısı hazırlamak gibi yasama çalışmalarına katılamayacaktır¹¹².

Bakanlar hakkında, görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, TBMM üye tam sayısının salt çoğunluğu, yani en az 301 milletvekilinin vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir; üye tamsayısının beşte üç çoğunluğu, yani en az 360 milletvekilinin gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verilebilir. Soruşturma açılması kararı verilmesi ve duruma göre Yüce Divan’a sevk için var olan prosedür, “Cumhurbaşkanı” başlığında bahsettiğimiz gibidir. Yüce Divan yargılaması üç ay içinde tamamlanır, bu sürede tamamlanamazsa bir defaya mahsus olmak üzere üç aylık ek süre verilir, yargılama bu sürede kesin olarak tamamlanır.

2.3.2.3.Milletvekilleri

Anayasanın 83/2.maddesinde, milletvekillerinin görevleriyle ilgili veya şahsi suçlarından ötürü meclis kararı olmadığı müddetçe tutulamayacağını, sorguya çekilemeyeceğini, tutuklanamayacağını ve yargılanamayacağını belirtilmiştir. Ayrıca ağır cezayı gerektiren suçüstü hali ve seçimden önce soruşturmasına başlanılmış olmak kaydıyla Anayasanın 14. maddesindeki durumlar¹¹³ bu hükmün dışındadır. Ancak, bu halde yetkili

¹¹¹ “2017 değişikliği ile, Cumhurbaşkanının cezai sorumluluğunun kapsamı bir açıdan genişletilmiş olmakla birlikte, öngörülen nitelikli çoğunluk kuralları, bu yolun pratikte işlenmesini imkansızla yakın denilecek derecede güçleştirmektedir.” **ÖZBUDUN**, a.g.e., s.312.

¹¹² **GÖZLER**, Türk Anayasa Hukuku..., s.308.

¹¹³ “Madde 14: Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve lâik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbirisi, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok

makam, durumu hemen ve doğrudan doğruya Türkiye Büyük Millet Meclisine bildirmekle yükümlüdür. Bütün bu durumlarda milletvekilleri, 4483 sayılı kanun hükümlerine tabi olmamaktadır. Ek olarak bu hüküm “milletvekilliği dokunulmazlığı”nın tanımını yapmaktadır.

Anayasanın 83/1.maddesinde ise Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin, Meclis çalışmalarındaki oy ve sözlerinden, Mecliste ileri sürdükleri düşüncelerden, o oturumdaki Başkanlık Divanının teklifi üzerine Meclis tarafından başka bir karar alınmadıkça bunları Meclis dışında tekrarlamak ve açığa vurmaktan sorumlu tutulamayacağı ifade edilmiş ve “milletvekili sorumsuzluğunu” tanımlanmıştır. Bu kuralın amacı, milletvekilinin yasama faaliyetini hiçbir baskı altı altında kalmadan hür şekilde yerine getirmesini sağlamaktır. Milletvekili sorumsuzluğu (yasama sorumsuzluğu), milletvekilini hukuk davalarından koruduğu gibi ceza soruşturma ve kovuşturmalarından da korumaktadır¹¹⁴.

2.3.2.4.Yüksek Mahkemeler Başkan ve Üyeleri

Türk hukuk sisteminde kabul edilen yüksek mahkemelerde görev yapan personellerin, görev sebebiyle işlediği suçlar dolayısıyla soruşturulmaları 4483 sayılı kanun kapsamında değil, istisnai olarak aşağıda belirtilen özel hükümlere göre gerçekleştirilecektir.

2.3.3.4.1. Yargıtay

Yargıtay Birinci Başkanı, birinci başkanvekilleri, daire başkanları, üyeleri, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı vekilinin görevleriyle ilgili veya işledikleri kişisel suçlardan ötürü yapılacak olan soruşturma yapılabilmesi 2797 sayılı Yasanın¹¹⁵ 46. maddesi uyarınca, “Birinci Başkanlık Kurulunun kararına bağlıdır. Ancak ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinin hazırlık ve ilk soruşturması genel hükümlere tabidir”.

edilmesini veya Anayasada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.

Bu hükümlere aykırı faaliyette bulunanlar hakkında uygulanacak müeyyideler, kanunla düzenlenir.”

¹¹⁴ **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.913.

“2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 83 üncü maddesinin 2 nci fıkrasında; “seçimden önce veya sonra bir suç işlediği ileri sürülen bir milletvekili, meclisin kararı olmadıkça tutulamaz, sorguya çekilemez, tutuklanamaz ve yargılanamaz” hükmü uyarınca Milletvekili olan ...'in yasama dokunulmazlığı bulunduğu ve bu aşamada hakkında ceza kovuşturması yapılmasının mümkün olmadığı anlaşıldığından, hakkında soruşturma izni verilen ...'in dokunulmazlığının kaldırılıp, kaldırılmayacağı konusunda gereğinin yapılması amacıyla dosyanın adı geçene ilişkin kısmının tefrik edilip Adalet Bakanlığı'na gönderilmesi, diğer görevliler hakkında 4483 sayılı Kanun'un 10, 11, 12 ve 13 üncü maddeleri uyarınca Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca gereğinin yapılması için dosyanın yerine çevrilmesine 7.11.2002 gününde oybirliği ile karar verildi.” Danıştay 2.D, 2002/809 E, 2002/3740 K, 07.11.2002 T- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T: 30.07.2020.

¹¹⁵ 2797 sayılı Yargıtay Kanunu, RG. 08.02.1983 T., 17953 S.; Bundan sonra “2797 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

Yargılama mercii, görev suçlarında Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesi iken, kişisel suçlarda Yargıtay Ceza Genel Kurulu olmaktadır (2797 s. K. md.46; Anayasa md. 148/3-4, 2949 s. K. m18/3¹¹⁶). Yargıtay’da görev yapan hakim, tetkik hakimi ve Cumhuriyet savcılarının görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan dolayı yargılama ise 2802 sayılı Yasa hükümlerine göre yapılacaktır¹¹⁷. Bu nedenle birinci sınıf olan Yargıtay üyeleri ilgili ceza dairesinde diğerleri ise Ankara ağır ceza mahkemesinde yargılanacaktır¹¹⁸. Yargıtay’da çalışan kamu görevlilerinin, görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan dolayı soruşturmaları, adli görev yapmaları dolayısıyla, CMK md.161/5 çerçevesinde genel hükümlere göre yapılacaktır¹¹⁹.

2.3.3.4.2. Danıştay

Danıştay Başkanı, başkanvekilleri, başsavcı, daire başkanları ve üyelerin görevlerinden doğan veya görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan, 2575 sayılı Kanun’un 76. maddesine göre ilk soruşturma yapılacaktır. Yargılama mercii Anayasa md.148/3 uyarınca Yüce Divandır.

Danıştay Başkanı, başkanvekilleri, başsavcı, daire başkanları ve üyelerin görevleriyle ilgili olmayan kişisel suçları nedeniyle işledikleri suçların kovuşturma ve soruşturma yöntemi, Yargıtay Başkanı, başsavcısı ve üyelerinin şahsi suçlarıyla aynı usule tabi tutulmuştur (2575 s. K. md.82)¹²⁰. Bu nedenle Yargılama mercii de Yargıtay Ceza Genel Kurulu olmaktadır.

¹¹⁶ 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun, RG. 13.11.1983 T., 18220 S.; Bundan sonra “2949 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

¹¹⁷ “4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 2 inci maddesinde, bu Kanunun Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanacağı, özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olanlara ilişkin kanun hükümlerinin saklı olduğu kuralına yer verilmiş bulunduğundan, 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununa tabi olanlar hakkında 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

Bu nedenle, istemin incelenmeksizin reddine, dosyanın itiraz edene gönderilmesine 5.10.2004 gününde oybirliğiyle karar verildi.” Danıştay 1.D, 2004/268 E, 2004/242 K, 05.10.2004 T-
www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T: 30.07.2020.

¹¹⁸ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.933-934.

¹¹⁹ “5271 Sayılı CMK’nın 161/5.Maddesi uyarınca kamu görevlileri, kendilerine kanunlarca veya yetkili makamlarca verilen adliyeyle ilişkin bir görevi yapmakla yükümlüdürler. Bu görevlerin ihmali veya icrai davranışla kötüye kullanılması fiilleri aynı madde uyarınca C.Başsavcılığı tarafından doğrudan soruşturulur. Bu nedenle de adliyeyle ilişkin iş ve görevler dolayısıyla suç işleyenler hakkında 4483 sayılı kanun veya diğer özel soruşturma usulleri uygulanmayacaktır. ‘Adliyeyle ilişkin görev’ ibaresi, adli görevi de kapsayan daha geniş bir anlam içerir. Maddedeki ‘Adliye’ tabirinin burada yağya ilişkin biçimde anlaşılması gerektiği ve adli, idari ya da anayasa yargısı alanlarıyla ilgili olarak yerine getirilecek görevlerin kapsam içine alındığı görüşündeyiz. Dolayısıyla adliyede veya diğer bir yargı yerinde ya da yüksek mahkemelerde çalışan personelin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı haklarında 4483 sayılı yasa hükümleri uygulanmayacağı, soruşturmanın genel hükümlere göre yürütüleceği düşünülmelidir.” GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.39-40.

¹²⁰ 2575 sayılı Danıştay Kanunu, RG. 20.01.1982 T., 17580 S.; Bundan sonra “2575 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

Danıştay’da çalışan kamu görevlilerinin görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan dolayı yargılamaları, Yargıtay’da çalışan kamu görevlileri gibi, genel hükümler çerçevesinde yapılacaktır.

2.3.3.4.3. Hakimler ve Savcılar

Hakimler ve savcılar hakkında, görevleriyle ilgili suçlar hakkında soruşturma ve kovuşturma usulü, 6087 sayılı kanunla düzenlenmiştir.

İlgili kanuna göre hâkim ve savcılarının görevlerinden dolayı veya görevleri sırasında suç işleyip işlemediklerini, hâl ve eylemlerinin sıfat ve görevleri icaplarına uyup uymadığını araştırma ve gerektiğinde haklarında inceleme ve soruşturma yapma yetkisi Hakimler ve Savcılar Kurulu bünyesinde yer alan kurul müfettişlerindedir.

Yine aynı kanuna göre Hakimler ve Savcılar Kurulu’nda, Kurulun seçimle gelen üyelerinin görevleriyle ilgili suçları ve kişisel suçları hakkındaki soruşturma ve kovuşturma izni işlemleri Genel Kurul tarafından; kovuşturma açılması kararı ve kovuşturma mercilerinin belirlenmesi ise gösterilen yetkili merciler tarafından gerçekleştirilir. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı iddianamesini düzenleyerek evrakı, görevle ilgili suçlarda Yüce Divan sıfatıyla yargılama yapmak üzere Anayasa Mahkemesine; kişisel suçlarda ise Yargıtay ilgili ceza dairesine gönderir. Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hâllerinde ise soruşturma, genel hükümlere göre yürütülür ve bu durum hemen Kurula bildirilir¹²¹.

¹²¹ “MADDE 38 - (1) Kurulun seçimle gelen üyelerinin görevleriyle ilgili suçları ile kişisel suçları hakkındaki soruşturma ve kovuşturma izni işlemleri Genel Kurul tarafından, kovuşturma açılması kararı ve kovuşturma mercilerinin belirlenmesi ise gösterilen yetkili merciler tarafından bu Kanun hükümleri uyarınca yapılır.

(2) Kurulun seçimle gelen üyeleri hakkında yapılan ihbar ve şikâyetlerde Başkan, işi Genel Kurula götürmeden önce daire başkanlarından birine ön inceleme yaptırabilir. Görevlendirilen bu daire başkanı, incelemesini yaptıktan sonra, durumu bir raporla Başkana bildirir.

(3) Başkan suç ihbar veya şikâyetini doğrudan ya da inceleme yaptırdıktan sonra Genel Kurula sunar. Yapılan görüşme sonucunda; soruşturma açılmasına yer olmadığına ya da soruşturma açılmasına karar verilir. Soruşturma açılmasına karar verilmesi halinde, Genel Kurul tarafından soruşturma yapmak üzere gizli oyla bir üye seçilir.

(4) Soruşturma için seçilen üye, 5271 sayılı Kanuna göre işlem yapar ve kanunların Cumhuriyet savcısına tanıdığı bütün yetkileri kullanır. Soruşturma sırasında hakim kararı alınması gereken hususlarda ilgililer hakkında isnat edilen suçun niteliğine göre belirlenmiş bulunan kovuşturma mercilerine başvurur.

(5) Soruşturmayı yürüten üye, soruşturmayı tamamladıktan sonra kovuşturma açılmasına yer olup olmadığı hakkındaki kanaatini belirten bir rapor hazırlayarak, rapor ve eklerini Genel Kurula sunulmak üzere Başkana verir.

(6) Genel Kurul, dosyayı inceledikten ve varsa eksiklikleri tamamlattıktan sonra, kovuşturma yapılmasına gerek görmediği takdirde evrakın işlemden kaldırılmasına karar verir; aksi halde kovuşturma yapılmasına izin verir.

(7) Kovuşturma yapılmasına ilişkin verilen iznin kesinleşmesi üzerine dosya;

a) Görevle ilgili suçlarda Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesine,

b) Kişisel suçlarda Yargıtay ilgili ceza dairesine,

kamu davası açılmak üzere Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir.

2.3.2.5.Kolluk Amirleri

Kolluk amirlerinin idari görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan dolayı sorumlulukları 4483 s. Kanun hükümlerine tabidir. Buna karşın görevleri sırasında işledikleri fakat görev sebebiyle olmayan fiilleri bakımından genel hükümler uygulanacak olup Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen soruşturulma yapılmaktadır. Bu nedenle kolluk görevlileri bakımından soruşturma yönteminin belirlenmesi için öncelikli olarak yapılan görevin adli ya da idari nitelikte olduğunun tayini gerekmektedir¹²².

İdari kolluk, esas itibarıyla kamu düzeninin korunması ve bozulmasına engel olunmasına yönelik faaliyetleri ifade etmekte olup; adli kolluk ise, bozulan kamu düzeninin ardından suç faillerinin tespiti, yakalanması, delillerin toplanması ve bunların adli makamlara teslimi faaliyetleriyle, düzenin yeniden tesisi adına yapılan faaliyetlerdir.

İdari kolluk, esas itibarıyla kamu düzeninin korunması ve bozulmasına engel olunması ile görevlidir¹²³; yani önleyici, engelleyici niteliktedir. Bunun yanında kamu düzeninin bozulması sonrası idari para cezası verme, işyerini kapatma vb ile de görevini sürdürebilir¹²⁴.

(8) Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı iddianamesini düzenleyerek evrakı, görevle ilgili suçlarda Yüce Divan sıfatıyla yargılama yapmak üzere Anayasa Mahkemesine, kişisel suçlarda ise Yargıtay ilgili ceza dairesine gönderir.

(9) Ağır ceza mahkemesinin görevine giren suçüstü hallerinde soruşturma genel hükümlere göre yürütülür ve durum hemen Kurula bildirilir. Soruşturma sonucunda dosya, düzenlenen fezleke ile birlikte Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilir. Başsavcılık tarafından yerine getirilecek müteakip iş ve işlemler 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanununun 46 ncı maddesinin altıncı fıkrası hükümleri uygulanır. İddianame hazırlanması hâlinde kovuşturma, görevle ilgili suçlarda Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesince, kişisel suçlarda Yargıtay ilgili ceza dairesince yapılır.

(10) Kurulun seçimde gelen üyelerinin, Kurul üyesi olmadan önceki suç teşkil eden eylemlerinden dolayı soruşturma yapılması ve kovuşturma izni verilmesi işlemleri, bulunduğu aşamadan itibaren bu madde hükümlerine göre yürütülür.

MADDE 39 - (1) Kurulun seçimde gelen üyelerinin disiplin suçu oluşturan eylemleri ile görevleriyle ilgili suçları ve kişisel suçları hakkında yürütülecek soruşturma ve kovuşturmalarda;

a) İlgili kuruluş ve kişiler, istenecek her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdürler.

b) İmzasız, adressiz yahut takma adla yapıldığı anlaşılan ya da belli bir olayı ve nedeni içermeyen, delilleri ve dayanakları gösterilmeyen ihbar ve şikayetler Başkan tarafından işleme konulmaz.

c) Genel Kurul toplantılarına, Başkan ve hakkında işlem yapılan üye ile soruşturmayı yapan üye katılamaz.

(2) Adalet Bakanlığı ilgili bakan yardımcısının, Kurul üyeliği görevi sebebiyle disiplin suçu oluşturan eylemlerine, Kurul üyeliği göreviyle ilgili suçlarına ve kişisel suçlarına ilişkin soruşturma ve kovuşturmalarda bu Kanun hükümleri uygulanır.”

¹²² GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.1026.

¹²³ “Kamu güvenliği, kamu düzeni ve kamu sağlığının korunması ve ortaya çıkması kuvvetle muhtemel bir tehlikenin önlenmesi amacıyla yasa koyucu tarafından idari önlemler öngörülebileceği açıktır. Bununla birlikte, idari önlemlere başvurulabilmesi, bu önlemler bakımından sınırsız bir yetkiye sahip olunması anlamını taşımamaktadır. İdari önlemlerin, hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesine uygun olması gerekmektedir.” Anayasa Mahkemesi 2007/68 E, 2010/2 K ve 14.01.2010 Tarihli Kararı-www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 30.07.2020.

¹²⁴ “İdarenin hizmetlerini gereği gibi ve ivedilikle görebilmesi için, yaptırım uygulama gereksinimi vardır. İdare bu yetkilerle, kamu düzeni ve güvenliğini, kamu sağlığını, ulusal kaynakları zamanında ve gereği gibi koruyabilir. Bu nedenle idareye, geniş ve çeşitli yaptırımlar uygulama yetkisi tanınmıştır. İdari cezalar, idari yaptırımların en önemlilerinden biridir. İdari cezalar arasında yer alan para cezaları da bu amaçla etkin ve yaygın bir biçimde

Kamu gücüne dayanır. Toplumun temel hak ve özgürlüklerinin sağlanabilmesi adına gerçekleştirdikleri eylemler birel nitelikte olup; ilgilinin rızası ve onayı aranmaz; işlemleri de hak doğurucu nitelikte değildir. İşlemleri gerçekleştirirken idare emri altındadır ve işlemleri gerçekleştiren personel hakkında var olan soruşturma ve kovuşturma usulleri, 4483 Sayılı kanunda düzenlenmiştir¹²⁵.

Adli kolluk ise kamu düzeninin bozulmasının ardından suç faillerini tespit etmek, delilleri toplamak, failleri yakalamak ve adli makamlara teslim etmek suretiyle kamu düzeninin yeniden tesisini sağlarlar. Bunlar, adli makamların emri altındadır ve personelin, görevi sebebiyle işledikleri suçlardan soruşturulması ve kovuşturulması, genel hükümler uyarınca, Cumhuriyet Savcıları tarafından yapılır¹²⁶.

2.3.2.6. Avukatlar

Avukatların soruşturma ve kovuşturma usulleri, 1136 Sayılı Avukatlık Kanunu¹²⁷, nun 58 ve 59.maddelerin¹²⁸de belirtilmiştir¹²⁹.

uygulanmaktadır. İdari para cezalarını diğer cezalardan ayıran en belirgin nitelik, onların idari makamlar tarafından kamu gücü kullanılarak verilmesidir.” Anayasa Mahkemesi, 2010/55 E, 2011/140 K ve 14.02.2012 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 30.07.2020.

¹²⁵ AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.590.

¹²⁶ AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.591.

¹²⁷ 1136 sayılı Avukatlık Kanunu, RG. 07.04.1969 T., 13168 S.; Bundan sonra “1136 sayılı Kanun” olarak anılacaktır.

¹²⁸ 1136 Sayılı Kanun; “Madde 58: Avukatların, avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarındaki soruşturma, Adalet Bakanlığı’nın vereceği izin üzerine, suçun işlendiği yer Cumhuriyet Savcısı tarafından yapılır. Avukat yazıhaneleri ve konutları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak, Cumhuriyet Savcısı denetiminde ve baro temsilcisinin katılımı ile aranabilir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçtan ötürü suçüstü hali dışında, avukatın üstü aranamaz.

Madde 59: 58.Maddeye göre yapılan soruşturmaya ait dosya, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü’ne tevdi olunur. İnceleme sonunda kovuşturma yapılması gerekli görüldüğü takdirde dosya, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine en yakın bulunan ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet savcısına iletilir.

Cumhuriyet savcısı, 5 gün içerisinde iddianamesini düzenleyerek dosyayı, son soruşturmanın açılmasına veya açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine gönderir.

İddianamenin bir örneği, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu’nun hükümleri uyarınca, hakkında kovuşturma yapılan avukata tebliğ olunur. Bu tebliğ üzerine avukat, kanunda yazılı süre içerisinde, bazı delillerin toplanmasını ister veya kabule değer bir istemde bulunursa nazara alınır, gerekirse soruşturma başkan tarafından derinleştirilir.

Haklarında son soruşturma açılmasına karar verilen avukatların duruşmaları, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesinde yapılır. Durum, avukatın kayıtlı olduğu baroya bildirilir.”

¹²⁹ “İtiraz dilekçesi ve belgelerin incelenmesinden, yakınıcı ...’nın ... Barosu Avukatlarından ... ile ... haklarında şikayette bulunup soruşturma izni istediği, 17.12.2003 günlü olurla soruşturma izni verilmesi gerekli görülmediği kararının verildiğini bildiren ... Bakanlığı ... Genel Müdürlüğü’nün ... gün ve ... sayılı kararının kaldırılması ve soruşturma izni verilmesine karar verilmesinin adı geçen yakınıcı tarafından talep edildiği anlaşılmaktadır.

Yukarıda belirtilen yasal mevzuatın birlikte değerlendirilmesinden anlaşılabileceği üzere, Avukatların görevleri ve sıfatları sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi oldukları; 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun 59 uncu maddesi hükmü uyarınca Avukatlar hakkında Adalet Bakanlığı tarafından verilen kararlara karşı 4483 sayılı kanun uyarınca itiraz edilebileceğine ve bu itirazlara Danıştay İkinci Dairesinde bakılabileceğine ilişkin bir hüküm de bulunmadığı, dolayısıyla 4483 sayılı Kanunun Avukatlara uygulanmadığı açıktır.

İlgili madde uyarınca avukatlar görevlerinden doğan veya görevleri nedeniyle işledikleri suçlardan ötürü soruşturmaları Adalet Bakanlığı'nın iznine tabi olup Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülmektedir. Avukatlar şahsi suçları bakımından ise genel hükümlere tabi olup, soruşturmalar, Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen yapılmaktadır.

Kamu avukatları incelendiğinde, kamu avukatlarının görev suçlarıyla ilgili olarak iki farklı uygulama karşımıza çıkmaktadır. Kamuda görevli olan avukatlar kural olarak görev suçlarından ötürü yapılacak olan soruşturma ve kovuşturmalarda, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'na tabi olmakla beraber, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu md.36'da vuku bulan "Avukatlık Hizmetleri"nin, memur statüsünde sayılması gerekçesi sebebiyle, kurumları ile memuriyet ilişkisi içinde bulunduklarından dolayı bir takım idari görevleri de bulunmaktadır. İdari görevlerin gerçekleştirilmesi esnasında söz konusu olabilecek görev nedeniyle var olan suçlarda ceza soruşturması ve kovuşturması, 1136 sayılı kanuna değil; kendi kurumunun tabi olduğu kanunlara ve 4483 sayılı kanun hükümlerine tabidir¹³⁰. Ancak kamu avukatlarının, adli görevleri nedeniyle veya bu görevlerini yerine getirdiği esnada suç işlemesi halinde, 1136 sayılı kanun uygulanma alanı bulacaktır.

2.3.2.7. Noterler

Noterlik Kanun'un¹³¹ birinci maddesine göre; Noterlik bir kamu hizmetidir. Nitekim "Noterler, hukuki güvenliği sağlayan, anlaşmazlıkları önlemek adına yapılan işlemleri belgelendiren ve idarenin güvenli çalışmasına katkıda bulunan kişilerdir. Noterler, yaptıkları işlere resmiyet kazandırarak o işlemlerle ilgili uyuşmazlık çıkmasına engel olarak mahkemelere de yardımcı olmaktadır"¹³².

1512 sayılı Noterlik Kanunu md.161 ile noterler için özel soruşturma usulü getirilmiştir. Noterlerin kamu hizmeti yapmaları nedeniyle, ağır cezayı gerektiren suçüstü hali hariç, görevden doğan suçları veya görev sırasında işledikleri suçlarının kovuşturulması Adalet

Açıklanan nedenlerle, 4483 sayılı Kanun kapsamında bulunmayan ve özel yasalarında belirtilen usule göre işlem yapılması gereken Avukatlar ... ile ... haklarında Adalet Bakanlığınca verilen karara karşı yakınıcı ...'nın yaptığı itirazın incelenmeksizin reddine ve belgelerin adı geçene iadesine 11.2. 2004 gününde oybirliği ile karar verildi.” Danıştay 2.D, 2004/72 E, 2004/119 K, 11.02.2004 T- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 30.07.2020.

¹³⁰ Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, 2003 yılında verdiği bir kararda da ihaleye fesat karıştırdığı iddiasıyla şikayet edilen kurum avukatı hakkında, eylemin idari görevden kaynaklanması ve tabi olduğu yasa hükümleri uyarınca, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun uygulanmayacağına dikkat çekmiştir. **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.1039.

¹³¹1512 sayılı Noterlik Kanunu, RG. 05.02.1972 T., 14090 S.; Bundan sonra "1512 sayılı Kanun" olarak anılacaktır.

¹³² **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.1063.

Bakanlığı'nın iznine tabi olup kovuşturmaları da özel usule tabi kılınmıştır¹³³. Noter vekilleri, geçici yetkili noter yardımcıları, imzaya yetkili başkâtip ve kâtiplerin görevleri sırasında veya görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan ötürü soruşturma ve kovuşturma işlemleri 4483 sayılı Kanun çerçevesinde yapılmaktadır.

2.3.2.8.Yükseköğretim Kurumları

2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu¹³⁴ kapsamına, üniversite rektörleri, rektör yardımcıları, üniversite genel sekreteri, fakülte dekan ve dekan yardımcıları, öğretim elemanları, fakülte, enstitü ve yüksekokul sekreterleri, üniversite içerisinde 657 sayılı Kanuna tabi olarak çalışan memurlar girmektedir.

Yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kuruluşları yöneticilerinin, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanlarının, bu kuruluşların 657 sayılı Kanuna tabi olan memurlarının görevleri dolayısıyla ve görevleri sırasında işledikleri suçlardan ötürü ileri sürülen suçlar hakkında soruşturma ve kovuşturma 2547 sayılı Kanun md.53'e göre uygulanmaktadır¹³⁵.

¹³³ "1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 153 üncü maddesinde de, "Noterlerin, görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı kovuşturma yapılabilmesi Adalet Bakanlığının iznine bağlıdır." hükmüne, 154 üncü maddesinde, "Adalet Müfettişleri veya mahalli Cumhuriyet Savcısı tarafından düzenlenen dosya, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne tevdi olunur. İnceleme sonunda kovuşturma yapılması gerekli görüldüğü takdirde dosya, suçun işlendiği yer Ağır Ceza mahkemesine en yakın bulunan Ağır Ceza Mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına gönderilir.

Cumhuriyet Savcısı beş gün içinde, iddianamesini düzenleyerek dosyayı son soruşturmanın açılmasına veya açılmasına yer olmadığına karar vermek üzere Ağır Ceza Mahkemesine verir.

İddianamenin bir örneği, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümleri uyarınca, hakkında kovuşturma yapılan notere tebliğ olunur. Bu tebliğ üzerine noter, kanunda yazılı süre içinde bazı delillerin toplanmasını ister veya kabule değer bir istemde bulunursa nazara alınır. Gerekirse soruşturma Başkan tarafından derinleştirilir. Haklarında son soruşturmanın açılmasına karar verilen noterlerin duruşmaları, suçun işlendiği yer Ağır Ceza Mahkemesinde yapılır." hükmüne yer verilmiştir.

Açıklanan nedenlerle, noterlerin görev ve sıfatı sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma usulüne tabi olduğu ve bu usulün de 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 153 ve 154 üncü maddelerinde düzenlendiği, buna göre haklarında soruşturma başlatılabilmesi için 153 üncü madde hükmüne göre Adalet Bakanlığının izni gerektiği, Adalet Bakanlığının izin vermeme kararına karşı itiraz edilebileceği yolunda bir düzenlemeye ise gerek 4483 sayılı Kanun ve gerekse 1512 sayılı Kanunlarda yer verilmediği görüldüğünden şikayetçi ... tarafından Adalet Bakanlığının kovuşturma izni verilmesine mahal bulunmadığına ilişkin 18.10.2002 günlü Ohur'una karşı yapılan itirazın incelenmeksizin reddine 16.1.2003 gününde oybirliği ile karar verildi." Danıştay 2.D, 2002/1094 E, 2003/42 K, 16.01.2003 T- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr.

¹³⁴2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, RG. 06.11.1981 T., 17506 S.; Bundan sonra "2547 sayılı Kanun" olarak anılacaktır.

¹³⁵ "MADDE 53- c. Ceza soruşturması usulü:

Yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kurumları yöneticilerinin, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanlarının ve bu kuruluş ve kurumların 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memurlarının görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında yetkili makamlarca inceleme başlatılabilir, inceleme sonucunda soruşturma açılmasına karar verilmesi ya da doğrudan soruşturma başlatılması halinde aşağıdaki hükümler uygulanır:

(1) İlk soruşturma:

Yükseköğretim Kurulu Başkanı için, kendisinin katılmadığı, Milli Eğitim Bakanının başkanlığındaki bir toplantıda, Yükseköğretim Kurulu üyelerinden teşkil edilecek en az üç kişilik bir kurulca, diğerleri için, Yükseköğretim Kurulu Başkanınca veya diğer disiplin amirlerince doğrudan veya görevlendirecekleri uygun sayıda soruşturmacı tarafından yapılır.

Öğretim elemanlarından soruşturmacı tayin edilmesi halinde, bunların, hakkında soruşturma yapılacak öğretim elemanının akademik unvanına veya daha üst akademik unvana sahip olmaları şarttır.

(2) Son soruşturmanın açılıp açılmamasına;

a) Yükseköğretim Kurulu Başkan ve üyeleri ile Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri hakkında Danıştayın 2 nci Dairesi,

b) Devlet ve vakıf yükseköğretim kurumu rektörleri, rektör yardımcıları ile üst kuruluş genel sekreterleri hakkında, Yükseköğretim Kurulu üyelerinden teşkil edilecek üç kişilik kurul,

c) Üniversite, fakülte, enstitü ve yüksekokul yönetim kurulu üyeleri, fakülte dekanları ve dekan yardımcıları, enstitü ve yüksekokul müdürleri ve yardımcıkları ile üniversite genel sekreterleri hakkında, rektörün başkanlığında rektörce görevlendirilen rektör yardımcılarında oluşacak üç kişilik kurul,

d) Öğretim elemanları, fakülte, enstitü ve yüksekokul sekreterleri hakkında üniversite yönetim kurulu üyeleri arasından oluşturulacak üç kişilik kurul,

e) 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memurlar hakkında, mahal itibarıyla yetkili il idare kurulu, Karar verir.

f) Yükseköğretim Kurulu ile üniversite yönetim kurullarınca oluşturulacak kurullarda görevlendirilecek asıl ve yedek üyeler bir yıl için seçilirler.

Süresi sona erenlerin tekrar seçilmeleri mümkündür.

(3) Son soruşturmanın açılıp açılmamasına karar verecek kurullar üye tamsayısı ile toplanır. Kurullara ilk soruşturmayı yapmış olan üyeler ile haklarında karar verilecek üyeler katılamazlar. Noksanlar yedek üyelerle tamamlanır. Diğer hususlarda bu Kanunun 61 inci maddesi hükümleri uygulanır.

(4) Yükseköğretim Kurulu ve Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri hakkında Danıştayın 2 nci Dairesinde verilen lüzumu muhakeme kararına itiraz ile meni muhakeme kararlarının kendiliğinden incelenmesi Danıştayın İdari İşler Kuruluna aittir. Diğer kurullarca verilen lüzumu muhakeme kararına ilgililerce yapılacak itiraz ile meni muhakeme kararları kendiliğinden Danıştay 2nci Dairesince incelenerek karara bağlanır. Lüzumu muhakemesi kesinleşen Yükseköğretim Kurulu ve Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyelerinin yargılanması Yargıtay ilgili ceza dairesine, temyiz incelemesi Ceza Genel Kuruluna, diğer görevlilerin yargılanmaları suçun işlendiği yer adliye mahkemelerine aittir.

(5) Değişik statüdeki kişilerin birlikte suç işlemeleri halinde soruşturma usulü ve yetkili yargılama mercii görev itibarıyla üst dereceliye göre tayin olunur.

(6) Yükseköğretim Kurulu Başkanı ve rektörler hakkında 19/4/1990 tarihli ve 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarından dolayı yapılacak ceza soruşturmasında yukarıda belirtilen ceza kovuşturması usulü tatbik edilir.

3628 sayılı Kanun kapsamına giren suçlarından dolayı kanuni kovuşturma için gereken izin, Yükseköğretim Kurulu üyeleri ile Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri ve bu kuruluşların memurları (Üniversitelerarası Kurul memurları dahil) hakkında Yükseköğretim Kurulu Başkanından, üniversite yöneticileri ve öğretim elemanları ile memurlar hakkında üniversite rektörlerinden alınır.

(7) İdeolojik amaçlarla Anayasada yer alan temel hak ve hürriyetleri, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, ırk, sınıf, din ve mezhep ayrılığına dayanılarak nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak maksadıyla işlenen suçlarla bunlara irtibatlı suçlar, öğrenme ve öğretme hürriyetini doğrudan veya dolaylı olarak kısıtlayan, kurumların sükun, huzur ve çalışma düzenini bozan boykot, işgal, engelleme, bunları teşvik ve tahrik, anarşik ve ideolojik olaylara ilişkin suçlar ile ağır cezayı gerektiren suçüstü hallerinde, yukarıda yazılı usuller uygulanmaz; bu hallerde kovuşturmayı Cumhuriyet Savcısı doğrudan yapar.

(8) Bu Kanunda yer almayan hususlarda 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır."

"2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 53 üncü maddesinin (c) fıkrasında, yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kurumları yöneticilerinin, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanlarının ve bu kuruluş ve kurumların 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memurlarının görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında bu Kanunda belirtilen hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Dosyanın incelenmesinden; şikayetçinin kardeşinin, şüphelinin özel muayenehanesine başvurduğu, bu aşamadaki tetkiklerinin özel muayenehanede ve özel bir görüntüleme merkezinde yapıldığı, daha sonra ... Üniversitesinin Acil Polikliniğinde ve aynı hastanenin değişik birimlerinde yapılan tetkik ve tedavisinde şüphelinin herhangi bir katılımının olmadığı anlaşılmıştır.

Bu durumda hastanın tetkik ve tedavisinde gerekli özeni göstermeyerek ölümüne neden olma şeklinde şüpheliye isnat edilen eylemin, ... Üniversitesindeki görevi sırasında ya da görevi dolayısıyla meydana gelmediği, özel

Öğretim üyesi kadrosunda çalışmayan 657 sayılı Kanuna tabi olan kamu görevlileri hakkında ilk soruşturma 2547 sayılı Kanunun 53/c bendine göre yapılmakta olup son soruşturmanın açılıp açılmamasına aynı maddenin ikinci fıkrasının e bendine göre yer itibarıyla yetkili il idare kurulu karar vermektedir.

Yukarıda 4483 sayılı yasanın amacı, kapsamı ve istisnalarından bahsedilmiş; bu yasa bünyesinde yer alan memur ve kamu görevlileri açıklanmıştır. Bu kapsamda 4483 sayılı yasanın amacının, memur/diğer kamu görevlilerinin, görev sebebiyle işlediği suçlar sonucu ayrı bir ön incelemeye tabi tutulması ve bu sayede soruşturmanın sürüncemede kalmasının önlenmesi; 2.md ilk fıkrasından anlaşılabacağı üzere istihdam eden bakımından Devler ve diğer kamu tüzel kişilerinde çalışan memur ve kamu görevlilerinin kapsamda olduğu ancak DMO, PTT Genel Müdürlüğü gibi kamu iktisadi teşebbüslerinin bu kapsam dışında tutulduğu ve özel hukuk kurallarına göre yönetildiği; yine md.2'ye göre görev veya sıfatları gereği özel soruşturma usulüne tabi olanlar, suçun niteliği yönünden özel soruşturma usulüne tabi olanlar, ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri, TCK md.94-95-96, CMK 161/5.md, İİK md.357, Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar, Seçim Suçları, C.Savcısı veya mahkemece istenen bilgiyi vermeme suçu, ÇKK'dan doğan görevlerle ilgili suçlar, gerçeğe aykırı yeşil kart alınması, düzenlenilmesi veya böyle bir karttan yararlanılması suçları, hakim ve savcılar usulsüz arama, yakalama ve sorgulama fiilleri ile hakim ve savcılar kötü niyetle şikayet fiilleri, müfettiş ve muhakkikin ihbar görevini yapmaması ve 3628 sayılı yasada düzenlenen suçlar için geçerli soruşturma

muayenehanesindeki mesleki faaliyetiyle ilgili bulunduğu anlaşıldığından, 2547 sayılı Kanun kapsamında ceza kovuşturmasına konu edilmesine olanak bulunmamaktadır. Bu nedenle Yetkili Kurulca verilen 4.10.2005 günlü ... sayılı men-i muhakeme kararının kaldırılmasına, şikayet hakkında genel hükümlere göre işlem yapılmak üzere ... Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi için dosyanın ... Üniversitesi Rektörlüğüne iadesine 24.1.2006 gününde oybirliğiyle karar verildi." Danıştay 1.D, 2005/1255 E, 2006/95 K, 24.01.2006 T-
www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 30.07.2020.

"2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanununun 53 üncü maddesinin (c) fıkrasında, yükseköğretim üst kuruluşları başkan ve üyeleri ile yükseköğretim kurumları yöneticilerinin, kadrolu ve sözleşmeli öğretim elemanlarının ve bu kuruluş ve kurumların 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi memurlarının görevleri dolayısıyla ya da görevlerini yaptıkları sırada işledikleri ileri sürülen suçlar hakkında bu Kanunda belirtilen hükümlerin uygulanacağı belirtilmiştir.

Dosyanın incelenmesinden, şikayetçi ...'nin ... Asliye Ticaret Mahkemesinde E: ... sayı ile dava açtığı, davalı tarafın isteği üzerine şüphelilerin 5.4.2004 günlü hukuki mütalaa hazırladıkları, davalı tarafça E: ... sayılı dosyaya sunulan bu hukuki mütalaanın 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 35 ve 63 üncü maddelerine aykırı olduğu ileri sürülerek şikayette bulunulduğu, yapılan soruşturma sonucunda ... Üniversitesi Yetkili Kurulunca şüpheliler hakkında men-i muhakeme kararı verildiği anlaşılmıştır.

Şüphelilerin hazırladığı 5.4.2004 günlü hukuki mütalaanın ... Üniversitesindeki görevleri sırasında ya da görevleri dolayısıyla verilmediği, ... Asliye Ticaret Mahkemesinde görülen davada taraflardan birinin talebi üzerine düzenlendiği, şüphelilere isnat edilen suçun 2547 sayılı Kanun kapsamına girmediği ve şüpheliler hakkında anılan Kanun hükmüne göre karar verilmesine yer olmadığı anlaşıldığından, adı geçenler hakkında verilen men-i muhakeme kararının kaldırılmasına, genel hükümlere göre işlem yapılmak üzere dosyanın ... Cumhuriyet Başsavcılığına, kararın birer örneğinin ... Üniversitesi Rektörlüğü ile itiraz edene gönderilmesine 29.3.2006 gününde oybirliğiyle karar verildi." Danıştay 1.D, 2006/207 E, 2006/357 K-
www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 30.07.2020.

usullerinin istisna kapsamında olduğu ve 4483 sayılı kanun uyarınca işlem yapılamayacağı; yine Cumhurbaşkanı, bakanlar, milletvekilleri, yüksek mahkeme başkan ve üyeleri, kolluk amirleri, avukatlar, noterler ve 2547 sayılı kanun kapsamında rektörler, rektör yardımcıları, üniversite genel sekreteri, fakülte dekan ve dekan yardımcıları ile öğretim elemanları, fakülte, enstitü ve yüksekokul sekreterleri ve üniversite içerisinde 657 sayılı kanuna tabi olarak çalışanların da failin sıfatına dair 4483 sayılı kanunun istisnası niteliğinde olduğu ifade edilebilmektedir.

2.3.MEMUR SORUŞTURMASININ GEREKLİLİĞİ, İLKELER VE İZİN SİSTEMİ

Memur ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri sebebiyle işledikleri suçlar dolayısıyla yargılanmaları, 2 çeşit sistem ile mümkün olabilmektedir. Bu sistemler, memur sıfatını haiz olanların diğer vatandaşlardan farklı yargılama usulüne tabi olmadıkları yargısal güvence sistemi ve memurların farklı yargılama usulüne tabi oldukları yönetsel güvence sistemidir. Bizim de içerisine dahil olduğumuz yönetsel güvence sisteminde soruşturma, özel hükümlere göre yapılmakta olup; sistemin yürütülmesinde suç işleyen kamu görevlisi hakkında ihbar ve şikayet mümkün olabilmektedir. İhbar ve şikayet ise dilekçe hakkının kullanılması ile gerçekleştirilebilir. Burada memur yargılamasında ülkemizin de içinde bulunduğu izin sistemi, ön inceleme ve sonraki aşamalar, soruşturma izni vermeye yetkili merciler, verilen/verilmeyen soruşturma iznine karşı itiraz yolu ve hazırlık soruşturması hakkında kısaca bilgi verip; en sonunda 4483 sayılı yasaya göre var olan istisnaları belirterek konumuzu noktalayacağız.

2.3.1. Memur Soruşturmasının Gerekliliği

Kamu görevlilerinin soruşturulmasında 4483 sayılı Kanun gereği özel usuller ön görülmektedir. Kamu görevlilerinin özel bir soruşturmaya tabi tutulmasının amacı, kamu hizmetinin devamını sağlamaktır. Buna rağmen özellikle Anglosakson hukukunun uygulandığı bazı ülkelerde (örneğin; İngiltere, Fransa, A.B.D.) memur soruşturmasında özel hükümler öngörülmemektedir (Yargısal Güvence Sistemi)¹³⁶. Ülkemizde ise özel soruşturma usulü varlığını devam ettirmektedir (Yönetsel Güvence Sistemi)¹³⁷.

Memurlara özgü bir yargılama sisteminin olması gerekliliğini savunan yazarlara göre, devlet kademelerinin sağlıklı bir şekilde işlemesi bakımından o alanda görev alan memurların

¹³⁶ **ÖZEK**, Çetin; *Türk Hukukunda Memurların Muhakemesi*, ÜHFM, C.XXVI, S.1-4, 1960, s.34.

¹³⁷ **BOZ**, Selman Sacit; *Memur Yargılanmasında İzin ve İtiraz Süreci*, Ankara: Seçkin Yayınları, Şubat 2014, s.25.

olur olmaz şikâyetlerle çalışamaz hale getirilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Nitekim kamu görevlileri, yürüttükleri görev nedeniyle birçok kişi ile etkileşim içine girerek o kişilerin hak ve menfaatlerini etkileyecek olumsuz işlemlerde yapabilmektedir. Bu durum kişilerin husumetine neden olabilmektedir. Hatta memuru korkutmak, yıldırım gibi asılsız gerekçeler öne sürülerek memurun mahkeme önüne çıkarılmasına dahi yol açabilmektedir. Tüm bu sorunların önüne geçebilmek adına memur soruşturulmasına özel bir yargılama sistemi getirilmiştir.¹³⁸

Anayasa Mahkemesi de vermiş olduğu kararlarda, memurların özel yargılama usulüne tabi olması gerekliliğini anayasa aykırı görmemiştir.¹³⁹ Kanımızca, memurların yargılanması hususunda özel bir yöntem belirlenmiş olması kamusal boyutta memurlara işlerini daha kolay yapabilme ve herhangi bir problemde üst amirlerin devreye girmesinin yolunu açarak hem yargısal hem de kamu görevinin işlerliği bakımından daha doğru bir uygulama olmuştur.

2.3.2. Memur ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması Usulüne İlişkin İlkeler

Çalışmamızın bu kısmında, memur ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri sebebiyle işledikleri suçlar dolayısıyla yargılanmalarında genel kabul görmüş ilkelerden kısaca bahsedeceğiz¹⁴⁰.

2.3.2.1. Hukuk Devleti İlkesi

1982 Anayasası 2.maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin, toplum huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devleti olduğu ifade edilmiştir.

¹³⁸ ERDOĞDU, Ahmet; *Memurin Muhakematı Hakkında Kanunun Kaldırılması Özleminde Olanlar* (Memur..), İdare Dergisi, S.281,1963, s.61; KAYRA, Macit; *Memurlar Ayır Muhakeme Usulüne Tabi Olmalı mıdır?*, Siyasi İlimler Mecmuası, S.232, 1950, s.138-139; LİVANELİOĞLU, Ömer Asım; *Ceza Usul Hukukumuzda Memur Yargılamaları*; Ankara Barosu Dergisi, S.1, 1995, s.43-44; ARAL, Kemal; *Memurların Vazifelerinden Doğan Suçlardan Dolayı Kovuşturma ve Yargılamaları*; İdare Dergisi, S.194, 1948; s.106; KEYMAN, Selahattin, a.g.m., s.176.

¹³⁹ Anayasa Mahkemesi 27.02.1992 T., 1991/26 E., 1992/11 K., RG., 23.11.1992 T., S.21414-www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

Anayasa Mahkemesi 05.05.1992 T., 1992/27 E., 1992/31 K., RG., 12.03.1993 T., S.21522.-www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

¹⁴⁰ Ceza Muhakemesi İlkeleri olarak nitelendirilen ve açıklanan ilkelerin tespitinde aşağıda bulunan yayınlanmamış yüksek lisans tezlerinden faydalanılmış olup; ilkelerin 4483 sayılı yasaya uyarlanması yazarın kendi yorumudur.

Hukuk devleti ilkesi, bir devletin yapacağı tüm iş ve işlemlerinin kanuna dayanması, yani tüm iş ve işlemlerin dayanağının kanun olması anlamına gelmektedir¹⁴¹. Anayasa Mahkemesi'nin bir kararında¹⁴² ise “hukuk devleti ilkesi”, “yönetilenlere en güçlü, en etkin ve en kapsamlı biçimde hukuksal güvencenin sağlanması, tüm devlet organlarının eylem ve işlemlerinin hukuka uygun olması” olarak tanımlanmıştır. Keza bir başka Anayasa mahkemesi kararında¹⁴³ ise hukuk devleti, “Kanun ve yasalara uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlüklerin korunması ve güçlendirilmesi, Anayasa’ya aykırı her türlü durum ve tutumdan kaçınan, kendisini Anayasa ve hukukun üstün kurallarına bağlı olarak kabul eden, yargı denetimine açık bir devlet” olarak ifade edilmektedir. Bu karara göre devletin, hukuk devleti olarak anılabilmesi için vatandaşlarına, kendilerini güvende hissedecekleri toplumsal bir yapı kurmak ve bu düzeni adil bir şekilde kesintisiz olarak sağlama yükümlülüğü vardır. Nitekim, memur ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri sebebiyle işledikleri suçlar kapsamında soruşturulmasının, 4483 sayılı yasaya göre gerçekleştirilmesi, hukuk devleti ilkesinin somut bir örneğidir.

2.3.2.2.Adil Yargılanma İlkesi (Dürüst İşlem İlkesi)

Uluslararası sözleşmelerden olan AİHS ve Anayasamızda düzenlenen “Adil Yargılanma İlkesi”, memur ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmasında da göz önüne alınan ilkelerdendir. AİHS 6.Maddesine göre her sanık, mümkün olduğunca çabuk, anladığı dilde ve ayrıntılarıyla isnat edilen suçun niteliği ve nedeninden haberdar olmak, savunmasını hazırlamak için uygun zaman vermek, kendini savunmak ve duruşmada kullanılan dili anlamadığı vakit bir tercüman yardımından faydalanmak hakkına sahiptir.

Anayasanın 36.maddesinde de adil yargılanma ilkesi vuku bulmuştur. Buna göre herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak, iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Böylece adil yargılanma ilkesi, anayasal güvence altına alınmıştır. Keza anayasanın 19/3.maddesinde de adil yargılanma ilkesinin unsurlarını bulmak mümkündür. Buna göre, yakalanan veya tutuklanan kişilere,

¹⁴¹ İZMİR, Barış: *Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasında İdari Soruşturma Usulü (4483 Sayılı Kanun)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Küresel Yönetişim ve Siyaset Anabilim Dalı, İzmir, 2019, s.38.

¹⁴² Anayasa Mahkemesi, 1991/7 E, 1991/43 K ve 12.11.1991 Tarihli Kararı- www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

¹⁴³ Anayasa Mahkemesi, 2013/44 E, 2013/59 K ve 02.05.2013 T. Kararı- www.resmigazete.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar, yazılı, bunun mümkün olmadığı hallerde sözlü olarak derhal bildirilmelidir.

Bu ilkenin 4483 sayılı yasada uygulanması ise hiç şüphesiz, ön inceleme aşamasında karşımıza çıkmaktadır¹⁴⁴. Buna göre, hakkında suç isnadında bulunulan memur veya kamu görevlisi, isnat edilen suç hakkında yeterli ölçü bilgilendirilmeli, bu hususta var olan hakları kişiye hatırlatılmalıdır. Ayrıca soruşturma kapsamında ifadesi alınırken herhangi bir zorlama, korkutma, yıldırma vb. işleme başvurulmamalı, iddia ve savunma faaliyetlerin uygun şekilde yürütülmesi sağlanmalıdır.

2.3.2.3.Kovuşturma Mecburiyeti İlkesi

Bir fiilin işlendiği haberinin alınması üzerine, bu fiilleri takibe yetkili makamlar derhal hazırlık soruşturmasına başlamak, şayet yeterli şüphe varsa ve dava şartları gerçekleşmişse, bu soruşturmayı kovuşturma aşamasına geçirmek ve muhakeme sonuçlanana kadar savcılık eliyle bu aşamanın yürütülmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu durum, kovuşturmanın mecburiyeti ilkesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nitekim 4483 sayılı yasaya göre memur veya diğer kamu görevlilerinin, görevi sebebiyle işlediği bir suçun varlığını, ihbar, şikayet ve re'sen öğrenen yetkili merci, derhal bu suçla alakalı soruşturma başlatmak ve aşamaları yürütmekle yükümlüdür.

2.3.2.4.Davasız Yargılama Olmaz İlkesi

Bir fiilin yargılanabilmesi için, o fiilin suç teşkil etmesi ve failin cezalandırılması gerektiğinin ileri sürülmesi gerekmektedir. Bu ilke, davasız yargılama olmaz ilkesidir.

5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'na göre bir kovuşturmanın başlaması, iddianamenin kabulü ile mümkündür. Hüküm, iddianamede gösterilen fiil ve faili hakkında verilir. İddianamenin oluşturulması, savcılık makamı tarafından gerçekleştirilmektedir. Yargılama esnasında hakim, iddianamede yer alan iddia ve savunmalarla bağlı değildir.

¹⁴⁴ “4483 Sayılı Kanun ile Dürüst İşlem İlkesini birlikte inceleyecek olursak, kanunun getirdiği düzenleme öncelikle savunma makamına ayrıcalık getirdiği için bu ilke ile ters düşmektedir. Bunun dışında ön soruşturmayı yürütecek olanların hukukçu kimliğine sahip olması gibi bir özellik aranmadığı için bu kişilerin yapacakları soruşturmanın bu ilk ile uyum içerisinde olacağını düşünmek mümkün değildir.” **YAYLA**, Kazım: *Türkiye’de Memurların Yargılanması ve 4483 Sayılı Kanun* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Niğde, 2011, s.7.

4483 sayılı yasada bu ilke, 8.maddede karşılık bulmuştur. Buna göre, soruşturma izni, ihbar, şikayet veya iddia konusu olaylar ile bunlara bağlı, ileride soruşturma esnasında ortaya çıkabilecek konuları kapsamaktadır. Şayet soruşturma sırasında izin verilen olay ve konudan tamamen bağımsız veya farklı bir suç olarak nitelendirilebilecek bir fiil ortaya çıkarsa, yeniden izin alınması zorunludur. Suçun hukuki niteliğinin değişmesi halinde, yeniden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır. Böylece soruşturmanın ve yargılamanın sınırları, kanunla tespit edilmiş olmaktadır¹⁴⁵.

2.3.2.5.Maddi Gerçeğin Araştırılması İlkesi

Ceza muhakemesinde, medeni hukukun aksine, gerçeğe yetinilmeyip işin esası araştırılır. Yargıtay kararlarına göre, ceza muhakemesinin amacı, maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasıdır. Dolayısıyla herhangi bir şüphenin varlığında, mahkumiyet durumundan söz edilemez. Maddi gerçeğin araştırılması ilkesine göre hakim, yalnızca müşteki ve sanığın beyanlarıyla bağlı değildir. Bunun yanında tanık dinleme, bilirkişiye başvurma, keşif yaptırma vb. ile maddi gerçekliğe ulaşmaya çalışacaktır.

4483 sayılı yasaya göre, hakkında suç isnadında bulunulan memur veya kamu görevlisini soruşturmak adına, yetkili merci tarafından atanan ön inceleme görevlisi, şikayetçi ve memur/kamu görevlisini dinleyecek; aynı zamanda varsa olay esnasında orada bulunan tanıkların bilgisine başvuracak, gerekirse olay yerinde keşif yapacak ve yine varsa ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli bilgi ve belgeleri isteyecek, böylelikle maddi gerçekliğe ulaşıp bir ön inceleme raporu hazırlayacaktır.

2.3.2.6.Gizlilik İlkesi

AİHS 8.Maddesi ve Anayasanın 20-21-22.maddelerine göre, herkes, kişisel ve aile yaşamına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir. AİHS ve Anayasamızca da güvence altına alınan bu hak, 4483 sayılı kanunda da karşılığını bulmuştur.

4483 sayılı kanuna göre hakkında suç isnat edilen memur veya kamu görevlisine ön inceleme için atanan görevli, bu incelemeyi gizlilik içerisinde, o kişinin kişilik haklarını koruyarak icra etmek mecburiyetindedir. Soruşturma esnasında özel hayatın gizliliği önem taşımaktadır ve kişilerin özel hayatlarına müdahale edecek eylemlerden kaçınılmalı, delil toplama işlemi esnasında azami önem gösterilmelidir.

¹⁴⁵ İZMİR, a.g.e., s.40; YAYLA, a.g.e., s.9.

2.3.3. Memur ve Kamu Görevlilerinin Yargılanması Usulüne İlişkin Sistemler

Toplumların, toprak bütünlüğüne bağlı olarak oluşturduğu tüzel kişilik şeklinde karşımıza çıkan Devletin, toplumsal gereksinimleri karşılamak amacıyla gerçekleştirdiği faaliyetlere kamu hizmeti denildiğinden yukarıda bahsetmiştik. İşte devlet, kamu hizmetini gerçekleştirirken, memur ve diğer kamu görevlileri yanında muhatap olarak insan ögesini de kullanmaktadır. Bu sebeple, kamu hizmetlerinin gerçekleştirilmesi esnasında şayet üçüncü bir kişi zarar görürse, hukuki ve cezai sorumluluk doğacaktır.

Güçler ayrılığı ilkesi uyarınca, kamu gücü, kamu hizmetini yöneten ilkeler, korunan değerler, kamu hizmeti ilkelerini çiğnemenin neden olduğu zararlar ve bir önceki paragrafta ifade ettiğimiz doğan sorumluluk, kamu görevlisi anlayışı ve devletin, genel kamu idaresine ilişkin özel rejimi gözetildiğinde, memur ve diğer kamu görevlilerinin sorumlulukları açısından “yargısal güvence sistemi” ve “yönetmel güvence sistemi” olmak üzere iki ayrı sistem karşımıza çıkmaktadır.

2.3.3.1. Yargısal Güvence Sistemi

Yargısal güvence sistem, Anglo-Sakson hukuk sisteminin hakim olduğu ülkelerde rastlanılan bir sistemdir. Bu sistemde, memur suçlarının soruşturulması ve yargılanması, tümüyle adli yargıya bırakılmış; soruşturma ile ilgili herhangi bir özel usul ön görülmemiştir. Yani yargısal güvence sisteminde, memur/kamu görevlisi ve vatandaş arasında, soruşturma usulü açısından hiçbir farklılık bulunmamaktadır. Bu sistem, ilk olarak İngiltere’de var olmuştur; bugün ise İngiltere yanında, ABD’de de kullanılmaktadır ¹⁴⁶.

2.3.3.2. Yönetmel Güvence Sistemi

“İdari Güvence Sistemi” olarak da literatürde bilinen yönetmel güvence sisteminde, hakkında suç isnadında bulunulan memur veya kamu görevlisinin soruşturma ve kovuşturmasında özel usuller ön görülmüştür. Bu sistemde soruşturma ve kovuşturma tümüyle idare içerisinde yapılabileceği gibi, süreçler idare ile yargı organları arasında paylaştırılabilir.

Yönetmel (İdari) Güvence Sistemi’nin dar ve geniş anlamda iki tanımı bulunmaktadır. Geniş anlamda yönetmel güvence, kamu görevlisinin statüsü ve yükümlülükleri ile bağlantılı sahip olduğu hakları ifade ederken, aynı zamanda ilgili memur/kamu görevlisi hakkında cezai

¹⁴⁶ SELÇUK, Sami; *Memur Yargılanması Hakkında*, İstanbul: TÜSİAD Yayınları, No.97/209, 1997, s.54; ayrıca bkz: ASLAN ve ALTINDAĞ, s.121 vd.

kovuşturma açılabilmesini özel usullere bağlamaktadır. Dar anlamda yönetsel güvence ise, memur hakkında açılan cezai soruşturmalarda, adli yargı sükelerinin devreye girmesinden evvel, idarenin rol aldığı bir mekanizma olarak tanımlanmaktadır¹⁴⁷. İdari Güvence Sistemi, üç temel başlık altında toplanmaktadır.

2.3.3.2.1. Yargılama Sistemi

Yargılama sisteminde, hakkında suç isnat edilen memur veya kamu görevlisinin soruşturma ve kovuşturma işlemleri, tamamen idarenin iç meselesi olup, yetkili idari merciler tarafından yürütölmektedir. Suçun öğrenilmesinden cezanın verilmesi aşamasına kadar geçen süreçte sadece yetkili idari merci, aktif rol oynamaktadır.

2.3.3.2.2. Soruşturma Sistemi

Soruşturma sisteminde, yetkili merciler hazırlık soruşturması yaptıktan sonra son soruşturmanın yapıp yapılmayacağına karar verecektir. Kovuşturma aşaması ise yargı organları tarafından yerine getirilmektedir.

2.3.3.2.3. İzin Sistemi

İzin sisteminde ise, bir memur hakkında hazırlık soruşturması yapılabilmesi için yetkili mercilerden izin alınması şartı bulunmaktadır. Şayet ilgili memur hakkında ihbar veya şikayet söz konusu ise ve savcı tarafından bu ihbar ve şikayet alınmışsa, bu durumda savcı, dosyayı idareye göndererek soruşturma izni isteyecek, idare ön inceleme aşamasından sonra soruşturma izni verilip verilmeyeceği yönünde kararını bildirecektir. Yani Kamu görevi yürüten memur ve diğer kamu görevlilerinin kanunların kendilerine tanımış olduğu yetkileri kullanırken, görevlerinden doğan bir suç işlemleri durumunda, haklarında asli makamlar tarafından işlem tesis edilebilmesi için öncelikli olarak kamu görevlisinin bağlı olduğu yetkili idari merciden izin alması gerekmektedir. Yetkili makamlar tarafından verilen izin sonucu adli makamlar tarafından soruşturma ve kovuşturma yapılabilir. Bahsi geçen bu uygulamaya memur yargılamasında izin sistemi adı verilmektedir¹⁴⁸. Bir bakıma bu uygulama aynı zamanda

¹⁴⁷ **BOZ**, a.g.e., s.25.

¹⁴⁸ Her kanunun dayanağını Anayasadan aldığı göz önünde bulundurulduğunda, 4483 Sayılı Kanun'un ve izin sisteminin dayanağını 1982 Anayasası md.129/5 olduğu açıkça görölecektir. 1982 Anayasası 129/5.Md'ne göre "Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari mercinin iznine bağlıdır."

soruşturma aşamasında memura “memur dokunulmazlığı” ve “memur ayrıcalığı” vermiş olmaktadır.¹⁴⁹

Ülkemizin hukuk tarihi içerisinde her üç sistemde kullanılmıştır. Örnek vermek gerekirse, 1872 tarihli Nizamnamede yargılama sistemi benimsenmişken, 1914 tarihli Memurin Muhakematı Hakkında Kanun ile soruşturma sistemi uygulanmıştır. Son olarak 4483 sayılı Kanun ile izin sistemi getirilmiş olup bu Kanun ile izin sistemi hali hazırda işlevini sürdürmektedir.¹⁵⁰

Hali hazırda izin sistemi memuru korumak maksadıyla oluşturulmuş olsa dahi bu sistem belli başlı sorunlara da yol açmaktadır. Nitekim, kamu görevlilerine sağlanan bu sistem diğer vatandaşlara göre ayrımcılık yaratabilmekte dolayısıyla eşitsizlik doğabilmektedir. Ayrıca izin sistemi nedeniyle soruşturma süreci uzamakta dolayısıyla etkili soruşturma ilkesine aykırı davranılmış olunmaktadır. Bu nedenle izin sistemi nedeniyle memur korunurken aynı zamanda vatandaşın da hukuki güvenliliğinin korunması gerekmektedir.¹⁵¹ Kanımızca izin sistemi uygulanırken etkili ve doğru şekilde uygulama yapılmadığından kısa zamanda sistemde oluşabilecek aksaklıkların giderilmesi gerekmektedir.

¹⁴⁹ DURMUŞ, a.g.e., s.130; ŞAHİN, İlyas; “4483 Sayılı Kanun’da Öngörülen Ön İnceleme Görevlisinin Yetkileri ve Bu Çerçeve İzin Sisteminin Gerekliliği Hakkında Değerlendirme”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XIX, S.3, 2015, s.255.

¹⁵⁰ AVCI, Mustafa; “Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Üzerine Bir İnceleme”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XI, S.3-4, 2007, s.274.

¹⁵¹ ŞAHİN, a.g.m., s.257-258.

3. 4483 SAYILI KANUN'A GÖRE SORUŞTURMA VE YARGILAMA AŞAMALARI İLE KANUN KAPSAMI DIŞINDA KALAN SUÇLAR

3.1.ÖN İNCELEME VE AŞAMALARI

Ön inceleme, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkındaki Kanun Uygulamasıyla İlgili İçişleri Bakanlığınca Yürütülecek İşlemlere İlişkin Yönergenin 5.maddesine göre, 4483 sayılı kanun kapsamına giren memur ve diğer kamu görevlilerinin, görev sebebiyle işledikleri suçlardan ötürü, hakkında yapılan ihbar ve şikâyetle konu olan eylem ve işlemlerinin hukuki durumunun tespiti amacıyla yapılan inceleme ve soruşturma olarak tanımlanır. Ön inceleme, olayı çeşitli şekillerde öğrenen yetkili merci tarafından verilecek bir karar ile başlatılır. Bunun için yetkili merci, bir ön inceleme görevlisi tayin edecektir.

3.1.1. Olayın Yetkili Merciler Tarafından Öğrenilmesi

3.1.1.1.İhbar ve Şikâyetlerin Niteliği

4483 sayılı Kanun'un uygulanabilmesi için öncelikli olarak, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin işledikleri suçlar nedeniyle bir ihbar veya şikâyetin bulunması gerekmektedir. İhbar/şikâyetle bulunulması ise dilekçe hakkının kullanımı ile mümkün olabilmektedir.

Dilekçe hakkı, 1982 Anayasasının 74. Maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre Türk vatandaşları ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar, kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. Dilekçe hakkının kullanılması halinde, kendileriyle ilgili başvuruların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.

Dilekçe hakkının kullanılması ise, 01.11.1984 tarihli 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun'un¹⁵² TBMM tarafından kabulü ile işlerlik kazabilmiş; dilekçe hakkının kullanılabilirlik çerçevesi ve usulü çizilmiştir. Bu kanuna göre, Türk vatandaşlarının ve ikamet eden yabancıların, yetkili makamlara verdikleri dilekçelerde, dilekçe sahibin adı, soyadı ve imzası ile iş veya ikametgah adresinin bulunması zorunlu olup; yetkili makamlara verilen dilekçelerin belirli bir konuya içermesi, yargı mercilerinin görev alanına girmesi ve aynı

¹⁵² 3071 Sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun, RG. 10.11.1984 T., 18571 S.; Bundan sonra "3071 sayılı Kanun" olarak anılacaktır.

zamanda ad-soyad, imza ve adres bulunması gereklidir; aksi halde başvuru konusu dilekçe işleme konulmayacak ve incelenmeyecektir.

İhbar ve şikâyet konulu dilekçeler içerisinde bazı hallerde isim, soy isim, imza veya adres belirtilmemiş olsa da ilgili dilekçeye eklenmiş olan inandırıcı belgelerin varlığı halinde, bu dilekçeye ilişkin işlem yapılıp yapılmayacağı dilekçeyi inceleyecek olan makamın takdirine bırakılmıştır¹⁵³.

Devlet memurlarının kurumlarıyla ilgili resmi ve şahsi işlerinden kaynaklanan işlemlere karşı şikâyet etme, dilekçe verme ve müracaat etme hakkı bulunmaktadır. Devlet memurlarının dilek, şikâyet ve müracaat hakları memuriyet gereği hiyerarşik bir düzen içerisinde yer aldığından özel kurallara bağlanmıştır. Buna göre, müracaat ve şikâyetler söz veya yazıyla en yakın amirden başlanılarak yapılmaktadır. Ancak, şikâyet edilen kişi bir amirse o amir atlanarak diğer bir üst amire başvuruda bulunmaktadır. Bu halde dahi birden fazla memurun toplu bir şekilde şikâyet ve müracaat hakkı bulunmamaktadır. Her memur ayrı ayrı şikâyet ve müracaatta bulunabilirken, toplu bir şikâyet ya da müracaat hakkı olmamaktadır. Dilek, şikâyet ve müracaat konusunda karar verme yetkisi şikâyet edilenin ilk disiplin amiri veya müracaat talebini mevzuat gereği yerine getirmekle görevli olan yetkili amirlere aittir. Dilek, şikâyet ve işlemin yetkili makamlara intikalinden itibaren yetkili makamların otuz gün içerisinde dilek, şikâyet veya müracaatta bulunan kişiye neticeyi bildirmektedir. Bu kişilerin verilen kararlara karşı on gün içinde itiraz hakları bulunmaktadır¹⁵⁴.

İhbar, bir suçla ilgili olarak kendisine bir bilgi gelen kişinin bu durumu yetkili mercilere iletmesidir. İhbar sözlü ya da yazılı şekilde yapılabilmektedir. Şikâyet ise, suçtan zarar gören kimse tarafından yapılan bir suçun işlendiğini bildirerek suçun cezalandırılmasına dair yapılan hareket şeklinde tanımlanmaktadır. Şikâyetinde tıpkı ihbar gibi yazılı veya sözlü şekilde yapılabilmektedir. Fakat yapılan şikâyetlerin sözlü olması halinde, başvuru mercinin şikâyeti bir tutanağa bağlaması ispat açısından daha doğru bir uygulama olmaktadır.¹⁵⁵

Bir kamu görevlisinin görevi nedeniyle suç işlemesi halinde, konu soruşturma izni vermeye yetkili mercie üç farklı şekilde iletilmektedir. Olay yetkili merci tarafından doğrudan öğrenilebileceği gibi doğrudan Cumhuriyet Başsavcısı tarafından öğrenilerek yetkili mercilere

¹⁵³ DURMUŞ, a.g.e., s.119.

¹⁵⁴ DURMUŞ, a.g.e., s.121.

¹⁵⁵ AVCI, a.g.m., 279; ÇAĞLAYAN, a.g.m., s.117-118.

iletilebilmekte ya da diğer makam ve memurlar tarafından öğrenilerek yetkili mercilere iletilebilmektedir.¹⁵⁶

Yapılacak ihbar ve şikâyetlerin niteliği, 4483 Sayılı Kanun'da vuku bulmuştur. Md.4/3'e göre, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddi bulgu ve belgelere dayanması, ihbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soy ad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur.

Örneğin, bir kurum içerisinde işe alımlarla ilgili olarak yapılmış olan yazılı sınav veya mülakatta genel olarak taraflı davranıldığı iddiasıyla yapılan şikâyetler yeterli görülmemekte iken, aynı konuda somut şekilde sınav ya da mülakat görevlisinin adı soyadı verilerek, yaptığı usulsüz işlemin belirtilmesi halinde şikâyete dikkate alınabilecektir¹⁵⁷.

¹⁵⁶ ŞAHİN, a.g.m., s.260.

¹⁵⁷ ŞAHİN, a.g.m., s.270.; Ayrıca bu yönde bkz:

"Olayda 'Yakınıcının X İli, Y İlçesi, Z köyünde bulunan 1.Derece Sit Alanı içinde kalan 2144 parsel sayılı taşınmazına karşılık, Hazineye ait 1 ada 7 ve 8 no'lu taşınmazların takası talebinin reddine ilişkin işlemi iptal eden Adana 1. İdare Mahkemesinin 8.10.1999 gün ve 1998/981 E, 1999/980 K sayılı kararının uygulanmadığı' iddiası ile verilen şikâyet dilekçesi üzerine Maliye Bakanınca şikâyetin işleme konulmayarak, 'ön inceleme yapılmamasına' karar verildiği anlaşılmıştır.

Söz konusu şikâyet dilekçesindeki iddialar açık olup, şikâyet dilekçesinin Kanunun 4'üncü maddesinde aranılan nitelikleri taşıdığı, şikâyetin somut olduğu, olay ve yer belirtildiği anlaşıldığından, Maliye Bakanınca verilen işleme koymama kararının kaldırılmasına, 4473 sayılı yasa uyarınca yetkili merci tarafından ön inceleme emri verilmesi, ön inceleme raporu düzenlenmesi ve yetkili merci tarafından soruşturma izni verilmesi veya verilmemesine ilişkin bir karar verilmesi ve gerekli tebligatın yapılması için evrakın Maliye Bakanlığına, kararın bir örneğinin bilgi için yakınıcı vekillerine gönderilmesine 16.1.2004 gününde oybirliği ile karar verildi." Danıştay 2.Dairesi, 2004/35 E, 2004/60 K ve 16.1.2004 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 31.07.2020.

"Olayda, şikâyet dilekçesinde yakınıcının belli, yakınma konusu eylemin somut olduğu, kişi ve olay belirtildiği anlaşıldığından, 4483 sayılı Kanunun yukarıda belirtilen hükümleri uyarınca; yetkili merci tarafından ön inceleme emri verilmesi, bu emre dayalı olarak ön inceleme raporu düzenlenmesi ve yetkili merci tarafından söz konusu ön inceleme raporu da göz önünde bulundurulmak suretiyle soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin bir kararın tesis edilmesi, verilecek kararın türüne göre gerekli yazılı bildirimlerin yapılması, tesis edilen karara karşı itirazda bulunulması durumunda yazılı bildirimlere ilişkin günlü ve imzalı bildirim alındıkları ile itiraz dilekçelerinin de eklenerek dosyanın Dairemize gönderilmesi gerekli görüldüğünden, itirazın kabulü ile İçişleri Bakanı tarafından şikâyetin işleme konulmamasına ilişkin olarak verilen 6.5.2004 gün ve ... sayılı kararın kaldırılmasına, dosyanın İçişleri Bakanlığına, kararın bir örneğinin şikâyetçiye gönderilmesine 17.9.2004 tarihinde oybirliğiyle karar verildi." Danıştay 1.D, 2004/152 E, 2004/178 K- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

"Ayrıca, 4483 aynı Kanunun 4'üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında, bu Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmamasının, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesinin zorunlu olduğu, iddiaların da ciddi bulgu ve belgelere dayanması gerektiği, bu hükme aykırı bulunan ihbar ve şikâyetlerin, Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmayacağı ve durumun ihbar ve şikâyetle bulunana bildirileceği hükmüne bağlanmış olup, şikâyetin işleme konulmaması kararına karşı yapılan itirazların da yukarıda belirtilen usulle sonuçlandırılması gerekmektedir." Danıştay 1.Daire, 2012/707 E ve 2012/934 K; 30.05.2012 tarihli kararı.- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.:31.07.2020.

Yukarıda bahsi geçen şartları taşımayan ihbar ve şikâyetlerin Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmayacak ve bu kararın ihbar eden ya da şikâyetinde bulunan kişilere bildirilecektir¹⁵⁸. Ancak yapılan ihbar ve şikâyetlerin içeriğinde belirtilen iddialar şüpheye mahal vermeyecek belgeler ile ortaya konulmuş ise ad, soyadı ve imza ile iş veya ikametgâh adresinin doğruluğu şartı aranmamaktadır. İhbar/şikâyeti alan başsavcılar ve yetkili merciler, ihbarcı veya şikâyetçinin kimlik bilgilerini de gizli tutmak zorundadır¹⁵⁹.

Belirtilen “İşleme koymama” hali bir tür karar olup işleme koymama kararına karşı gidilebilecek yol 4483 sayılı Kanun ile hüküm altına alınmamıştır. Bu sebeple birtakım yazarlara göre, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında soruşturma açılması yönünde ‘işleme koymama kararı’ının bir usul normu niteliğinde olması ve 4483 sayılı yasada açıkça başvuru yolu belirtilmemesi sebebiyle başvuru yolunun kapalı olduğundan bahsedilmiştir¹⁶⁰. Bu yazarların aksine KINALITAŞ/ASLAN’a göre, “işleme koymama kararı bir idari işlem niteliğine sahip olduğundan idari yargıda genel hükümlere göre idari işlemin iptali davası açılabilir”¹⁶¹. Kanımızca işleme koymama kararlarının da bir idari işlem olması sebebiyle, bu kararlara karşı İdare Mahkemelerinde itiraz yoluna gidilebilmektedir. Nitekim, Danıştay 1. Dairesi de vermiş olduğu bir kararında¹⁶²,

¹⁵⁸ “Ayrıca, 4483 sayılı Kanunun 4’üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında, bu Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmamasının, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesinin zorunlu olduğu, iddiaların da ciddi bulgu ve belgelere dayanması gerektiği, bu hükme aykırı bulunan ihbar ve şikâyetlerin, Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmayacağı ve durumun ihbar ve şikâyetinde bulunana bildirileceği hükme bağlanmış olup, şikâyetin işleme konulmaması kararına karşı yapılan itirazların da yukarıda belirtilen usulle sonuçlandırılması gerekmektedir.” Danıştay 1.Daire, 2012/707 E ve 2012/934 K; 30.05.2012 tarihli kararı.- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 31.07.2020.

¹⁵⁹ “MADDE 4- (4) Üçüncü fıkradaki şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmaz ve durum, ihbar veya şikâyetinde bulunana bildirilir. Ancak iddiaların, sıhhati şüpheye mahal vermeyecek belgelerle ortaya konulmuş olması halinde ad, soyad ve imza ile iş veya ikametgâh adresinin doğruluğu şartı aranmaz. Başsavcılar ve yetkili merciler ihbarcı veya şikâyetçinin kimlik bilgilerini gizli tutmak zorundadır.”

¹⁶⁰ **TOPUZ**, İbrahim: Kamu Görevlilerini Soruşturma ve Yargılama Usulleri, HD Yayıncılık, İstanbul, 2010, s.130-131.

¹⁶¹ **KINALITAŞ**, Vahit ve **ASLAN**, Fethi; Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hukuku, Ankara: Türkiye Kamu-Sen Yayınları, 2003, s.24.

¹⁶² “4483 Sayılı Kanun’un 4.maddesinin 3 ve 4.fıkralarında; bu kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerin soyut ve genel nitelikte olmamasının, ihbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesinin zorunlu olduğu, iddiaların da ciddi bulgu ve belgelere dayanması gerektiği, bu hükme aykırı bulunan ihbar ve şikâyetlerin, Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmayacağı ve durumun ihbar ve şikâyetinde bulunana bildirileceği, aynı kanunun 5.maddesinde ise izin vermeye yetkili merciin, bu kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini bizzat veya yukarıdaki maddede yazılı şekilde öğrendiğinde bir ön inceleme başlatacağı hükme bağlanmıştır.

Dosyada yer alan şikâyet dilekçesinde şikâyetçinin belli, şikâyet konusu eylemlerin somut olduğu, kişi ve olay belirtildiği, iddiaların da ciddi bulgu ve belgelere dayandığı anlaşıldığından 4483 Sayılı Kanun’un 4/3 ve 4/4.Maddeleri uyarınca yetkili merci tarafından bir ön inceleme emri verilmesi, bu emre dayalı olarak ve yukarıda açıklanan eksiklikler giderilerek ön inceleme raporu düzenlenmesi, ön inceleme raporu da göz önünde

“şikâyetin somut olması, olay, yer ve kişi belirtilmesi halinde işleme konulmama kararına karşı yapılan itirazları kabul ederek” ilgili işleme koymama kararını kaldırmıştır.

Şayet, kamu görevlisi tarafından işlenen suç şikâyeteye tabi değilse; bu durumda idari merciin, olaydan bizzat haberdar olduğu tarihte ön incelemeyi başlatması ve ayrıca 5271 sayılı CMK md.158/4 uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığına bildirmesi gerekmektedir. Cumhuriyet başsavcılığından izin istenmesine dair kararın tebellüğü sonucunda suç işlendiğini öğrenen yetkili idari merci, bu hükme tabi olmak zorunda değildir¹⁶³.

Kısaca özetlemek gerekirse, bir kamu görevlisinin, görevi nedeniyle suç işlemesi halinde, soruşturma izni vermeye yetkili merci, ihbar veya şikayet yolu ile durumu öğrenebilmektedir. İhbar, suçla alakalı kendisine bilgi gelmesi halinde bunu ilgili makamlara iletmesi; şikayet ise suçtan zarar gören kişinin, suçlunun cezalandırılması adına yetkili mercilere durumu bildirmesi şeklinde tanımlanabilir. İhbar ve şikayet, hem sözlü hem yazılı şekilde gerçekleştirilebilmektedir.

İhbar ve şikayetlerin niteliği, 4483 sayılı kanunda ifadesini bulmuştur. Buna göre, yapılan ihbar ve şikayetlerde soyut ve genel nitelemelerden kaçınılarak, somut bilgiler verilmesi (örneğin, kişi veya olay belirtilmesi, bulgu veya belgelere dayanması, ihbarcı/şikayetçinin kimlik bilgilerinin açıkça yazılması gibi) istenmekte, aksi halde bu ihbar/şikayetlerin işleme konulamayacağı belirtilmektedir. Ancak yapılan ihbar/şikayette belirtilen husus, şüpheyi mahal vermeyecek şekilde ortaya konulmuş ise, bu durumlarda ihbarcı/şikayetçinin kimlik bilgilerinin gizli tutulması zorunlu olmaktadır.

İşleme koymama hali, kimi yazarlarca usul normu olması ve 4483 sayılı kanunda açıkça gösterilmemesi sebebiyle yasa yolunun kapalı olduğu bir işlem olarak nitelendirilse de; kimi yazarlarca bir idari işlem niteliğinde olup, iptal davası açılabilmektedir. Kanaatimizce, işleme koymama hali bir idari işlem niteliğinde olup iptali, idare mahkemelerine başvuru ile mümkün olabilmektedir. Nitekim Danıştay 1.Dairesinin vermiş olduğu “işleme koymama kararının iptali” kararları da görüşümüzü destekler niteliktedir.

bulundurulmak suretiyle soruşturma izninin verilmesine veya verilmemesine ilişkin bir kararın tesis edilmesi gereklidir.” Danıştay 1. D., 2014/2015 E ve 2014/1784 K; 09.12.2014 Tarihli Kararı- ŞAHİN, a.g.m., s.272.

¹⁶³ **BOZ**, a.g.e., s.52.

Kamu görevlisi tarafından işlenen suçun şikâyet tabi olmaması halinde ise yetkili merciin, olaydan haberdar olduğu tarihte ön incelemeyi başlatmalı ve CMK 158/4.md uyarınca C.Başsavcılığına durumu bildirmelidir.

3.1.1.2.Cumhuriyet Başsavcılarının Görevi

Olayın yetkili mercilere iletilmesi başlığını taşıyan 4483 sayılı Kanun md.4 ile Cumhuriyet Başsavcılarına, memurun amirine ve diğer kamu görevlilerine belli başlı görevler verilmiştir. Buna göre, bir memurun görevi nedeniyle bir suç işlediğini ihbar, şikâyet yahut başka bir şekilde öğrenen Cumhuriyet Başsavcıları, öncelikli olarak toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali olan delilleri tespit etmelidir. Burada önemle belirtilmesi gereken ilk nokta, yetkinin Cumhuriyet Başsavcılığı makamına değil, başsavcının kendisine verilmesidir¹⁶⁴. Ek olarak, bahsi geçen ifadeye göre, Cumhuriyet Başsavcılarının ayrıntılı bir delil toplama eylemi gerçekleştirmesine de gerek bulunmamaktadır. Nitekim, kanunun 4.maddesinde de bu husus, ivedilikle toplanması gereken ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespitten başka hiçbir işlem yapmayarak ve hakkında ihbar veya şikâyetle bulunulan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesine başvurmaksızın evrakın bir örneğinin ilgili makama gönderilmesi ve soruşturma izninin istenilmesi şeklinde vuku bulmuştur. Fakat GÖKCAN/ARTUÇ'a ve ASLAN/ALTINDAĞ'a göre, derhal işlem yapılmadığı takdirde bir daha bu delile ulaşamama olasılığı var ve bu delil de eylemin açıklığa kavuşturulması açısından önemliyse, bunlar hakkında koruma tedbiri uygulamalı; ancak ivedilikle toplanması gerekli olmayan diğer deliller açısından bu durum söz konusu değildir¹⁶⁵.

Savcılık tüm bu işlemleri gerçekleştirirken, ilk olarak hakkında suç isnadı olan kişinin çalıştığı kurumun kuruluş kanununu inceleyip değerlendirerek, şüpheli hakkındaki soruşturmanın genel hükümlere göre mi, yoksa özel hükümlere göre mi yürütüleceğine karar vermeli; yani kişinin 4483 s. K. nezdinde bulunan memur ve diğer kamu görevlisi niteliğine haiz olup olmadığını, daha sonra suçun görev nedeniyle işlenip işlenmediğini ve en son şikâyetin ya da ihbarda belirtilen suçun 4483 s. K. md.4 kapsamında belirtilen niteliklere sahip olup olmadığını takdir edecektir. Tüm bu işlemleri gerçekleştirmeden delil toplama (ivedi nitelikte delil) ve yetkili merciden soruşturma izni talep etme yetkisi bulunmamaktadır.

¹⁶⁴ Aksi yönde bkz. **YURTCAN**, Erdener; *Ülkemizde Memur Yargılaması Kuralları*, Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, İzmir Barosu Yayını, 2000, s.374.

¹⁶⁵ **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.569; **ASLAN** ve **ALTINDAĞ**, a.g.e., s.133.

3.1.1.3.Kamu Görevlilerinin Durumu

4483 s. Kanunun 4. maddesinin ikinci fıkrasında, kamu görevlilerinin durumlarından bahsedilmekte; suç işlendiğini haber alan kamu görevlilerinin, durumu acilen yetkili mercie bildirmesi gerekliliği ifade edilmiştir. İlgili durum, aynı zamanda 5237 sayılı TCK 279 ve 280.maddelerinde de yer edinmiştir. İki kanun birlikte değerlendirildiğinde, Cumhuriyet Başsavcılığı dışındaki, tüm kamu ve kuruluşlarında çalışan kamu görevlileri, suçun işlendiğinden haberdar olduğu takdirde bunu, derhal soruşturma izni vermeye yetkili mercie bildirmekle yükümlüdür. Burada dikkat çekilmesi gereken husus, kamu görevlilerinin hiçbir işleme tabi tutmadan, elindeki tüm bilgi, belge ve bulguları, soruşturma izni verecek makama¹⁶⁶ iletmesi gerekliliğidir. Burada yetkili mercii kamu görevlisinin yetkili amiri olabileceği gibi savcılıklar da olabilmektedir¹⁶⁷.

3.1.2. Ön İncelemeye Yaptırmaya Yetkili Merciler

4483 sayılı yasanın 5/1.md'ne göre ön inceleme, izin vermeye yetkili merciin bu kanun kapsamına giren bir suçun işlendiğini bizzat veya 4.maddede belirtildiği şekilde ihbar, şikayet, bilgi, belge vb. şekilde öğrenmesi halinde, yine izin vermeye yetkili merci tarafından başlatılır.

3.1.2.1.Ön İnceleme Emrinin Verilmesi ve Ön İncelemeyi Yapacak Kişilerin Tespiti

Ön inceleme işlemi, genel olarak izin vermeye yetkili merciler kendileri yapabileceği gibi görevlendirecekleri elemanlarına da yaptırabilmektedirler. Buna göre ön incelemenin kimler tarafından yapılabileceği 4483 s. Kanunun 5. maddesinin 2. fıkrasında ayrıntılı şekilde

¹⁶⁶ İlçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kaymakam; ilde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında vali; bölge düzeyinde teşkilatlanan kurum ve kuruluşlarda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında, görev yaptıkları ilin valisi; Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan memur ve kamu görevlileri hakkında o kuruluşun en üst amiri; Cumhurbaşkanı kararıyla atanan memur ve diğer kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan; TBMM'nde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında TBMM Genel Sekreteri; TBMM Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında TBMM Başkanı; Cumhurbaşkanlığında görevli memur ve kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı; Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı hakkında Cumhurbaşkanı; Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları, Büyükşehir, il ve ilçe belediye meclis üyeleri ile il genel meclis üyeleri hakkında İçişleri Bakanı; ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclis üyeleri hakkında kaymakam; merkez ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde meclis üyeleri hakkında bulundukları ilin valisi; köy ve mahalle muhtarları ile bu kanun kapsamına giren diğer memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında ilçelerde kaymakam, merkez ilçede vali soruşturma izni vermeye yetkilidir. (4483 Sayılı Kanun md.3/1)

¹⁶⁷ Savcılıklar, 4483 sayılı kanun 4.maddesinin son fıkrasında zımnen ihbar ve şikayetler hususunda, kamu görevlilerinin başvurabileceği bir merci olarak ifade edilmiştir. Bunun sebebi, ise 4.fıkra Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından, kendisine yapılan ihbar ve şikayetlerde gerekli şartları taşımayan dilekçelerin işleme konulamayacağı vuku bulması ile Cumhuriyet başsavcılarına ihbar ve şikâyetle bulunulabilmesinin mümkün olduğu şeklinde açıklanmaktadır. **BOZ**, a.g.e., s.59

düzenlenmiştir. 4483 sayılı kanun md.5/2'ye göre ön incelemeyi, yetkili merciler bizzat yapmakta olup; ayrıca yetkili merciin görevlendireceği bir veya birkaç denetim elemanı veya hakkında inceleme yapılanın üstü konumundaki memur ve kamu görevlilerinden biri veya birkaçı eliyle de ön inceleme yapılabilir. Bahsi geçen düzenlemeye göre ön inceleme yapmaya yetkili merciin mutlak surette hakkında inceleme yapılacak olan kişinin üstü konumunda bulunması gerekmektedir¹⁶⁸. Bu nedenle yetkili mercii ile hakkında inceleme yapılacak olan kişinin eşit konumda bulunmaması gerekmektedir. Ek olarak, inceleme yapacak olan kişilerin, izin vermeye yetkili merciin bulunduğu kamu kurum veya kuruluşunun içerisinde belirlenmesi gerekmektedir. Ancak işin özelliğine göre yetkili merci, anılan incelemenin başka bir kamu kurum veya kuruluşu aracılığıyla yapılmasını da isteyebilmektedir. Böyle bir isteğin yerine getirilmesi ise ilgili kuruluşun takdirine bağlı olmaktadır.

Yetkili mercilerin belirlenmesinde, memur veya kamu görevlisinin suç tarihindeki görevi esas alınacaktır. Ast memur ile üst memurun aynı fiile iştiraki halinde izin istenecek merci, üst memurun bağlı olduğu mercidir¹⁶⁹. Yukarıda belirtilenler, yargı mensupları ve askerler açısından geçerli değildir. Her ne kadar, kurum ve kuruluşlar soruşturma talebinde bulunsalar dahi, 4483 sayılı kanuna göre, yargı mensupları ve yargı kuruluşlarında çalışanlar ile askerler, kendi kurumları hariç başka mercilerde, ön incelemede görevlendirilmeleri mümkün değildir.

¹⁶⁸ Peki, soruşturma yürütülen kişi, üst düzey bir kamu personeli ise ve bu kişinin üstü konumunda bir personel bulunmuyorsa, bu durumda ne yapılacaktır? ASLAN/ALTINDAĞ, bu durumda izin vermeye yetkili merciin iki seçeneği olduğundan bahseder. Bunlardan birincisi, başka bir kurumdaki soruşturmacı talebidir. Burada, talep edilen soruşturmacının, yine inceleme yürütülecek kamu personelinin üstü olması şartı aranmaktadır. Diğer seçenek ise, soruşturmayı bizzat yürütmektir. Şayet diğer kurumlardan soruşturmacı talebinde bulunulmuş ancak olumsuz yanıt alınmışsa, bu seçenekten başka yol kalmamaktadır. Ancak burada önemli bir husus bulunmaktadır. Hakkında inceleme yürütülen kişi ile eşit konumda veya astı olan personelin, soruşturmacı tayin edilmesi, tedviren görevlendirilmesi mümkün değildir. Zira kanun maddesinde açıkça üst konumda olan personel tarafından soruşturmanın yürütülmesi gerekliliği belirtilmiştir. **ASLAN ve ALTINDAĞ**, a.g.e., s.143

¹⁶⁹ “*Soruşturmada suçun birlikte işlenmesi durumunda soruşturma usulünün ve yetkili yargılama merciinin görev itibarıyla üst dereceye göre tayin olunacağı yolundaki 2547 sayılı Kanunun 53 üncü maddesinin (c) fıkrasının 5 numaralı bendindeki hükme göre tüm şüpheliler hakkında tek bir fezleke düzenlenmesine rağmen fezlekenin şüphelilerin unvanlarına göre haklarında son soruşturma açılmasına karar verilmek üzere farklı kurullara gönderildiği, isnat edilen eylemi, katkıları farklı şekillerde de olsa şüphelilerin birlikte yaptıkları bu nedenle üst derece dekan için oluşturulan rektör başkanlığında rektör yardımcılarının oluşturulan yetkili kurulun bütün şüpheliler yönünden karar alması gerektiği anlaşılmıştır.*

Bu nedenleÜniversitesi Rektörlüğüne oluşturulan Kurulun 28.10.2009 tarihli men-i muhakeme kararının bozulmasına, isnat edilen eylemle illiyet bağı bulunan bütün şüpheliler için yeniden bir karar verilmesi, şikayetçi ve şüphelilere gerekli bildirimler yapıldıktan sonra kararın türüne göre Yasa gereği veya itiraz edilmesi halinde itiraz dilekçeleri ve tebligat alındıkları da dosyaya eklenerek incelenmek üzere Dairemize gönderilmesi için dosyanınÜniversitesi Rektörlüğüne iadesine 25.2.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”

Danıştay 1.Dairesi, 2010/268 E, 2010/328 K, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.:31.07.2020.

3.1.2.2.Ön İncelemeyi Yapacak Olan Kişilerin Yetkileri

Ön İncelemeyi yapacak olanların yetkileri 4483 s. Kanunun 6.Maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, ön inceleme için görevlendirilen kişi veya kişiler, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkilerine sahiptir. Burada yer alan “bütün yetkiler” kavramının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Bazı yazarlara göre 4483 sayılı yasanın, 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu’na atıf yaptığı ve bu atfın geniş yorumlanarak, ön inceleme görevlisinin sahip olduğu yetkilerin, Cumhuriyet savcısına ait yetkileri de içerdiği belirtilmektedir¹⁷⁰.

Bu görüşe katılmayan diğer yazarlara göre ise, Memurin Muhakematı Hakkında Kanun’da belirlenen yönetsel güvence sistemi (soruşturma, yönetsel makamlar tarafından yapılır, son soruşturmada gerekli görüldüğünde mahkemeye havale edilirdi) yerine, 4483 sayılı yasada izin sistemi benimsenmiş; bu sistemde, memurun soruşturmasına başlanabilmesi, idarenin iznine bağlanmıştır. Burada yasa koyucuya göre, soruşturma konusu eylemin mahkemeye getirilip getirilmemesine ilişkin değerlendirme yetkisi idari mercilere verilmekte ve idari merci, bu yöndeki yetkisini yalnızca kamu yararı ölçütüne yönelik olarak kullanabilmektedir. Kamu davasının açılması, açılmamasına nazaran yararlı ise izin verecek; aksi durumda izin vermeyecektir. Bu ise, verilecek olan izin, yargılama koşulu olduğunu gözler önüne sermektedir¹⁷¹.

Yeni yasa ile benimsenen sistemde ceza soruşturması, tamamen idare tarafından yapılmamakta, izin verilmesi sonrası soruşturma, genel hükümler uyarınca Cumhuriyet savcısı tarafından yürütülecektir. Nitekim Anayasanın 129/2.maddesinde de bu ifadeye yer verilmiştir. Burada ön inceleme görevlisinden beklenen tek eylem, suç isnadının soruşturma konusu yapıp yapılmayacağını belirlemektir¹⁷².

Ayrıca 4483 sayılı kanun md.4/1 uyarınca ihbar veya şikâyetin Cumhuriyet başsavcılığına yapılması durumunda Cumhuriyet savcısı tarafından kaybolma ihtimali olan ve ivedilikle toplanması gereken delilleri tespit etmesi gerekliliği de ifade edilmiştir. Yani, ihbar veya şikâyeti alan Cumhuriyet savcısının 4483 sayılı yasa gereği tespiti ve gerekirse toplaması

¹⁷⁰ YURTCAN, a.g.m., s.600; SALİHOĞLU ve DEMİRKOL, a.g.e., s.57-64; PINAR, a.g.e., s.288-289.

¹⁷¹ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.631.

¹⁷² “4483 Sayılı yasa, kapsamı içerisindeki görevliler ve suçlar bakımından ceza soruşturması açılabilmesini izin koşuluna bağlamıştır. Başka bir anlatımla 4483 Sayılı yasa hükümleri uyarınca gerekli soruşturma izninin alınmaması halinde ceza soruşturması başlamadığı için, suç işlendiği yolunda yapılmış olan ihbar veya şikâyetler hakkında takipsizlik kararı da verilemeyecektir.” Yargıtay 4.Ceza Dairesi, 2006/433 E ve 2006/10350 K, 3.5.2006 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.:31.07.2020.

hususlu açıklığa kavuşturulmuştur. Aynı yasanın 6/1.maddesiyle birlikte bu durum değerlendirildiğinde, ön incelemede görevli yetkilinin var olan yetkisi, yalnızca bakanlık müfettişleri ile kendisini görevlendiren idari merciin yetkilerini içerdiği; adli soruşturma yetkisinin bulunmadığı ve dolayısıyla Cumhuriyet savcısının yetkilerini kullanmasının mümkün olmadığı gözler önüne serilecektir¹⁷³.

4483 sayılı kanunda hüküm bulunmaması halinde Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu'na göre işlem yapılabilir. Buna göre ön inceleme için yetkilendirilen kişi veya kişiler, şikayetçi (CMK md.233-234-235) ve hakkında ön inceleme yapan kişiyi dinler¹⁷⁴ (CMK 145-147), isnat edilen suç hakkında var olan tanıkları dinler (bilgi alır), gerekirse keşif yapar (CMK md.52) ve diğer kurum ve kuruluşlarda bulunan belgeleri isteyebilir.

Ön incelemenin sürecinde, hakkında ön inceleme yapılacak olan kişinin görevden uzaklaştırılmasının mümkün olup olmadığı, 4483 sayılı yasada açıkça düzenlenmemiştir. Ancak Danıştay 1.Dairesi'nin 31.12.2000 tarih ve 2000/59-29 sayılı istişari görüşüne göre¹⁷⁵,

¹⁷³ **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.614-619.

¹⁷⁴ “Dosyanın incelenmesinden; öğretim üyesi ...'in şüphelilerin, öğretim üyesi ... hakkında araştırma komisyonu olarak hazırladıkları raporda, araştırma görevlisi ... tarafından hazırlanan gerçek dışı belgeyi delil kabul ettikleri yolunda ... Cumhuriyet Başsavcılığına şikayette bulunması üzerine, ... Cumhuriyet Başsavcılığının ... günlü, ... sayılı yazısı üzerine üniversite tarafından yapılan soruşturmada; soruşturma komisyonunca yalnızca araştırma komisyonu başkanı sıfatıyla ve araştırma komisyonu adına ...'in ifadesinin alındığı, diğer şüpheliler ... ve ...nün ifadesinin alınmadığı ve bu yönüyle eksik soruşturma raporu düzenlendiği anlaşıldığından Yetkili Kurulun şüphelilerin men-i muhakemelerine ilişkin ... günlü, ... sayılı kararının bozulmasına sözü edilen eksiklikler tamamlanarak Yetkili Kurulca yeniden bir karar verilmesi, gerekli bildirimler yapıldıktan sonra kararın türüne göre Yasa gereği veya itiraz edilmesi halinde itiraz dilekçeleri de eklenerek incelenmek üzere Dairemize gönderilmesi için dosyanın Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına iadesine 21.11.2006 gününde oybirliğiyle karar verildi.” Danıştay 1.D., 2006/989 E, 2006/1074 K- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

“Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin suç işlediklerinin ihbar ya da şikayet konusu yapılması halinde 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 5 inci maddesine göre izin vermeye yetkili merciin bir ön inceleme başlatacağı, bu incelemeyi kendisi bizzat yapabileceği gibi, yasada belirtilen görevlilere de yaptırabileceği, 6 ncı maddeye göre, ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişilerin, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkililerine haiz olup, bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre işlem yapabilecekleri, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle yetkileri dahilinde bulunan gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp görüşlerini içeren bir rapor düzenleyecekleri, hükme bağlanmıştır.

Dosyanın incelenmesinden, şikayetçi ...'in İçişleri Bakanlığına ... günlü şikayet dilekçesi verdiği, İçişleri Bakanlığının ... Valiliğine yazdığı ... günlü, ... sayılı yazı ile araştırma raporu düzenlenmesinin istenildiği, hazırlanan araştırma raporu üzerine İçişleri Bakanlığınca ilgililer hakkında ön inceleme başlatıldığı, ancak ön incelemeci tarafından iddia konusu eyleme ilişkin Belediye Meclisi kararlarında imzası bulunan Belediye Meclisi Üyesi ...'in İstanbul İlinde kalp ameliyatı olduğundan bahisle ifadesinin alınmadığı ve bu yönüyle eksik inceleme raporu düzenlendiği anlaşıldığından, Belediye Meclis Üyesi ...'in usulüne uygun olarak ifadesinin alınması ve düzenlenecek ek ön inceleme raporunda bu ifadenin de değerlendirilmesinden sonra yeniden bu kişi hakkında bir karar verilmesi, söz konusu kararın ilgiliye bildirildiğine ilişkin alındı belgesi ile itiraz edilmesi halinde buna ilişkin dilekçenin eklenmesi, itiraz edilmemesi halinde, mevcut itirazların incelenmesi için ... günlü, ... sayılı yetkili merci kararının ...'e ilişkin kısmının kaldırılarak dosyanın İçişleri Bakanlığına iadesine, kararın bir örneğinin itiraz edenlere gönderilmesine 2.11.2007 gününde oybirliğiyle karar verildi.” Danıştay 1.D, 2007/1041 E, 2007/1312 K, 02.11.2007 T- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.:31.07.2020.

¹⁷⁵ “Görevi başında kalmasında sakınca görülen memurlar hakkına uygulanacak olan görevden uzaklaştırma tedbirine ilişkin hükümler, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 137 ve devamı maddelerinde düzenlenmiş ve

ön inceleme yetkisine sahip olan ve 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nda açıkça ifade edilen kişiler¹⁷⁶ hariç, ön inceleme ile görevlendirilenlerin, görevden uzaklaştırma yetkisi bulunmamaktadır.

Şayet hakkında ön inceleme yapılan memur, mahalli idarelerin seçilmiş organlarından birisinde görevli ise, bu durumda Anayasanın 127/4.maddesi¹⁷⁷ uyarınca görevden uzaklaştırma kararı, İçişleri Bakanı tarafından verilecektir.

3.1.2.3.Ön İnceleme Raporu

Bir önceki paragrafta yetkilerinden bahsettiğimiz, ön inceleme işlemini yapan yetkililer, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle yetkileri dâhilinde bulunan gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp, görüşlerini içeren bir rapor düzenler ve durumu izin vermeye yetkili mercie sunarlar. Kısacası ön inceleme işlemi yapan kişiler ulaştıkları sonuçları belgelendirmek amacıyla bir ön inceleme raporu oluşturmaktadırlar.

Ön inceleme raporunun şekline ilişkin olarak 4483 sayılı Kanunda herhangi bir hüküm yer almamaktadır. Fakat Konya Bölge İdare Mahkemesi'nin verdiği bir karara göre, ön inceleme raporunun belirli bir şekle bağlı olması zorunlu olmaktadır. İlgili karara göre, ön inceleme raporunda bir başlangıç bölümü, müştekinin adı soyadı, iddianın ne olduğu, suçun öğrenilme tarihi, olay yeri ve tarihi, hakkında ön inceleme yapan kişinin açık kimlikleri ile adresleri, ön incelemenin konusu, hakkında ön inceleme yapılan kişi ve kişilerin ifadeleri, ön inceleme esnasında elde edilen bulgular (belgeler, tanıklar, keşif tutanakları vs.) ve sonuç kısmı yer almalıdır¹⁷⁸. Ayrıca belirtmek gerekir ki, ön inceleme işleminin birden çok kişi tarafından

*bu kararı almaya yetkili olanlar gösterilmiştir. Görevden uzaklaştırma kararı, bir idari işlemdir. Ön inceleme ile görevli kişilerin 657 Sayılı kanunun 138'inci maddesinde sayılan kişilerden olması durumunda görevden uzaklaştırma kararı vermeleri doğaldır. Ancak ön inceleme ile görevli kişilerin 138'inci maddede gösterilen kimselerden olmaması durumunda, bu kişilerin, münhasıran 4483 sayılı yasa kapsamında bir suçun açığa çıkarılması amacına yönelik işleri yapmaya yetkili olmaları nedeniyle idari bir işlem olan görevden uzaklaştırma kararını vermeye yetkilerinin bulunmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.” Danıştay 1.Dairesi, 31.12.2000 tarih ve 2000/59-29 sayılı istişari görüşü, **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.628.*

¹⁷⁶ “Madde 138: Görevden uzaklaştırmaya yetkililer şunlardır:

- a) Atamaya yetkili amirler;
- b) Bakanlık ve genel müdürlük müfettişleri;
- c) İllerde valiler;
- d) İlçelerde kaymakamlar (İlçe idare şube başkanları hakkında valinin muvafakati şarttır).

Valiler ve kaymakamlar tarafından alınan görevden uzaklaştırma tedbiri, memurun kurumuna derhal bildirilir.

¹⁷⁷ Madde 127/4: Mahalli idarelerin seçilmiş organlarının, organlık sıfatını kazanmalarına ilişkin itirazların çözümü ve kaybetmeleri, konusundaki denetim yargı yolu ile olur. Ancak, görevleri ile ilgili bir suç sebebiyle hakkında soruşturma veya kovuşturma açılan mahalli idare organları veya bu organların üyelerini, İçişleri Bakanı, geçici bir tedbir olarak, kesin hükme kadar uzaklaştırabilir.”

¹⁷⁸ Konya Bölge İdare Mahkemesi, 2000/89 E., 2000/38 K., 06.04.2000 T.- **SALİHOĞLU** ve **DEMİRKOL**, a.g.e., s.80.

yapılması halinde farklı görüşlerin de rapor içerisinde gerekçeleriyle birlikte ayrı ayrı yer alması gerekmektedir (4483 s. K. md.6/1).

3.1.2.4.Ön İnceleme Sonucu Verilen Karar

4483 Sayılı yasaya göre ön inceleme sonrası hazırlanan rapor ve ekleri, karar vermeye yetkili mercie (ön inceleme yetkisi vermeye yetkili merci, aynı zamanda soruşturma izni de vermeye yetkilidir) ulaştığında, hakkında ön inceleme yapılan memur veya kamu görevlisi hakkında karar aşamasına gelinmiş olacaktır. Yapılan inceleme sonucu, memur veya kamu görevlisinin fiili, idari işlerin özelliği ve gerekleri çerçevesinde değerlendirilecek, kişi hakkında soruşturma açılıp açılmayacağına karar verilecektir. İdare tarafından geri alınması mümkün olmayan bu kararlara karşı itiraz yolu öngörülmüştür, iptal davası açılması mümkün değildir.

Değerlendirme sonucunda, hakkında isnatta bulunulan kişinin eyleminin 4483 sayılı kanuna göre değil, genel hükümlere (bkz: Suç Konusuna Dair İstisnalar) veya kişinin görevi nedeniyle tabi olduğu usul hükümlerine göre (bkz: Failin Sıfatına Dair İstisnalar) soruşturma yapılacağına kanaat getirilirse, nedenler belirtilerek, değerlendirme evrakı Cumhuriyet savcılığına gönderilecek, gönderme kararı da ihbar veya şikâyet edene bildirilecektir.

Şayet yine değerlendirme sonucunda, memur veya kamu görevlisine isnat edilen suç, görev sebebiyle işlenmemişse; bu durumda da nedenler belirtilerek, değerlendirme evrakı Cumhuriyet savcılığına gönderilecek ve gönderme kararı ihbar veya şikâyet edene bildirilecektir. Şikayetçi veya ihbarcı ya da Cumhuriyet savcısının, belirtilen bu karara karşı yasa yoluna gitmesi imkânı bulunmamaktadır. Ancak Cumhuriyet savcısı, memur/kamu görevlisinin eyleminin 4483 sayılı yasaya göre soruşturulması gerektiği kanaatinde ise evrakı tekrar karar vermeye yetkili mercie iletir. Bu durumda ilgili merciin karar vermesi gerekmektedir, geri gönderme yetkisi bulunmamaktadır¹⁷⁹.

Keza 4483 sayılı kanun md.9/2 uyarınca, yetkili merci tarafından verilen soruşturma iznine ilişkin kararlara karşı hakkında inceleme yapılan memur/kamu görevlisinin itiraz hakkı bulunmaktadır. Bu karara karşı C.Savcısının itiraz olanağı bulunmamaktadır¹⁸⁰.

Ön inceleme sonrası gönderilen evrak ve eklerini inceleyen yetkili merciin değerlendirmesine göre, memur/kamu görevlisine isnat edilen suçun zamanaşımına uğradığı

¹⁷⁹ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e. s.641 vd.

¹⁸⁰ GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.641.

veya af kapsamında kaldığı yahut hakkında inceleme yapılan şahsın öldüğü anlaşılırsa, yine soruşturma izni verilmemesi yönünde kararını ilgililere bildirecektir.

3.1.2.5.Ön İnceleme Kararında Süre

Yetkili merci, soruşturma izni konusundaki kararını bir ön inceleme raporu oluşturmak suretiyle, suçun öğrenilmesinden itibaren ön inceleme süresi dâhil en geç 30 gün içerisinde vermesi gerekmektedir. Bahsi geçen 30 günlük süre, zorunlu hallerde 15 günü geçmeyecek şekilde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilmektedir. Yetkili merci, bu süreler içerisinde memur veya diğer kamu görevlisi hakkında soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi konusunda karar vermek zorundadır.

İhbar veya şikâyetin yapıldığı mercie göre sürelerin başlangıcı değişecektir. Buna göre, ihbar veya şikâyet, bizzat yetkili mercie yapılmış ise yetkili merciin, dilekçede isnat edilen suçun öğrendiği tarih; Cumhuriyet başsavcılığı tarafından suçun öğrenilmesi ve gerekli değerlendirmeler sonucunda evrakın soruşturma iznini verecek makama göndermesi halinde tarih, soruşturma izninin verildiği başlangıç tarihi; ihbar veya şikâyet bir başka kuruma yapılmış ise bu durumda tarih, ihbar/şikâyeti alan kurumun yazısının, soruşturma izni verecek makama verildiği tarih, başlangıç tarihi olarak değerlendirilecektir.

Ön inceleme emrini veren makam ile yetkili makam aynı merci değilse süre, raporun izin verecek olan mercie iletilmesi ile başlayacaktır. Ön incelemenin 30 gün içerisinde bitirilememesi halinde bu süre, ancak yetkili merciin izni ile uzatılabilecektir. Bu sürenin sonunda yetkili merci, soruşturma izni yönünde olumlu veya olumsuz bir kararın bildirilmekle yükümlüdür. Süre aşımının varlığında dahi bu yükümlülük değişmemekte; ancak duruma göre görevlilerin cezai sorumluluğuna gidilebilmekte ve haklarında görevi ihmal veya görevin kötüye kullanılması yönünde soruşturma başlatılabilmektedir¹⁸¹. Yasada öngörülen 30+15 günlük süreler düzenleyici süre niteliğinde olup; sürelerin bitimi halinde bu durum, hakkında ön inceleme yapılan kişiye herhangi bir hak sağlamayacaktır¹⁸².

3.2.SORUŞTURMA AŞAMALARI

3.2.1. Soruşturma İzni Verilen Kararlar

Ön inceleme aşaması sonunda hazırlanan raporu alan izin vermeye yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine karar vermektedir. 4483 sayılı Kanunda

¹⁸¹ Bu yönde bkz: Danıştay 1.Dairesi, 31.12.2000 tarih ve 2000/59-29 sayılı istişari kararı.- **GÖKCAN ve ARTUÇ**, a.g.e., s.628.

¹⁸² **GÖKCAN ve ARTUÇ**, a.g.e., s.634.

soruşturma izni olarak iki tür karar çeşidi olduğu belirtilmekte ise de Danıştay 2. Dairesinin verdiği kararlarda, zorunlu olarak diğer karar çeşitlerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Yetkili mercii ön inceleme raporu sonucu, soruşturma izni verilmesine karar verebilmektedir. Bu durumda ilgili soruşturma izni kesinleştikten sonra ilgili memur ya da kamu görevlisi hakkında hazırlık soruşturması yapılmaktadır. Yetkili mercii ön inceleme raporu sonucu, soruşturma izni verilmemesine de karar verebilmektedir. Böyle bir durumda ön inceleme de bahsi geçen memur ya da kamu görevlisi hakkında soruşturma izni olmadığından yetkili savcılık tarafından soruşturma yapılamayacaktır.

“4616 sayılı 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıvermeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun” kapsamında yer alan suçlar için Danıştay 2. Dairesi, soruşturma izni konusundaki “kararın verilmesinin ertelenmesi” kararı vermektedir¹⁸³. Böyle bir durumda, soruşturma izni kararı ertelenmekte dolayısıyla suç işleyen kamu görevlisi ya da memurun görevli olduğu makama dosyası iade edilmektedir. İlgili dosya ilgili makam tarafından muhafaza altına alınmakta ve memurun ya da kamu görevlisinin yeni bir suç işlemesi halinde dosya yeniden işleme alınmaktadır¹⁸⁴.

Bahsi geçen soruşturma izni verilmesi ya da verilmemesi kararlarının düzeltilmesi mümkün olmamakla birlikte maddi hataların düzeltilmesi amacıyla ek karar alınması mümkün olmaktadır. “Kararın düzeltilmesi kararı” da maddi hataları düzeltmek amacıyla Danıştay tarafından verilmiş olan kararlar¹⁸⁵ arasında yer almaktadır. Unutulmamalıdır verilen bu karar

¹⁸³ “İçişleri Bakanlığından yukarıda adı geçen sanıklar hakkında 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca gönderilen ... gün ve ... sayılı Yetkili Mercii kararı ile soruşturma dosyası, 4616 sayılı, 23 Nisan 1999 Tarihine Kadar İşlenen Suçlardan Dolayı Şartla Salıverilmeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Kanun uyarınca incelenerek gereği görüldü:

Sanıkların üstlerine atılan suçun 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 65 inci maddesine ilişkin olduğu ve bu durumu ile yukarıda sözü edilen 4616 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin 4 üncü bendinin 1 inci fıkrası kapsamında bulunduğu anlaşıldığından, anılan Kanunun 1 inci maddesinin 4 üncü bendi uyarınca soruşturmanın ertelenmesine, dosyanın aynı bendin ikinci fıkrası göz önünde bulundurularak saklanması için yerine çevrilmesine 25.1.2001 gününde oybirliği ile karar verildi.” Danıştay 2. Dairesi, 2000/3676 E., 2001/242 K. ve 25.01.2001 Tarihli Kararı.- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

“İçişleri Bakanlığından 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca ... gün ve ... sayılı yazı ile gönderilen soruşturma dosyası ve İçişleri Bakanı tarafından verilmiş bulunan ... gün ve ... sayılı karar incelenerek gereği görüldü:

Hakkında soruşturma izni istenen ...'ın üstüne atılan eylemin 2821 sayılı Kanun'un 59 uncu maddesine ilişkin olduğu ve bu durumu ile 4616 sayılı Kanun'un 4758 sayılı Kanunla değişik 1 inci maddesinin 4 üncü bendinin 1 inci fıkrası kapsamında bulunduğu anlaşıldığından, anılan kanunun 1 inci maddesinin 4 üncü bendi uyarınca soruşturmanın ertelenmesine, dosyanın aynı bendi göz önünde bulundurularak saklanması için yerine çevrilmesine 29.1.2003 gününde oybirliği ile karar verildi.” Danıştay 2.D, 2002/1126 E, 2003/160 K, 29.01.2003 T.- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.:31.07.2020.

¹⁸⁴ **SALİHOĞLU ve DEMİRKOL**, a.g.e., s.87.

¹⁸⁵ “... İli Büyükşehir Belediye Başkanı ... ve ... Genel Müdürü ... hakkında oluşturulan dosyanın, ...'un itirazı üzerine Dairemize geldiği ve Dairemizin 18.1.2001 gün ve E:2001-61, K:2001-166 sayılı kararı ile hükme

ile kararın esasının düzeltilmesi mümkün değildir¹⁸⁶. 4483 sayılı Kanunda ihbar ve şikâyet başvurularının kapsayacağı hususlar belirtilmiştir. Konunun soyut ve genel nitelikte kalması, ihbar ve şikâyetçinin belirli olmadığı hallerde yetkili merci tarafından “işleme konulmama kararı” verilmektedir.

4483 sayılı Kanun kapsamına girmeyen suçlar ya da görevliler hakkında ön inceleme yapılmış, şikayete tabi suçlarda şikayetten vazgeçilmiş ise bu hallerde, yetkili merciin, “karar verilmesine yer olmadığına dair karar” vermesi gerekmektedir. Örneğin, Malatya Bölge İdare Mahkemesi, 2001/154 E, 2001/168 K ve 25.01.2001 tarihli kararında, TEDAŞ personeli hakkında genel hükümlere göre işlem yapılması gerektiğini vurgulayarak karar verilmesine yer olmadığına hükmetmiş; ayrıca, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, 2004/177 E, 2004/358 K ve 16.04.2004 Tarihli kararında, takibi şikâyetle bağlı suçlarda şikâyetçinin şikâyetinden vazgeçmesi nedeniyle ilgili kamu görevlisi hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair karar vermiştir¹⁸⁷.

Danıştay kararlarına göre, önceden 4483 sayılı Kanunla kesinleşmiş bir karar hakkında yeniden bir karar verilememektedir. Nitekim soruşturma iznine ilişkin kararlar değiştirilememekte, yalnızca maddi hatalar kapsamında ek kararlar alınabilmektedir. Bu nedenle kesinleşmiş bir karar bulunan durumlarda yeniden ön inceleme yapılamamaktadır¹⁸⁸.

Yetkili merciin tanık olarak yer aldığı, kişisel olarak şikâyetçi bulunduğu veya yakınları hakkında karar vermesi gereken bir durum vücut bulduğunda yetkili merciin soruşturma izni

bağlandığı, ancak kararımızın 2. paragrafının ilk cümlesinde geçen "Hakkında soruşturma izni verilen ...'un üstüne" ibaresinin yerine sehven "Sanıkların üstlerine" şeklinde yazıldığı görüldüğünden, sözkonusu kararın 2. paragrafının ilk cümlesinde geçen "Sanıkların üstlerine" ibaresi yerine, "Hakkında soruşturma izni verilen ...'un üstüne" ibaresinin yazılmak suretiyle maddi hatanın düzeltilmesi ve ... gün ve E:..., K:... sayılı kararımıza eklenmesine, dosyanın ...'a ilişkin bölümünün saklanması, hakkında soruşturma izni verilen ve itiraz etmeyen ...'ya ilişkin bölümünün ... Cumhuriyet Başsavcılığınca gereğinin yapılması için yerine çevrilmesine 18.4.2001 gününde oybirliği ile karar verildi." Danıştay 2. Dairesi, 2001/61 E, 2001/166 K ve 18.01.2001 Tarihli Ek Kararı – www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.:31.07.2020.

¹⁸⁶ **SALİHOĞLU** ve **DEMİRKOL**, a.g.e., s.88.

¹⁸⁷ **SALİHOĞLU** ve **DEMİRKOL**, a.g.e., s.89.

¹⁸⁸ *"Haklarında soruşturma izni verilen Belediye Başkanı ve diğer 13 kişi'nin, belediye sınırları içerisinde bulunan cadde, sokak ve boş alanları, İl Trafik Komisyonu tarafından verilmiş bir izin olmaksızın otopark yeri olarak işletmeye açmasının; söz konusu yerlerin yasadışı örgütlerin kontrolüne geçip kamu güvenliğinin tehlikeye girmesinin önlenmesi ve durumun aciliyeti nedeniyle gerçekleştirildiği ve dolayısıyla cezai sorumluluğu gerektirecek herhangi bir usulsüzlüğün bulunmadığı gerekçesiyle adı geçenler hakkında İçişleri Bakanınca 16.08.2000 gün ve 2000/473 sayılı karar ile soruşturma izni verilmediği, söz konusu karara karşı Valisi tarafından yapılan itiraz da, Dairemizin 07.12.2000 gün ve E.No:2000-3522, K.No:2000-4106 sayılı kararı ile reddedilerek anılan kararın kesinleştiği, dosyanın incelenmesinden de adı geçenlerin üstüne atılan eylemin yukarıda belirtilen eylem ile aynı olduğu dolayısıyla aynı eyleme ilişkin olarak adı geçenler hakkında mükerrer karar verilemeyeceğinden itirazların kabulü ile İçişleri Bakanı tarafından Belediye Başkanı ve diğer 13 kişi hakkında soruşturma izni verilmesine ilişkin 27.10.2000 gün ve 2000/596 sayılı kararın kaldırılmasına..."* Danıştay 2.D., 2001/212 E, 2001/683 K ve 17.01.2001 T. – www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 31.07.2020.

konusunda herhangi bir karar vermemesi gerekmektedir. Örneğin, kaymakamın yetkili mercii olduğu bir olayda eşine karşı soruşturma izni vermemesine ilişkin kararı, Malatya Bölge İdaresi Mahkemesi tarafından, akrabalık ilişkisi nedeniyle kaldırılmış olup yetkili olarak başka bir merciin belirlenmesine karar verilmiştir¹⁸⁹.

3.2.2. Soruşturma İzninin Kapsamı

Soruşturma izninin kapsamı 4483 s. Kanunun 8. maddesinde düzenleme altına alınmıştır. Buna göre, soruşturma izni, şikâyet, ihbar veya iddia konusu olaylar ile bunlara bağlı olarak ileride soruşturma sırasında ortaya çıkabilecek konuları kapsamakta olup; soruşturma sırasında izin verilen olay ve konudan tamamen ayrı veya farklı bir suç olarak nitelendirilebilecek bir fiil ortaya çıktığında, yeniden izin alınması zorunludur. Suçun hukuki niteliğinin değişmesi, yeniden izin alınmasını gerektirmeyecektir.

3.2.3. Soruşturma İzni Vermeye Yetkili Merciler

4483 sayılı yasaya göre soruşturma izni, kanun tarafından belirlenmiş olan yetkili merciler tarafından verilebilmektedir. Bahsi geçen kanun ile yetkili mercilerin belirtilmiş olması sayılan merciler haricinde soruşturma izni vermeye yetkili bir mercii olmadığını bu nedenle de soruşturma izni verme yetkisinin devredilemeyeceğini belirtmektedir. Yetkiyi kullanacak asil kişinin olmadığı hallerde yetki devri söz konusu olmamakta ise de, asilin yetkilendirdiği vekil ile bu yetki kullanılabilir. Soruşturma izni vermeye yetkili merciin saptanmasında, memurun ya da kamu görevlisinin suçun işlediği tarihteki görevi esas alınacaktır¹⁹⁰.

Soruşturma izni vermeye yetkili merciler 4483 sayılı Kanun'un 3. maddesinde tek tek sayılmaktadır. Hangi mercilerin kimler hakkında soruşturma izni verebileceği ilgili madde kapsamında şu şekilde açıklanmıştır; İlçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri, ilçeye bağlı köy ve mahalle muhtarları, belde belediye başkanı ve meclis üyeleri hakkında soruşturma izni verebilecek olanlar *kaymakamlar*¹⁹¹; İl merkezinde görevli memurlar ve diğer kamu

¹⁸⁹ Malatya Bölge İdare Mahkemesi, 2005/234 E.,2005/252 K., 02.11.2005 T.- **SALİHOĞLU** ve **DEMİRKOL**, a.g.e., s.91.

¹⁹⁰ **ÇAĞLAYAN**, a.g.m., s.122.

¹⁹¹ "... Bu genel amaca uygun olarak 4483 sayılı Yasanın 3 üncü maddesinin (a) ve (b) bentleri, yetkili merciin belirlenmesinde memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev yaptığı yeri temel kıstas olarak kabul etmiştir. Buna göre, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görev yaptıkları yer mülki idare amirini yetkili merci olarak belirlemesi nedeniyle ilçede görev yapan tüm memur ve diğer kamu görevlileri hakkında kaymakam, ilde ve merkez ilçede görev yapan tüm memur ve diğer kamu görevlileri hakkında ise vali soruşturma izni vermeye yetkili makamdır. Anılan maddenin (c) bendinde, (a) ve (b) bentlerinde yer alan genel kuralın uzantısı olarak hizmet bakımından doğrudan merkeze bağlı olmak ve il idaresi içerisinde yer almamakla birlikte bölge düzeyinde

görevlileri, ilde bölge düzeyinde örgütlenen kurumlarda çalışan memurlar, merkez ilçeye bağlı belde belediye başkanları ve meclis üyeleri, ile bağlı köy ve mahalle muhtarları hakkında soruşturma izni verebilecek olanlar *valiler*¹⁹²; Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğer memur ve kamu görevlileri hakkında *o kuruluşun en üst idari amiri*; Cumhurbaşkanı kararıyla atanan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında *Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan*¹⁹³; Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli memurlar ve diğer kamu

teşkilatlanan kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında da görev yapılan il valisinin yetkili merci olduğu açıkça düzenlemiştir. İdari izin sisteminin hızlı ve etkin bir şekilde yürütmesini hedefleyen 4483 sayılı Yasa, ilçede ve ilde görevli memurlar ve diğer kamu görevlilerinin idari hiyerarşi içinde bağlı bulunduğu makamından bağımsız olarak yetkili mercii belirleme yoluna gitmiştir. Bu bağlamda, Yasanın 3 üncü maddesinde yer alan istisnalar hariç olmak üzere ilde veya ilçede görev yapan memur ve diğer kamu görevlilerinin disiplin, sicil ve atamaya yetkili amirlerinin mülki idare amirleri olup olmadıklarına bakılmaksızın haklarında soruşturma izni vermeye yetkili mercinin vali ve kaymakam olduğu kabul edilmiştir.” Danıştay 1.Dairesi, 2007/628 E, 2007/735 K ve 12.06.2007 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.:31.07.2020.

“Dosyanın incelenmesinden, ... Köyü ... mevkiinde 1.5.2008 tarihinde meydana gelen yangın olayı ile ilgili olarak aynı gün ... Jandarma İlçe Komutanlığı tarafından düzenlenen olay yeri görgü ve tespit tutanağında, yangının çıkış sebebinin çöp döküm alanında yer alan çöplerin metan gazı oluşturarak patlaması olduğunun tespit edildiği, Antalya Orman Bölge Müdürlüğü ... İşletme Müdürlüğü tarafından ... Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilen 5.5.2008 tarih ve 1768 sayılı şikayet dilekçesiyle yangının soruşturulmasının talep edildiği, Cumhuriyet Başsavcılığının 13.2.2009 tarih ve 2008/909 sayılı yazısıyla İçişleri Bakanlığından ... Belediyeleri Hizmet Götürme Birliği ve ... Belediye Başkanı ... hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni verilmesinin talep edildiği ve itiraza konu şikayetin işleme konulmamasına ilişkin 21.10.2009 tarih ve İNS:2009.07.583 sayılı kararın verildiği anlaşılmıştır.

... Köyü ... mevkiinde bulunan çöp döküm alanının ... Belediyeleri Hizmet Götürme Birliği tarafından sevk ve idare edildiği, olası yangın tehlikesinin giderilmesi için anılan Birlik tarafından itfaiye ile ilgili tedbirlerin alındığı, hakkındaki soruşturma izni istenen ...'nun Birlik Başkanı ve aynı zamanda belediye başkanı olmasına karşın üzerine atılı eylemin Birlikteki görevinden kaynaklandığı, Birlik personelinin 4483 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinin (j) bendi kapsamında değerlendirilmesi ve haklarında soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi konusunda karar vermeye yetkili mercinin ... Kaymakamı olması gerektiği, Kanunda belirtilen makamlara bizzat kullanılmak üzere verilmiş münhasır yetkinin üst makam da olsa başka bir makamca kullanılmasının mümkün olmadığı tartışmasızdır.

Açıklanan nedenlerle, ... Belediyeleri Hizmet Götürme Birliği Başkanı hakkında şikayetin işleme konulmamasına ilişkin İçişleri Bakanının 21.10.2009 tarih ve İNS:2009.07.583 sayılı kararının kaldırılmasına, gereği yapılmak üzere yetkili mercie iletilmesi için dosyanın İçişleri Bakanlığına, kararın bir örneğinin ... Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine 24.2.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” Danıştay 1.Dairesi, 2010/123 E, 2010/320 K, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 31.07.2020.

¹⁹² *“Şüphelilerin şikayet konusu kararda Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Elazığ İli Riskli Yapı Tespitine İtiraz Değerlendirme Teknik Heyeti Üyesi olarak imzalarının bulunduğu, adı geçenlere isnat edilen eylemin, Teknik Heyet üyeliklerinden kaynaklandığı, Üniversitedeki öğretim üyeliği görevlerinden kaynaklanmadığı, öğretim üyeliği görevleri sırasında da işlenmediği, bu nedenle adı geçenler hakkında 2547 sayılı Kanunun 53'üncü maddesi uyarınca ceza soruşturması yaptırılmayacağı ve Kurul kararı alınamayacağı, isnat edilen eylem nedeniyle şüpheliler hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca Elazığ Valiliğince ön inceleme yaptırılması ve soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin bir kararın verilmesi gerektiği anlaşılmıştır.”* Danıştay 1.Dairesi, 2016/1141 E, 2016/1445 K ve 20.10.2016 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.:31.07.2020.

¹⁹³ *“Defterdarlıkta Vergi Dairesi Müdür Yardımcısıyken Devlet memurluğundan çıkarma cezası verilen, hakkında rapor düzenlenen ilgilinin şikayetini işleme koymayan Personel Genel Müdürünün aynı zamanda şikayet edilen Yüksek Disiplin Kurulu üyelerinden olduğundan ve diğer şikayet edilenlerin Teftiş Kurulu Başkanı, Gelirler Genel Müdür Vekili, Başhukuk Müşaviri ve Muhasebe Denetmeni olması nedeniyle 4483 sayılı Kanunun 3/e maddesi gereğince soruşturma izni verilmesi ya da verilmemesi konusunda karar vermeye yetkili mercinin Bakan olması gerektiğinden şikayetin işleme konulmaması kararının da ancak soruşturma izni vermeye yetkili merci tarafından verilmesi gerekir.”* Danıştay 1.Dairesi, 2005/224 E, 2005/568 K ve 26.04.2005 Tarihli Kararı- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.:31.07.2020.

görevlileri hakkında *Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri*; Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında *Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı*; Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında *Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı*; Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı hakkında ise *Cumhurbaşkanı*, soruşturma izni vermeye yetkili idari merci olarak karşımıza çıkmaktadır.

Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında ise *İçişleri Bakanı* soruşturma izni vermeye yetkilidir.

Ast memur ile üst memurun aynı fiile iştiraki halinde soruşturma izni, üst memurun bağlı olduğu merciden istenebilmektedir.

Soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi hususunda yetkili merci, hiyerarşi/vesayet ilişkisine göre belirlenmektedir.

Bilindiği üzere ki merkezden yönetim ile yerinden yönetim esaslarına göre örgütlenen idari teşkilatta, devlet kamu tüzel kişiliği ile diğer kamu tüzel kişileri arasında, idarenin bütünlüğü ilkesinin (Anayasa md.123) sağlanması, kamusal faaliyetlerin sürekliliği açısından gereklidir. Bunun sağlanması, kimi zaman (aynı idare içerisinde) hiyerarşi, kimi zaman da (merkezden yönetim ile yerinden yönetim arasında) vesayet yetkisi aracılığıyla mümkün olabilmektedir.

Merkezi idare ile yerinden yönetim kuruluşlarının başkent ve taşra örgütlenmesi, yerel yönetimlerin çeşitli birimleri ve aynı tüzel kişilikler içindeki birimler arasında kademeli şekilde astlık-üstlük ilişkisi oluşturan hukuki bağ, hiyerarşidir¹⁹⁴. Bu hukuki bağ, kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde gösterilmesine gerek olmaksızın, kendiliğinden oluşan genel bir yetki niteliğindedir. Hiyerarşi, üst amire hiyerarşi yetkisi vermekte olup; bu yetki, astın işlemlerini onama, değiştirme, düzeltme, geri alma, iptal etme; emir ve yönlendirme; disiplin cezası verme, atama, görevden uzaklaştırma, görev yerini değiştirme vb. yetkileri içerir. Bu yetki, aynı kamu tüzel kişiliği içerisinde geçerli bir yetkidir. Yetkinin kullanılması, kendiliğinden veya ilgililerin başvurusu üzerine sağlanmaktadır ve bir sebebe bağlı değildir. Yani hiyerarşi yetkisi, hukukilik sebepleriyle veya yerindelik sebebiyle kullanılabilir. Vazgeçilemeyen yetki niteliğinde olan hiyerarşinin devri mümkün değildir.

¹⁹⁴ ATAY, a.g.e., s.171.

Merkezi idarede en yüksek hiyerarşik amir, Cumhurbaşkanındır. Cumhurbaşkanı gerek Cumhurbaşkanlığı teşkilatı gerekse bakanların ve Cumhurbaşkanı yardımcılarının en üst hiyerarşik amiri olup; bakanlar ve Cumhurbaşkanı yardımcıları, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı, istediği zaman yardımcılarını ve bakanları görevden alabilmektedir. Ancak bakanlar ile Cumhurbaşkanı yardımcıları arasında herhangi bir hiyerarşi ilişkisi bulunmamaktadır. Cumhurbaşkanlığı idari teşkilatı, yani İdari İşler Başkanlığı içerisinde ise Cumhurbaşkanının ardından en yüksek hiyerarşik amir olarak idari işler başkanı gelmektedir. Bakanlıkların ise kendi içerisinde en yüksek hiyerarşik amiri olarak ise Bakanlar karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁵.

İdari vesayet ise, merkezi idarenin, yerinden yönetim kuruluşları üzerinde, mahalli hizmetlerin, idarenin bütünlüğü ilkesi kapsamında yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması için kullanılan, kanunda belirtilen esas ve usuller çerçevesinde sahip olduğu yetkililerdir¹⁹⁶. Bu yetkiler, merkezi idare ile yerinden yönetim arasında kullanılan yetkiler olup; mahalli idarelerin kendi aralarında var olan yetkisi, idari vesayet ile değil, hiyerarşi ile ifade edilmektedir. İdari vesayet yetkisinin kapsamı, kanun koyucu tarafından belirlenen, istisnai bir yetkidir. Yani idari vesayet yetkisinin kullanılabilmesi, açık bir dayanakla mümkün olabilmektedir¹⁹⁷. Yetki hem hukukilik hem yerindelik açısından kullanılabilir. Ancak kullanılırken mahalli idarelerin kamu ve mali özerkliklerinin de göz önünde bulundurulması gereklidir. Kanunla kullanılabilen bu yetki, devredilemez niteliktedir. Mahalli idarelerin işlem, organ ve personelleri üzerinde kullanılabilen idari vesayet yetkisi hususunda konumuzu ilgilendiren personel üzerindeki denetim; mahalli idareler açısından kaymakam, vali ve İçişleri Bakanı aracılığıyla mümkün olabilmektedir¹⁹⁸.

Memurun, görev esnasında ve görevi sebebiyle işlediği isnat edilen suç adına yapılan ön inceleme sonrası hazırlanan rapor ile soruşturma izninin verilmesi/verilmemesi, işte yukarıda bahsettiğimiz hiyerarşi/idari vesayet ilişkisinden meydana gelmektedir. Burada kaymakamların, ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında; valilerin, il

¹⁹⁵ AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.168-174; GÖZLER, Kemal; İdare Hukuku, C.I, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2019, s.247-261.

¹⁹⁶ AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.174; GÖZLER, a.g.e. C.I, s.266.

¹⁹⁷ Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin 1987/18 E, 1988/23 K ve 22.06.1988 Sayılı Kararında da "Yerel yönetimlerin kuruluş esasları, karar organlarının oluşumu, görev ve yetkilerinin belirlenmesi, merkezi yönetimle bağ ve ilgileri, bunlar üzerinde uygulanacak idari vesayet yetkisi, yasal bir düzenlemeyi gerektirmekte, 'yasallık' vazgeçilmez bir koşul olmaktadır." denilmek suretiyle, "kanunsuz vesayet olmaz" kavramına da vurgu yapılmaktadır. - www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr, E.T.:31.07.2020.

¹⁹⁸ AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.174-190; GÖZLER, a.g.e. C.I, s.263-317.

merkezinde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri, ilde bölge düzeyinde örgütlenen kurumlarda çalışan memurlar hakkında; kuruluşun en üst amirinin, Cumhurbaşkanı veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğer memur ve kamu görevlileri hakkında; Cumhurbaşkanı veya ilgili bakanın, Cumhurbaşkanı kararıyla atanan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında; TBMM Genel Sekreterinin, TBMM’de görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında; TBMM başkanının ise TBMM Genel Sekreteri hakkında; Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanının, Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında; Cumhurbaşkanının ise, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı hakkında soruşturma izni vermesi, hiyerarşiden kaynaklanmaktadır. Kaymakamların, belde belediye başkanı ve meclis üyeleri hakkında; valilerin, merkez ilçeye bağlı belde belediye başkanları ve meclis üyeleri, ile bağlı köy ve mahalle muhtarları hakkında; İçişleri Bakanının, büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe başkanları, büyükşehir, il ve ilçe belediye meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında soruşturma izni vermesi ise, idari vesayet ilişkisinden ileri gelmektedir.

İster hiyerarşi ister idari vesayet ilişkisinden kaynaklansın, her yetki, Anayasa, kanun ya da Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinden doğar. Bu nedenle yetki devri için açık dayanak gereklidir. Soruşturma izninin verilmesi/verilmemesi ise, kullanılması kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleri ile belli bir makama değil, doğrudan bir kamu görevlisine verilmiş olan yetkidir ve devredilmesi mümkün değildir¹⁹⁹.

Buna karşın, bir başkası adına hareket edebilmek ve yetkilendirilmek anlamına gelen vekalet durumunda ise soruşturma izninin verilmesi/verilmemesi, vekaleten gelen kişi adına kullanılabilir. Zira vekaleten atama, kişiye yönelik değil, kadroya yönelik bir atamadır ve atanan kişi, var olan kadronun tüm yetkilerine sahiptir. Bu yetkilere soruşturma izni

¹⁹⁹ AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.150.

“4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 3 üncü maddesinin (h) bendinde; büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında soruşturma izni verme yetkisinin İçişleri Bakanına ait olduğu, 4 üncü maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkralarında; bu Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikayetlerin soyut ve genel nitelikte olmaması gerektiği, ihbar veya şikayetlerde kişi ve/veya olay belirtilmesinin zorunlu olduğu, bu hükme aykırı bulunan ihbar ve şikayetlerin, Cumhuriyet başsavcıları ve izin vermeye yetkili merciler tarafından işleme konulmayacağı ve durumun ihbar veya şikayette bulunana bildirileceği, aynı Kanunun 5 inci maddesinde ise izin vermeye yetkili merciin, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini bizzat veya yukarıdaki maddede yazılı şekilde öğrendiğinde bir ön inceleme başlatacağı hükme bağlanmıştır.

Yukarıdaki hükümler uyarınca, soruşturma izni verme ya da vermeme, ihbar ve şikayetleri işleme koyup koymama ve ön inceleme başlatıp başlatmama yetkileri, Kanunda belirtilen makamlara bizzat kullanılmak üzere verilmiş münhasır yetkilerden olup, bu yetkinin başka bir makamca kullanılması mümkün bulunmamaktadır...”
Danıştay 1.D, 2004/238 E, 2004/256 K, www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

verilmesi/verilmemesi de dahildir. Nitekim 4483 Sayılı yasanın 14.maddesinde de “Bu kanunların uygulanmasında vekiller, asillerin tabi olduğu usule tabidir” denilmek suretiyle, yetkinin vekaleten kullanılabileceği açıkça ifade edilmiştir²⁰⁰.

3.2.4. İtiraz ve İtiraz Mercileri

3.2.4.1.İtirazın Şekli

Yetkili merci tarafından verilen soruşturma izni hakkındaki kararlara karşı itiraz edilebilmektedir. İtirazın süresi, nereye ve nasıl yapılacağına ilişkin 4483 sayılı Kanun kapsamında 9. madde hükümleri uygulanmaktadır. Buna göre soruşturma izni vermeye yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararını Cumhuriyet başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisine ve varsa şikâyetçiye bildirecek; böylece ilgili kişilerin itiraz edebilmelerinin önü açılmış olacaktır. Kişilerin itiraz süresinin başlayabilmesi için ilgili bildirimin yapılması zorunludur²⁰¹.

Bildirme işleminin nasıl yapılacağı 4483 sayılı Kanunda belirtilmemiş olduğundan bildirim 7201 sayılı Tebligat Kanunu, genel kanun olarak uygulama alanı bulacaktır. 7201 sayılı Tebligat Kanunu uyarınca, tebligat PTT aracılığıyla yapılabileceği gibi memurlar eliyle de yaptırılabilmekte; adresi bilinmeyenlere ise ilan yoluyla tebligat yapılması mümkün olmaktadır. Bu hallerde ilan tarihinden yedi gün sonra tebligat yapılmış sayılmaktadır. İtiraz süreleri tebliğ tarihinden itibaren başlayacağından tebliğ tarihinin açıkça bilinmesi gerekmekte olup, tebliğ işlemi bu nedenle büyük bir önem arz etmektedir.

²⁰⁰ AKYILMAZ, SEZGİNER ve KAYA, a.g.e., s.161.

²⁰¹ “Dosyanın incelenmesinden, ... tarafından ... Cumhuriyet Başsavcılığına verilen 27.2.2007 tarihli şikâyet dilekçesi üzerine İçişleri Bakanlığınca yaptırılan ön inceleme sonucunda düzenlenen 2.6.2009 tarihli rapor esas alınarak ... Belediye Başkanı ... hakkında İçişleri Bakanı tarafından verilen 3.6.2009 tarih ve Kont.Bşk. 2009/15805 sayılı soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın, ön inceleme yaptırılması için İçişleri Bakanlığının şikâyet dilekçesini gönderen ve ... İlçesinin yargı yetkisi bakımından bağlı olduğu ... Cumhuriyet Başsavcılığı yerine İçişleri Bakanlığı tarafından ... Cumhuriyet Başsavcılığına tebliğ edildiği, ... Cumhuriyet Başsavcılığının İçişleri Bakanlığı ile yaptığı yazışmalar sonucunda yetkili merci kararının ... Cumhuriyet Başsavcılığına gönderildiği anlaşılmakla birlikte tebliğ alındısının dosyada bulunmadığı, şikâyetçi ...'a da yetkili merci kararının tebliğ edilmediği, adı geçenin ... Kaymakamlığına yaptığı başvuru üzerine kararın tebliğ edilmeyerek Bakan tarafından soruşturma izni verilmediği yönünde yazılı bilgi verildiği, sonuç olarak ... Belediye Başkanı ... hakkında soruşturma izni verilmemesine ilişkin İçişleri Bakanının 3.6.2009 tarih ve Kont.Bşk. 2009/15805 sayılı kararının 4483 sayılı Kanunun 9 uncu maddesi uyarınca şikâyetçiye ve ... Cumhuriyet Başsavcılığına usulüne uygun olarak bildirilmediği anlaşıldığından, söz konusu kararın şikâyetçi ... ile ... Cumhuriyet Başsavcılığına bildirilerek günlü ve imzalı yazılı bildirim alındıları ile karara itiraz edilmesi halinde itiraz dilekçelerinin de eklenerek Dairemize gönderilmek üzere dosyanın İçişleri Bakanlığına iadesine, kararın bir örneğinin şikâyetçiye gönderilmesine 2.3.2010 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.” Danıştay 1.Daire, 2010/217 E, 2010/343 K, www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.:31.07.2020.

3.2.4.2.İtirazın Süresi

İtiraz süresi, yetkili merciin kararının tebliğinden itibaren on gündür. Bahsi geçen 10 günlük süre kararın tebliğ tarihinden itibaren başlamakta; tebligatın yapıldığı gün sayılmayarak, ertesi günden itibaren süre hesaplaması yapılmaktadır. Tatil günleri sürelelere dahildir ancak sürenin bitiminin tatil gününe denk gelmesi halinde, tatil bitiminin ertesi işgünü mesai saati bitimine kadar uzayacaktır.

İtiraz süresinin adli tatile denk gelmesi halinde süreler, adli tatil sonuna kadar uzamayacaktır. Nitekim süreler açısından 2577 Sayılı İdari Yargılama Usul Kanunu değil; özel kanun niteliğinde olan 4483 Sayılı Kanun uygulanacaktır. Bu sebeple, adli tatil süresi içinde itiraz edilmediği takdirde, itirazın reddine karar verilecek ve soruşturmanın yapılması amacıyla Cumhuriyet Başsavcılığına dosya tevdi edilecektir. Nitekim Danıştay 2.Dairesi de, itiraz süresinin son gününün adli tatile denk gelmesi durumunda sürelerin uzamayacağı görüşündedir²⁰².

İtiraz yetkisine sahip kimse, kusuru olmaksızın süreyi kaçırmış ise eski hale getirme talebinde bulunabilecektir, bu yönde Danıştay 2.Dairesi kararları mevcuttur²⁰³. Ancak geçerli sebep olmaksızın sürenin kaçırılması halinde itirazın incelemeden reddedileceği, yine Danıştay 2.Dairesinin çeşitli kararları ile belirtilmiştir.

3.2.4.3.İtiraz Edebilecek Kişiler

Yetkili merciin verdiği soruşturma izni hakkındaki karara karşı 4483 sayılı Kanun 9/2.maddesinde belirtilen kişiler itirazda bulunabilmektedir.

Buna göre, soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi, Soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet başsavcılığı veya şikâyetçi, izin vermeye yetkili merciler tarafından verilen işleme koymama kararına karşı da şikâyetçi itiraz yoluna gidebilmektedir. İhbarcının ve ön inceleme yapan görevliler ile müfettişlerin itiraz olanağı bulunmamaktadır²⁰⁴.

²⁰² Danıştay 2.Dairesi, 2000/3067 E, 2000/3735 K ve 03.11.2000 Tarihli kararı.- **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., 2012, s.554.

²⁰³ Danıştay 2.Dairesi, 2004/295 E, 2004/378 K sayılı kararı.- www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

²⁰⁴ **GÖKCAN** ve **ARTUÇ**, a.g.e., s.643.

“İçişleri Bakanlığından ... gün ve ... sayılı yazı ile gönderilen dosya ve İçişleri Bakanı tarafından verilen ... gün ve ... sayılı karar 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 9 uncu maddesi uyarınca itiraz eden yönünden incelenerek gereği görüldü:

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun itiraz hakkını düzenleyen 9 uncu maddesinde, yetkili merciin soruşturma izni verilmesine ilişkin kararına karşı hakkında

3.2.4.4.İtiraz Mercileri

İtirazı karara bağlayabilecek olan merciler 4483 sayılı Kanun'un 9. maddesinin 3. fıkrasında belirtilmiştir. İlgili fıkra kapsamında iki itiraz mercii bulunmaktadır. Bunlardan ilki Danıştay 2. Dairesi, diğeri ise yetkili merciin yargı çevresinde bulunduğu Bölge İdare Mahkemesidir.

4483 s. K. md.9/3 göre, kanunun 3. maddesinin e bendinde yer alan ilgili bakanın verdiği izinler, f bendinde yer alan TBMM Genel Sekreteri ve TBMM Başkanının verdiği izinler, g bendinde yer alan Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanının verdiği izinler ile h bendinde yer alan belediye başkanları ve meclis üyeleri hakkında İçişleri Bakanının verdiği soruşturma izinlerine karşı yapılan itirazlara Danıştay 2. Dairesi²⁰⁵; diğerleri için yetkili merciin yargı çevresinde bulunduğu Bölge İdare Mahkemesi bakmakla yetkilidir. İlgili fıkra da görüldüğü

inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararına karşı ise Cumhuriyet Başsavcılığı veya şikayetçinin kendilerine tebliğinden itibaren 10 gün içinde itiraz edebilecekleri belirtilmiş olup, anılan Yasada ihbarda bulunanın da itirazda bulunabileceği hususunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği gibi ...'un kişisel yönden menfaatine zarar geldiği yönünde bir saptama olmadığı dosyada mevcut belgelerden anlaşıldığından, 1., 2., 3., 4., 5., ve 6. maddelerden ihbarda bulunan ...'un 4483 sayılı Kanunda kendisine böyle bir hak verilmediğinden itirazının incelenmeksizin reddine, dosyanın İçişleri Bakanlığına gönderilmesine 12.5.2004 gününde oybirliği ile karar verildi." Danıştay 2.D, 2004/301 E, 2004/428 K, www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

"Devlet Bakanlığı ve Başbakan Yardımcılığından 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 9 uncu maddesi uyarınca ... gün ve ... sayılı yazı ile gönderilen dosya ve Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı tarafından verilmiş bulunan ... gün ve ... ile 19.12.2002 gün ve ... sayılı kararlar incelenerek gereği görüldü:

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un itiraz hakkını düzenleyen 9 uncu maddesinde, yetkili merciin soruşturma izni verilmesine ilişkin kararına karşı hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararına karşı ise Cumhuriyet Başsavcılığı veya şikayetçinin, kendilerine tebliğinden itibaren 10 gün içinde itiraz edebilecekleri belirtilmiş olup, Yasa'da ihbarda bulunanın da itirazda bulunabileceği hususunda herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği anlaşıldığından, ihbarda bulunan ...'in 1 inci maddeden yaptığı itirazın incelenmeksizin reddine, kararımızın bir örneğinin adı geçene gönderilmesi için dosyanın yerine çevrilmesine 27.2.2003 gününde oybirliği ile karar verildi." Danıştay 2.D, 2003/98, 2003/321 K, 27.02.2003 T, www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.:31.07.2020.

²⁰⁵ *"Şikayetçi ... tarafından ... Cumhuriyet Başsavcılığına şikayet dilekçesi verildiği, anılan Başsavcılığın ... günlü, Sor. No: ..., K: ... sayılı görevsizlik kararı ile dilekçenin şüphelilerin görev yaptıkları ... Üniversitesi Rektörlüğüne gönderildiği, görevlendirilen soruşturmacı tarafından düzenlenen fezlekenin 657 sayılı Yasaya göre Tabip kadrosunda görev yapan şüpheliler hakkında karar verilmesi için Rektörlükçe ... İl İdare Kuruluna gönderildiği, anılan Kurul tarafından şüphelilerin men-i muhakemelerine karar verilerek kararın şikayetçi ve şüphelilere tebliğ edildiği, şikayetçi vekilince ... Bölge İdare Mahkemesinde ... İl İdare Kurulu kararına itiraz edildiği, ... Bölge İdare Mahkemesinin ... günlü, E: ..., K: ... sayılı kararında dosyanın 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun uyarınca incelendiği ve şikayetçi itirazının reddine karar verildiği, ... Valiliğince 2547 sayılı Yasaya göre ... İl İdare Kurulunca verilen ... günlü,... sayılı men-i muhakeme kararı ve dayanağı dosyanın Yasa gereğince incelenmek üzere Danıştay Birinci Dairesine gönderildiği anlaşılmıştır.*

... Valiliği İl İdare Kurul tarafından 2547 sayılı Yasanın 53 üncü maddesi hükmü gereğince verilen men-i muhakeme kararına yapılan itirazın bölge idare mahkemesince incelenmesine olanak bulunmadığı bu itirazı inceleme görevinin Danıştay Birinci Dairesine ait olduğu tartışma götürmeyecek hukuksal bir gerçeklik olduğundan, İl İdare Kurulunca verilen men-i muhakeme kararının Yasa gereği kendiliğinden incelenmesine geçildi..." Danıştay 1.D, 2007/1529 E, 2008/61 K, www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T.: 31.07.2020.

üzere Cumhurbaşkanının verdiği soruşturma izinleri hakkındaki kararları hariç tutularak düzenleme yapılmıştır.

Cumhurbaşkanını tarafından verilen kararlar için, Anayasa md.125/2'ye paralel olarak düzenlenen 4483 sayılı kanun md.9/3 uyarınca, itiraz yolu açık olmamaktadır. Cumhurbaşkanının, soruşturma iznine, ilgililer itiraz edemeyecektir. Aynı şekilde Cumhurbaşkanının verdiği soruşturmama yönünde verdiği karara karşı da savcılık ya da müşteki itiraz edemeyecektir. Tüm bu durum göz önüne alındığında. Cumhurbaşkanının izin konusundaki kararının kesinliği açıktır²⁰⁶.

3.2.4.5.İtiraz Dilekçelerinin Verileceği Yer, İtirazdan Vazgeçilmesi ve İtiraz

Üzerine Verilen Karara Karşı İtiraz

İtiraz dilekçelerinin 4483 sayılı Kanunda hangi mercie verileceğini ilişkin bir düzenleme getirilmemiştir. Bu konuda doktrinde çeşitli görüşler yer almaktadır. ÇAĞLAYAN; “itiraz dilekçeleri, kararı veren idari mercie verilmelidir. Dilekçeyi alan idari merci, dosyayla birlikte itirazı inceleyecek olan yere göndermelidir” şeklinde görüş belirtmektedir.

Kanımızca itiraz dilekçelerinin öncelikli olarak kararı veren idari mercie gönderilmesi zaman yönünden sorunlar yaratacak ve itirazı sürüncemede bırakacaktır. Bu nedenle itirazın doğrudan itirazı inceleyecek ve karara bağlayacak olan Danıştay 2. Dairesine ya da yetkili bulunan Bölge İdaresi Mahkemesi'ne doğrudan bir üst dilekçeyle yapılması daha uygun olacaktır. Ayrıca, üst dilekçe içerisinde yetkili idari merci kararının yer aldığı dosyanın da yetkili idari merciden istenmesi gerekli olacaktır.

Soruşturma izni hakkında alınan kararlara karşı yapılan itirazlar geri alınamamakta kısaca itirazdan feragat gibi bir durum söz konusu olmamaktadır. Nitekim, Danıştay 2. Dairesi, 2000/3517 E, 2000/4158 K ve 12.12.2000 Tarihli kararında itirazdan feragati yerinde görmeyerek konunun esasını girmiş ve konuyu karara bağlamıştır²⁰⁷.

²⁰⁶ AVCI, a.g.m., s.287; ÇAĞLAYAN, a.g.m., s. 124.

²⁰⁷ SALİHOĞLU ve DEMİRKOL, a.g.e., s.99.

4483 sayılı yasa uyarınca soruşturma iznine karşı yapılan itirazlar, öncelikli olarak incelenip, en geç 3 ay içerisinde karara bağlanacaktır. Verilen kararlar kesindir. İlgili madde kapsamında itiraz üzerine verilen kararlara karşı itiraz yolu açık olmamaktadır²⁰⁸.

3.2.5. Hazırlık Soruşturması

3.2.5.1.İtirazın Kesinleşmesi

Yetkili merci tarafından verilmiş olan soruşturma izninin kesinleşmesi farklı şekilde olabilmektedir. Soruşturma izni verilmesi hakkındaki karara karşı 10 günlük süre içerisinde itiraz edilmez ise karar kesinleşmiş sayılmaktadır. Soruşturma izni verilmesi hakkındaki karara karşı süresi içerisinde itiraz edilmiş ve itiraz yetkili merciler tarafından reddedilmiş ise yine karar kesinleşmiş sayılacaktır. Ayrıca, soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı savcı ya da şikâyetçinin itirazın kabulü ile karar kesinleşmiş sayılmaktadır. Kesinleşen karar ile birlikte dosya derhal yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmektedir. Dosyayı alan Cumhuriyet Başsavcılığı, genel hükümler nezdinde Ceza Muhakemeleri Kanunu ve diğer kanunlardaki yetkilerini kullanarak hazırlık soruşturmasını yürütmekte ve sonuçlandırmaktadır (4483 s. K. md.11).

3.2.5.2.Hazırlık Soruşturması Yapacak Olan Merciler

4483 sayılı Kanunun 12.maddesinde hazırlık soruşturması yapmaya yetkili olan merciler tek tek sayılmıştır. Buna göre, hazırlık soruşturması, genel hükümlere göre yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yapılır. Ancak Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler ile ilgili olarak yapılacak olan hazırlık soruşturması Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı

²⁰⁸ “... İli ... Belediye Başkanı ... ile diğer görevliler hakkında verilen 25.9.2003 gün ve E:2003/730, K:2003/1881 sayılı Dairemiz kararının 1 inci madde yönünden yeniden incelenerek düzeltilmesi talebini içeren yakınıcı ...'nin 29.12.2003 günlü dilekçesi incelenerek gereği görüldü:

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunun 9 uncu maddesi uyarınca ikinci derecede Dairemizce verilen kararlar kesin olup, verilen kararın yeniden incelenmesi ya da benzeri başkaca bir itiraz ve kanun yolu bulunmadığından söz konusu talebin incelenmeksizin reddine, dilekçe ve eklerinin istem sahibine, kararın bir örneğinin bilgi için İçişleri Bakanlığına gönderilmesine 13.2.2004 gününde oybirliği ile karar verildi.” Danıştay 2.D, 2004/38 E, 2004/149 K, 13.02.2004 T, www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T: 31.07.2020.

“... Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi ... ve diğerleri hakkında verilen 23.10.2002 gün ve E.2000/1554, K:2002/3573 sayılı Dairemiz kararının, karar düzeltme yoluyla yeniden incelenerek düzeltilmesi talebini içeren SSK Başkanlığı Vekili Av. ...'ın 17.2.2003 günlü dilekçesi incelenerek gereği görüldü:

İkinci derecede Dairemizce verilen kararlar kesin olup, bu kararlara karşı karar düzeltme ya da benzeri başkaca bir itiraz ve kanun yolu bulunmadığından söz konusu talebin incelenmeksizin reddine, dilekçe ve eklerinin istem sahibine, kararın bir örneğinin de bilgi için ... Üniversitesi Rektörlüğüne gönderilmesine 12.3.2003 tarihinde oybirliği ile karar verildi.” Danıştay 2.D, 2003/252 E, 2003/457 K, 12.03.2003 T, www.emsal.danistay.uyap.gov.tr, E.T: 31.07.2020.

vekili, kaymakamlar ile ilgili hazırlık soruşturması ise il Cumhuriyet başsavcısı veya başsavcı vekili tarafından yapılacaktır.

Hazırlık soruşturması esnasında hâkim kararı gereken hallerde, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılar ve valiler için Yargıtay'ın ilgili ceza dairesine; kaymakamlar için il asliye ceza mahkemesine; diğerleri için ise genel hükümlere göre yetkili ve görevli sulh ceza hâkimine başvurulmaktadır.

3.2.5.3.Yetkili ve Görevli Mahkemeler

5271 sayılı Kanun'da yer alan genel hükümlere göre, davaya bakma yetkisi suçun işlendiği yer mahkemesine, bu işe ilişkin hazırlık soruşturmasını yapma ve dava açılmasına yer olup olmadığına ilişkin karar verme yetkisi de bu mahkemenin yargı çevresinde bulunan cumhuriyet savcılıklarına aittir. Oysa 4483 sayılı Kanunun 12. maddesinde hazırlık soruşturması yapacak olan merciler, 13. maddesinde ise yargılamayı yapacak olan mahkemeler ayrıca tespit edilmiştir. Kanun koyucu bu düzenlemeyle, Memurin Muhakematı Hakkında Kanun sistemini benimseyerek, yetki ve görev konularını da genel hükümlerden ayrı hükümlere bağlamıştır.²⁰⁹

4483 s. K. md.13'e göre, "Davaya bakmaya yetkili ve görevli mahkeme, genel hükümlere göre yetkili ve görevli mahkemedir. Ancak Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcılar ve valiler için yetkili ve görevli mahkeme Yargıtay'ın ilgili Ceza Dairesi, kaymakamlar için ise İl Ağır Ceza Mahkemesi" olmaktadır.

Vekillerin durumu ayrı olarak 4483 sayılı Kanunun 14. Maddesinde ayrı olarak düzenlenmiştir. Buna göre, "vekiler, asillerin tabi oldukları usule tabi" olmaktadır. Vekil olarak göre yaptıkları esnada suç işleyen memur veya kamu görevlisi bakımından soruşturma izni vermeye yetkili merci, hazırlık soruşturmasını yürütecek savcılık ve son soruşturmaya geçildiği hallerde yargılamayı yapmakla görevli olan mahkeme, asilin bağlı bulunduğu usul uyarınca belirlenecektir.²¹⁰

4483 sayılı Kanun md. 10'da suçun iştirak halinde işlenmesi başlığı yer almaktadır. İlgili maddeye göre, "İlgili Kanun kapsamında yer alan suçların iştirak halinde işlenmesi

²⁰⁹ KARAKAŞ, Fatma; *Memur Yargılama Hukukunda Hazırlık Soruşturması ve Yargılama*, Legal Hukuk Dergisi, C.1, S.2, 2003, s.328.

²¹⁰ KARAKAŞ, a.g.m., s.329.

durumunda memur olmayan, memur olanla; ast memur, üst memurla aynı mahkemede yargılanacaktır”. Kanımızca bahsi geçen bu hüküm birtakım eşitsizliklere neden olacaktır. Örneğin, bir Vali ile valilik bünyesinde çalışan memurun bir suçu birlikte işlemesi halinde hem Vali hem de memur Yargıtay’ın ilgili ceza dairesinde yargılanması sonucunu ortaya çıkaracaktır. Bu durum memur nezdinde hak kaybına ve eşitsizliklere yol açabilecektir.²¹¹

4483 sayılı Kanun’a 5182 sayılı Kanun ile eklenen geçici 2. maddede; “Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Yargıtay’ın ilgili ceza dairesinde ve il ağır ceza mahkemesinde açılmış davalar ile Danıştay tarafından itirazın incelenen kararlar, bu Kanunun yürürlüğe girmesini müteakip genel hükümlere göre yetkili ve görevli mahkemelere devredilir” hükmü yer almaktadır.

3.2.5.4.Hazırlık Soruşturması Sonucu Verilen Kararlar

Soruşturma izninin kesinleşmesi üzerine, hazırlık soruşturması yapmaya yetkili mercilerin genel hükümlere göre hazırlık soruşturmasını sonuçlandırması, takipsizlik kararı vermesi ya da kamu davası açması gerekmektedir.

Hazırlık soruşturması sonucunda, eylemin suç teşkil etmediğine kanaat getiren veya yeterli şüphe elde edemeyen savcılığın, 5271 sayılı CMK uyarınca takipsizlik bir diğer deyişle kovuşturmayaya yer olmadığına dair karar vermesi gerekmektedir (CMK md.171/1). Takipsizlik kararı olaya ilişkin dosyayı takipten kaldırarak kovuşturmayaya geçilmesini engellemektedir. Savcılığın vermiş olduğu takipsizlik kararına karşı müşteki veya suçtan zarar gören, kovuşturmayaya yer olmadığına dair kararın kendisine tebliğ edildiği tarihten itibaren 15 gün içinde, bu kararı veren Cumhuriyet savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hâkimliğine itiraz edebilmektedir (CMK md.173/1).

Soruşturma evresi sonunda toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı, bir iddianame düzenler. Düzenlenen bu iddianamenin mahkeme tarafından kabul edilmesiyle kamu davası açılmış sayılmaktadır (CMK md.170/2). Görevli ve yetkili mahkeme memurun veya kamu görevlisinin suçlu olup olmadığını genel hükümlere göre yürüteceği yargılama sonucunda belirleyecektir.

²¹¹ AVCI, a.g.m., s.289.

3.2.5.5.Memurun Haksız İsnatlardan Korunması

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin haksız suçlamalar ile mağdur edilmelerinin önlenmesi amacıyla 4483 sayılı Kanun'un "Cumhuriyet Başsavcılığınca Re'sen Dava Açılacak Haller" başlığını taşıyan 15. maddesinde düzenlenmiştir.

15. maddenin ilk fıkrasına göre; "Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilmektedir". İkinci fıkrasında ise, "Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin bu hallerde kamu davası açılması için Cumhuriyet başsavcılığına başvurma ve haksız isnatta bulunanlar hakkında genel hükümlere göre tazminat davası açma hakları saklı tutulmuştur".

3.2.5.6.Memurin Muhakematı Hakkında Kanun'a Yapılan Atıflar

4483 sayılı Kanun'un 16. maddesinde, "Kanunlarda Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın uygulanacağı belirtilen hallerde bu Kanun hükümlerinin, Kanunlarda Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatın uygulanmayacağı belirtilen hallerde genel hükümlerin uygulanacağı" hüküm altına alınmıştır.

4483 s. Kanun'un geçici 1. maddesinde, "Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkat hükümlerine göre başlatılmış bulunan işlemlerin, adı geçen Kanun hükümlerine göre sonuçlandırılacağı" hüküm altına alınmıştır. SALİHOĞLU/DEMİRKOL, "4483 s. Kanunun yürürlüğe girmesinden önce Memurin Muhakematı Hakkında Kanuna göre inceleme ve soruşturma emri verilmiş konularda bu Kanun, suç hangi tarihte işlenmiş olursa olsun herhangi bir inceleme ve soruşturma emri verilmemiş konularda 4483 sayılı Kanun usullerinin uygulanması gerektiği" görüşünü savunmuştur²¹². Nitekim Danıştay daireleri de aynı görüş birliği içerisinde olmaktadır.²¹³ Yargıtay Ceza Genel Kurul Kararları da Danıştay ile fikir birliği içerisinde.²¹⁴

3.3.4483 SAYILI KANUNDA BELİRLENEN İSTİSNALAR

4483 s. K. md.2'ye göre; görev veya sıfatları gereği özel soruşturmaya tabi olanlar hakkında (md.2/2-1. cümle), suçun niteliği yönünden kanunlarda yer alan özel soruşturma

²¹² SALİHOĞLU ve DEMİRKOL, a.g.e., s.109.

²¹³ Bu yönde bkz: Danıştay 2. D., 2000/3547 E., 2000/4075 K., 06.12.2000 T.

²¹⁴ YCGK., 2000/34 E., 2000/40 K. 29.02.2000 T.- www.sinerjimevzuat.com.tr, E.T.: 31.07.2020.

usullerinin varlığı halinde (md.2/2-2.cümle), ağır cezayı gerektiren suçüstü hükümleri uygulanması gerektiğinde (md.2/3), disiplin hükümlerinin uygulandığı hallerde (md.2/4), 765 s. TCK'nın 243 ve 245. maddeleri ile 1412 sayılı CMUK md.154/4 (md.2/5) kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalarda 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmamaktadır. İlgili kanun hükmü uyarınca alt başlıklar halinde 4483 sayılı kanun içerisinde yer alan fakat 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulama alanı bulmadığı istisnai haller düzenlenmiştir.

3.3.1. Disiplin Suçları

4483 s. Kanun'un 2. maddesinin 4. fıkrasında, açık şekilde disiplin hükümlerinin saklı tutulacağı belirtilmiştir. Buna göre disiplin suçlarında 4483 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiş olmaktadır.

3.3.2. Ağır Cezayı Gerektiren Suçüstü Hali

4483 s. Kanunun 2. maddesinin 3. fıkrasında “ağır cezayı gerektiren suçüstü halin genel hükümlere tabi olacağı” belirtilmiştir. İlgili fıkra göre, bir memur görevi nedeniyle dahi olsa ağır cezayı gerektiren bir suçu işlerken suçüstü halinde yakalanırsa memura ilişkin yargılama 4483 sayılı Kanun hükümlerine göre değil genel hükümlere göre hazırlık soruşturması yapıp sonuçlandırılacaktır.

Burada dikkat edilmesi gereken birkaç nokta bulunmaktadır. Bunlardan ilki ağır cezayı gerektiren bir suçun ne olduğudur. Ağır cezayı gerektiren bir suç ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçları kapsamaktadır. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar, 5235 sayılı “Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun”un 12. maddesiyle düzenleme altına alınmıştır.

5235 sayılı Kanun'un 12. maddesine göre, “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan yağma (TCK md. 148), irtikâp (TCK md. 250/1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (TCK md. 204/2), nitelikli dolandırıcılık (TCK md. 158), hileli iflâs (TCK md. 161) suçları, Türk Ceza Kanunu'nun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir”.

Üzerinde durulması gereken diğer bir nokta ise “suçüstü hali” nin tanımıdır. Suçüstü kavramı, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 2. maddesi; “işlenmekte olan suç, henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç, fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç” suçüstü hal şeklinde tanımlanmıştır.

3.3.3. Adli Görevlerden Doğan Suçlar

4483 s. K. 2. Maddesine 4778 sayılı yasayla eklenen son fıkra gereği, “1412 sayılı CMUK md.154/4 kapsamında açılacak olan soruşturma ve kovuşturmalarda bu Kanun hükümleri uygulanmayacaktır”. 4483 s. Kanunda da açıkça belirtildiği üzere CMUK md.154/4 kapsamına giren suçlarda 4483 sayılı Kanun hükümleri değil genel hükümler uygulama alanı bulmaktadır.

1.06.2005 tarihinde 1412 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu yürürlükten kaldırılarak yerine 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu yürürlüğe girmiştir. CMUK md.154/4 kapsamında yer alan suçlar şimdi CMK’nın 161. Maddesinin 5. fıkrasına tekabül ettiğinden 4483 sayılı Kanunda bahsi geçen CMUK md.154/4 ile anlaşılması gereken aslında CMK md.161/5 kapsamında yer alan hükümler olmaktadır. CMK md. 161/5 uyarınca, “adliyeyle ilgili olarak kanun dairesinde kendilerinden istenen işlerde ve görevlerde ihmal veya kötüye kullanmaları görülen memur ve kamu görevlileri ile kolluk amir ve memurları hakkında Cumhuriyet savcılığı tarafından doğrudan soruşturma yapılacaktır. Vali ve kaymakamlar hakkında, 4483 s. K. hükümleri uygulanmayacak olup en üst dereceli kolluk amiri hakkında da hâkimlerin görevlerinden dolayı tâbi oldukları yargılama usulünün uygulanacağı” hüküm altına alınmıştır.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu da vermiş olduğu bir kararında²¹⁵ açıkça, “CMUK md.154/4 te yer alan hüküm nedeniyle Memurin Muhakematı Yasasının uygulanmayacağını, bu nedenle mahkeme yazılarına cevap vermeyen belediye başkanı sanık hakkında soruşturmanın genel hükümlere göre yapılması gerektiğine” karar vermiştir.

3.3.4. İşkence ve Zor Kullanma Yetkisinde Sınırı Aşma Suçları

4483 sayılı K. md.2/5’e göre, 765 sayılı TCK’nın 243 ve 245. maddelerinde düzenleme altına alınan suçlarda 4483 s. K. hükümlerinin uygulanmayacağı belirtilmiştir. 01.06.2005 tarihinde 765 s. TCK yürürlükten kaldırılarak yerine 5237 sayılı TCK yürürlüğe girmiştir. 5252

²¹⁵ YCGK., 1992/200 K.- GÖKCAN ve ARTUÇ, a.g.e., s.809.

sayılı TCK Yürürlük Yasası'nın 3. maddesi gereği, “mevzuatta yürürlükten kaldırılan Türk Ceza Kanuna yapılan yollamaların, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunda bu hükümlerin karşılığını oluşturan maddelere yapılmış sayılacağı” hüküm altına alınmıştır. Buna göre, 765 sayılı TCK md.243 ve 245. maddelerine yapılan yollamalar 5237 sayılı TCK'nın 94,95 ve 256. maddelerine karşılık gelmektedir.

4483 sayılı K. md.2/5'e göre TCK 94. madde de sayılan işkence suçları, 95. maddede sayılan neticesi sebebiyle ağırlaşmış işkence suçları ile 256. maddesinde belirtilen zor kullanma yetkisine ilişkin sınırın aşılması hallerinde 4483 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacak olup, soruşturma genel hükümlere göre yapılacaktır.

3.3.5. Kamu Görevlisi Aleyhinde Suç Uyduranlar Hakkında Soruşturma

4483 sayılı Kanun'un 15. Maddesinin ilk fıkrasına göre, “Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilmektedir”. İlgili hüküm nezdinde, kamu görevlilerine haksız suç isnat eden kimseler hakkında soruşturmanın Cumhuriyet savcısı tarafından re'sen yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

SONUÇ

Yerleşik hayata geçiş ile birlikte çeşitli topluluklar ortaya çıkmıştır. “Devlet” ise, belirli bir toprak parçası üzerinde yaşayan ve belli bir siyasal iktidara tabi olan insanların oluşturduğu bir topluluktur²¹⁶.

Devlet içerisinde, toplu yaşamının beraberinde getirdiği sağlık, eğitim, ulaşım vb. çeşitli toplumsal gereksinimler belirmiş, bu toplumsal gereksinimler gerek idarenin çeşitli organları tarafından gerekse idarenin denetimi altında çeşitli özel kişilerce giderilmiştir. İşte, toplumsal olayların gerek idare eliyle gerekse idarenin gözetimi ve denetimi altında özel bir kişiye gördürülmesine “kamusal faaliyet/kamu hizmeti” denilmektedir. Kamu hizmetinin yerine getirilmesi ise çoğu zaman kamu görevlileri ve memurlar aracılığıyla mümkün olabilmektedir. Nitekim “kamu görevlisi” ve “memur” kavramlarına çeşitli tanımlamalarla açıklık getirilmeye de çalışılmıştır.

Kamu görevlisi, 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu md.6’da ifadesini bulmuştur. TCK md.6/1-c’ye göre, “Kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette geçici, süreli veya sürekli olarak katılan kişi”, kamu görevlisi olarak adlandırılmaktadır. Ancak ceza hukukunda tanımlanan kamu görevlisi, idare hukukuna nazaran daha geniş anlamdadır. Zira ceza hukukuna göre gerek milletvekili gerek hâkim/savcılar da kamu görevlisi olarak düşünülmektedir.

1982 Anayasası 128.maddesine göre ise “Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülür” denilmek suretiyle “kamu görevlisi”nin dar anlamda tanımlanmasına yardımcı olunmuştur. Buna göre dar anlamda kamu görevlisi, Anayasa 128.maddesi kapsamında, genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü olunan kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri yürüten ve bağlı olarak çalışan personel olarak tanımlanabilir.

Anayasanın 128/2.maddesinde ise, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleri ve diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceği ifade edilmiştir. Nitekim, memur kavramı da 1982

²¹⁶ GÖZLER, a.g.e., C.I, s.322.

Anayasasının 128/2.maddesinden yola çıkılarak, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu ile vuku bulmuştur.

657 Sayılı DMK md.4/A'ya göre memur, “Mevcut kuruluş biçimine bakılmaksızın Devlet ve diğer kamu tüzel kişilerin, genel idare esaslarına göre yürütülen asli ve sürekli kamu hizmetlerini ifa ile görevlendirilen kamu görevlisi”dir. Buna göre bir kamu görevlisinin memur sayılabilmesi için, 657 Sayılı DMK 1.Maddesinde belirtilen “genel ve katma bütçeli kurumlar, il özel idareleri, belediyeler, il özel idareleri ve belediyelerin kurduğu birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar, kanunla kurulan fonlar, kefalet sandıkları veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde”, aylık alarak, asli ve sürekli biçimde görev yapması, genel idare esaslarına göre yürütülmesi gereken kamu görevlerini yürütmesi ve atama ile göreve getirilmiş olması gerekmektedir. Buradan çıkarılacak bir sonuç da hiç şüphesiz, her memurun kamu görevlisi olduğu ancak her kamu görevlisinin ise memur olmadığıdır.

İşte bu şekilde ifade edilen memur ve diğer kamu görevlilerinin, görev sebebiyle işledikleri suçlar bakımından isnatları sonucu yargılamaları gerçekleştirilmektedir. Bu yargılamalar ise çeşitli tarihsel süreçlerden geçerek bugünlere kadar gelmiştir. Nitekim, Tanzimat dönemi öncesi dahi padişahlar tarafından çeşitli Kanunnameler çıkartılmış ve memurun görevi nedeniyle işlediği suçlardan ötürü verilecek cezalardan bahsedilmiştir. Tanzimat dönemi sonrası ile birlikte gelişen memur yargılaması, 1913 yılında kabul edilen Memurin Muhakemat-ı Hakkında Kanun-u Muvakkat ile resmi bir düzene oturtulmuş; daha sonrasında değişerek, günümüz koşullarına uygun şekilde, temelini Memurin Muhakemat-ı Kanun-u Muvakkat'ten alan, 4483 Sayılı Memur ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun 1999 yılında yürürlüğe girmiştir. 4483 Sayılı Kanun ile memur yargılaması, günümüz şeklini almıştır.

İnceleme konumuz 4483 sayılı kanunun failleri memur ve diğer kamu görevlileri olabilir. Memur, 657 sayılı kanun 4/A maddesine göre yukarıda tanımlanmıştır. “Diğer kamu görevlileri”nden ise, Cumhurbaşkanlığında görevli kamu personeli, Cumhurbaşkanlığı genel sekreteri, TBMM’de görevli kamu personeli, Meclis genel sekreteri ve yardımcısı, Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları, büyükşehir, il ve ilçe belediye meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri, köy ve mahalle muhtarları; ayrıca Kamu İhale Kurumu üyeleri ve personeli, idari kolluk görevlerinin yapılması esnasında silah kullanmak zorunda kalan polisler, çarşı ve mahalle bekçileri, Sosyal Güvenlik Kurumu personeli, Milli Piyango İdaresi personeli, özel öğretim kurumlarındaki yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve

usta üreticiler anlaşılmalıdır. Ancak suçun niteliği yönünden kanunlarda yer alan özel soruşturma usullerinin varlığı halinde, ağır cezayı gerektiren suçüstü hükümleri uygulanması gerektiğinde, disiplin hükümlerinin uygulandığı hallerde, 5237 Sayılı TCK md.94-95-96 ile 5271 Sayılı CMK md.161/5 kapsamındaki soruşturma ve kovuşturmalar; İİK md.357 kapsamında icra dairesinin yazdığı yazının gereğini yerine getirmeyen yahut geciktirenler hakkında soruşturma; Atatürk aleyhine işlenen suçlarda tahkikat; 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun'un 133-172.md arasındaki suçlar kapsamında soruşturmalar; Cumhuriyet savcısı veya mahkemece istenen bilgiyi vermeme suçu kapsamındaki soruşturmalar; 5395 sayılı ocuk Koruma Kanunu'ndan doğan görevlerle ilgili suçlarda soruşturma; gerçeğe aykırı yeşil kart alınması, düzenlenilmesi veya böyle bir karttan yararlanılması suçlarında soruşturma; hakim ve savcılarını usulsüz arama, yakalama ve sorgulama fiilleri ve hakim ve savcılarını kötü niyetle şikayet fiillerinde soruşturma; müfettiş ve muhakkikin ihbar görevini yapmamasında soruşturma ve 3628 sayılı kanunda düzenlenen suçlar için var olan soruşturma, 4483 sayılı kanuna göre değil; genel hükümlere göre yapılmaktadır. Ayrıca Cumhurbaşkanı, bakanlar, milletvekilleri, yüksek mahkeme başkan ve yeleri, kolluk amirleri, avukatlar, noterler ve yükseköğretim kuruluşlarında çalışan st kuruluş başkan ve yeleri ile yöneticileri, kadrolu ve sözleşmeli ğretim elemanları da görevleri dolayısıyla işledikleri suçlar hakkında failin sıfatına dair istisna niteliğinde olmaları dolayısıyla, 4483 sayılı kanuna tabi olmayacaktır.

Memurların ve diğer kamu görevlilerinin, görevleri nedeniyle işledikleri suçlar hakkında yürütülecek ceza soruşturması, 4483 sayılı kanunla düzenleme altına alınmış ve yargı organları tarafından yürütülecek olan soruşturma, kural olarak, idarenin vereceği izne bağlı kılınmıştır. Bu izin sisteminin varlığı, ayrımcılık ve eşitsizlik gibi birçok eleştirilere neden olmakta ise de memurların yargılanması hususunda özel bir yöntem belirlenmiş olması, kamusal boyutta memurlara, işlerini daha kolay yapabilme ve herhangi bir problemde st amirlerin devreye girmesinin yolunu açarak hem yargısal hem de kamu görevinin işlerliği bakımından etkin bir yöntem uygulamasını beraberinde getirmiştir. Fakat izin sisteminin varlığı nedeniyle doğabilecek sıkıntılarının önüne geçilmesi adına memurun yanında vatandaşın da hukuki güvenliliğinin korunması gerektiği de açıktır.

Tanımlar ve açıklamalarla yukarıda belirttiğimiz memur ve kamu görevlilerinin, görevleri dolayısıyla işledikleri suçu ihbar veya şikayet yoluyla yahut re'sen haber alan yetkili merci, n incelemeyi kendisi başlatabileceği gibi, yetkilendireceği bir görevli ile de n incelemeyi yürütmesi mümkündür. n incelemeyi yapacak olan görevli, bakanlık müfettişleri

ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkilerine sahiptir. Bu yetkiler kapsamında görevli, ön inceleme aşamasında şikayetçi ve hakkında ön inceleme yapan kişiyi dinler, isnat edilen suç hakkında var olan tanıkları dinler, bilgi alır, gerekirse keşif yapar ve diğer kurum ve kuruluşlarda bulunan belgeleri isteyebilir. Bu aşama sonrasında bir ön inceleme raporu hazırlar ve soruşturma izni verecek yetkili mercie sunar.

Yetkili merci, soruşturma izni konusundaki kararını bir ön inceleme raporu oluşturmak suretiyle, suçun öğrenilmesinden itibaren ön inceleme süresi dâhil en geç 30 gün içerisinde vermesi gerekmektedir. Bahsi geçen 30 günlük süre, zorunlu hallerde 15 günü geçmeyecek şekilde bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilmektedir. Yetkili merci, bu süreler içerisinde memur veya diğer kamu görevlisi hakkında soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi konusunda karar vermek zorundadır.

Ön inceleme raporunu inceleyen yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine karar verebilir. Ancak bunun haricinde verebileceği kararlar da mevcuttur. Örneğin, 4616 Sayılı kanun kapsamına giren suçlarda soruşturma izni kararı ertelenmekte ve suç işleyen memur veya kamu görevlisinin görevli olduğu makama dosyası iade edilmektedir. İlgili dosya, ilgili makam tarafından muhafaza altına alınmakta ve memur ya da kamu görevlisinin yeni bir suç işlemesi halinde dosya yeniden işleme alınmaktadır. Veyahut 4483 sayılı kanun kapsamına girmeyen suçlar ya da görevliler hakkında ön inceleme yapılmış ise verilecek olan karar, hiç şüphesiz “karar verilmesine yer olmadığına dair karar” olacaktır.

Yetkili merciin, ön inceleme raporu sonucu soruşturma izni vermesi halinde, soruşturma izninin kesinleşmesi ile beraber ilgili memur veya kamu görevlisi hakkında hazırlık soruşturması yapılacaktır. Şayet soruşturma izni verilmezse, bu durumda, soruşturma izninin var olmamasından dolayı yetkili savcılık tarafından soruşturma yapılamayacaktır.

Soruşturma izni vermeye yetkili merci, idare hukukunda var olan hiyerarşi ve vesayet yetkisine dayanılarak oluşturulmuştur. Buna göre, ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri, ilçeye bağlı köy ve mahalle muhtarları, belde belediye başkanları ve meclis üyeleri hakkında kaymakam tarafından; il merkezinde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri, ilde bölge düzeyinde örgütlenen kurumlarda çalışan memurlar, merkez ilçeye bağlı belde belediye başkanları ve meclis üyeleri ile bağlı köyü ve mahalle muhtarları hakkında vali tarafından; Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğer memur ve kamu görevlileri hakkında, o kuruluşun en üst amiri tarafından; Cumhurbaşkanı kararıyla atanan

memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan tarafından; TBMM’de görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında TBMM Genel Sekreteri tarafından; TBMM Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında TBMM Başkanı tarafından; Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı tarafından; Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı hakkında Cumhurbaşkanı tarafından; büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları, büyükşehir, il ve ilçe belediye meclis üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanı tarafından soruşturma izni verilecektir. Ast memur ile üst memurun aynı fiile iştiraki durumunda soruşturma izni, üst memurun bağlı olduğu merciden istenecektir.

Yetkili merci tarafından, soruşturma izni verilmesine/verilmemesine ilişkin karar, Cumhuriyet başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan memur veya kamu görevlisine ve varsa şikayetçiye bildirilir. Bu bildirim, 7201 sayılı Tebligat Kanunu uyarınca yapılacaktır. Kararın tebliğinden itibaren 10 gün içerisinde, hakkında soruşturma izni verilen memur veya kamu görevlisinin, soruşturma izni verilmemesi halinde ise Cumhuriyet başsavcılığı ve şikayetçinin, karara itiraz hakkı bulunmaktadır. İhbarcının ve ön inceleme yapan görevliler ile müfettişlerin, karara karşı itiraz olanağı yoktur.

İtirazı karara bağlayacak olan merciler; 4483 sayılı yasa md.3/e-f-g-h’de verilen soruşturma izinlerine karşı Danıştay 2.Dairesi; diğerleri için yetkili merciin yargı çevresinde bulunduğu Bölge İdare Mahkemesidir. Öte yandan Cumhurbaşkanının verdiği kararlar kesin nitelikte olup, bu kararlara karşı itiraz yolunun kapalı olduğu hususuna özellikle dikkat çekilmelidir.

İtirazı karara bağlayacak olan mercilerin belirtilmesine karşın, itiraz dilekçelerinin verileceği merci hususu 4483 sayılı yasada açıklığa kavuşturulmuş değildir. İtiraz dilekçelerinin öncelikli olarak kararı veren idari mercie gönderilmesi, zaman yönünden sorun yaratacak ve itirazı sürüncemede bırakacaktır. Bu nedenle itirazın, doğrudan doğruya itirazı inceleyecek ve karara bağlayacak olan mercie, yani soruşturma izninin verildiği mercie göre Danıştay 2.Dairesi veya yetkili bulunan Bölge İdare Mahkemesine doğrudan bir üst dilekçe ile verilmesinin isabetli olduğu kanaatindeyiz. Ayrıca verilen üst dilekçe içerisinde de yetkili idari merciin kararının yer aldığı dosyanın da istenmesi talebi gereklidir.

Soruşturma izni kararına karşı yapılan itirazların geri alınması, yani itirazdan feragat durumu mümkün olmamaktadır. Nitekim Danıştay 2.Dairesi de itirazdan feragati yerinde görmeyerek, dosyanın esasına girmiş ve karara bağlamıştır.

Soruşturma izni kararına karşı yapılan itiraz, en geç 3 ay içerisinde karara bağlanır. Verilen bu kararlar, kesin nitelikte olup, kararlara karşı itiraz yolu bulunmamaktadır.

Soruşturma izni verilmesi kararına karşı süresi içerisinde itiraz edilmez veya edilen itiraz reddedilir yahut soruşturma izni verilmemesi yönünde karara başsavcılık/şikayetçi tarafından itiraz edilir ve itirazın kabulüne karar verilir ise bu durumda karar kesinleşmiş sayılacaktır. Kesinleşen kararla birlikte dosya, derhal yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığına intikal ettirilecek, dosyayı alan başsavcılık, genel hükümler nezdinde 5271 sayılı CMK ve diğer kanunlardaki yetkilerini kullanarak hazırlık soruşturmasını yürütüp sonuçlandıracaktır. Ancak Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, TBMM Genel Sekreteri, bakan yardımcıları ve valiler ile ilgili olarak yapılacak olan hazırlık soruşturması Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya başsavcı vekili tarafından; kaymakamlar ile ilgili hazırlık soruşturması ise il Cumhuriyet Başsavcısı veya başsavcı vekili tarafından yürütülecektir. Şayet hazırlık soruşturması esnasında hâkim kararı gerektiren bir durum söz konusu olursa (örneğin, arama- el koyma kararı), bu halde Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, TBMM Genel Sekreteri, bakan yardımcıları ve valiler için Yargıtay ilgili ceza dairesine; kaymakamlar için il asliye ceza mahkemesine; diğerleri içinse genel hükümlere göre yetkili ve görevli sulh ceza hakimliğine başvurulacaktır.

Hazırlık soruşturması sonucunda eylemin suç teşkil etmediğine kanaat getirilmesi veya yeterli şüphenin elde edilememesi durumunda savcı, kovuşturmaya yer olmadığı, yani takipsizlik kararı verecektir. Bu karara karşı şikayetçi, kararın tebliğinden itibaren 15 gün içerisinde, kararı veren Cumhuriyet Savcısının yargı çevresinde görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimliğine itiraz edebilecektir.

Soruşturma sonucu toplanan deliller, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturduğu takdirde, Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenecektir. İddianamenin kabulü ile beraber davaya bakmaya yetkili ve görevli mahkemeler, 4483 sayılı yasada belirtilmiştir. Buna göre, davaya bakmaya yetkili ve görevli mahkeme, genel hükümlere göre yetkili ve görevli mahkemedir. Ancak Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, TBMM Genel Sekreteri, bakan yardımcıları ve valiler için yetkili ve görevli mahkeme, Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi; kaymakamlar için ise il ağır ceza mahkemesi olarak belirlenmiştir.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında var olan ihbar ve şikayetlerin, ihbar veya şikayet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı ile yapıldığı hazırlık soruşturmasına anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa, haksız isnatta bulunanlar

hakkında yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığınca re'sen soruşturma başlatılacaktır. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin bu hallerde, kamu davası açmak için Cumhuriyet Başsavcılığına başvurma ve haksız isnatta bulunanlar hakkında genel hükümlere göre tazminat davası açma hakları saklıdır.

Disiplin suçları, ağır cezayı gerektiren suç hali, adli görevlerden doğan suçlar, işkence ve zor kullanma yetkisinde sınırı aşma suçları ve kamu görevlisi aleyhinde suç uyduranlar hakkında soruşturma, 4483 sayılı kanuna göre değil, genel hükümlere göre gerçekleştirilecektir. Bu suç türleri, 4483 sayılı yasanın istisnası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tüm yasalar gibi 4483 sayılı yasa da kamu düzeninin korunmasını amaçlamaktadır. Ancak özellikle günümüz gereği kişisel ilişkilerin yoğunlukta olduğu idari merciler tarafından soruşturmanın yapılması, avantaj kadar sempati, antipati, husumet vb. sebeplerle dezavantajları da beraberinde getirebilmektedir. Bu sebeple, soruşturmanın tarafsız ve objektif yürütülebilmesi adına 4483 sayılı yasada bulunan usul yönünden açıkların bir an önce netleştirilmesi ve çözümlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

YAZIŞMA VE DİLEKÇE ÖRNEKLERİ²¹⁷

ÖRNEK 1: Şikâyetçi İfade Tutanağı

Adı ve Soyadı :
T.C. Kimlik No/Uyruğu :
Ana ve Baba Adı :
Doğum Yeri ve Tarihi :
Görevi/İşi/Mesleği :
Görev/İşyeri Adresi :
İkametgâh Adresi :
Telefon (Cep-Ev-İş yeri) :
İfadenin Tarih ve Saati : ... / ... / 20....- Saat : ... : ...

Yukarıda açık kimlik ve diğer bilgileri yer alan; belirtilen tarih ve saatte İlkokulundaki/Ortaokulundaki/Lisesindeki/Müdürlüğündeki Müfettişliğimiz çalışma odasına “**şikâyetçi**” konumunda davet edildi. İfade vermesine engel bir durumu olmadığını beyan etmesi üzerine; Müdürlüğüne/Valiliğine/Bakanlığına hitaben yazılan .../.../..... tarihli,isim ve imzalı şikâyet dilekçesi ile dilekçe ekleri kendisine gösterilerek **soruldu**:

Soru 1. “.../.../..... tarihli’ hitaben yazılan şikâyet dilekçesindeki, isim ve imza size mi aittir?

Cevap 1. Bana gösterdiğiniz.....

Soru 2. iddiasıyla ilgili olarak;

Cevap 2.” dedi.

Yazılanlar okundu, kendisinin okumasına fırsat verildi. Yazılanların söylediklerinin aynısı olduğunu, başka diyeceğinin bulunmadığını, ifadesinin özgür iradesine dayalı olduğunu beyan etmesi üzerine bu ifade tutanağı birlikte imzalandı. .../.../..... - Saat: ... : ...

İmza

Adı SOYADI

Bakanlık Maarif Müfettişi

İmza

Adı SOYADI

Bakanlık Maarif Müfettişi

İmza

Adı SOYADI

İfade Sahibi
(Şikâyetçi)

²¹⁷ Kaynak: www.meb.gov.tr

ÖRNEK 2: Memur/Kamu Görevlisine Ait İfade Tutanağı

Adı ve Soyadı :
T.C. Kimlik No/Uyruğu :
Ana ve Baba Adı :
Doğum Yeri ve Tarihi :
Görevi/İşi/Mesleği :
Görev/İşyeri Adresi :
İkametgâh Adresi :
Telefon (Cep-Ev-İşyeri) :
İfadenin Tarih ve Saati : ... / ... / 20....- Saat : ... : ...

Yukarıda açık kimlik ve diğer bilgileri yer alan; belirtilen tarih ve saatte İlkokulundaki/Ortaokulundaki/Lisesindeki/Müdürlüğündeki Müfettişliğimiz çalışma odasına **“itham/şikâyet edilen”** konumunda davet edildi. Davet edilmesine esas konu kendisine anlatılarak bu konuda açıklamalarının istenileceği ve açıklama yapmasına engel bir durumu olup olmadığı, açıklama yapmak isteyip istemediği sorulduğunda; açıklama yapmasına engel bir durumunun olmadığı ve özgür iradesi ile açıklama yapmak istediğini belirtmesi üzerine; iddialar/konular ile ilgili olarak **soruldu:**

Soru 1......

Cevap 1.

Soru 2. iddiasıyla ilgili olarak sorulduğunda;

Cevap 2.”

dedi.

Yazılanlar okundu, kendisinin okumasına fırsat verildi. Yazılanların söylediklerinin aynısı olduğunu, ifadesinde düzelteceği bir husus bulunmadığını, başka diyeceğinin de olmadığını, ifadesinin özgür iradesine dayalı olduğunu beyan etmesi üzerine, bu ifade tutanağı birlikte imzalandı. .../.../..... - Saat: ... : ...

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

İmza
Adı SOYADI
İfade Sahibi
(İtham/Şikâyet Edilen)

ÖRNEK 3: Tanık Çağrı Kağıdı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Teftiş Kurulu

Sayı :/...../.....
Konu: Tanıklığınız

...../...../.....

Sayın
.....Mahallesi/Caddesi..... Sokak No :...../...
.....

Müfettişliğimizce yürütülmekte olan “Ön İnceleme” çalışmaları kapsamında yer alan bazı konularda/iddialarda “Tanık” olarak/konumunda olduğunuz öğrenilmiş/anlaşılmış olup “Tanık” olarak/konumunda bilginize başvurma ihtiyacı duyulmuştur.

Tanık olarak bilginize baş vurmak üzere .../.../..... tarihine rastlayan
..... günü saat da/de Müdürlüğündeki/Lisesindeki/
Kurumundaki Müfettişliğimiz çalışma odasına gelmeniz gerekmektedir. Gelmediğiniz takdirde
5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 44 üncü maddesinde belirtilen usulle (zorla)
getirileceğinizin bilinmesini rica ederim.

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

ÖRNEK 4: Tanık İfade Tutanağı

Adı ve Soyadı :
T.C. Kimlik No/Uyruğu :
Ana ve Baba Adı :
Doğum Yeri ve Tarihi :
Görevi/İşi/Mesleği :
Görev/İşyeri Adresi :
İkametgâh Adresi :
Telefon (Cep-Ev-İş yeri) :
İfadenin Tarih ve Saati : ... / ... / 20....- Saat : ... : ...

Yukarıda açık kimlik ve diğer bilgileri yer alan; belirtilen tarih ve saatte İlkokulundaki/Ortaokulundaki/Lisesindeki/Müdürlüğündeki Müfettişliğimiz çalışma odasına “**tanık**” konumunda davet edildi. Tanıklığa mani bir hâlinin olmadığını beyan etmesi üzerine ve usulüne uygun olarak yemin verdirildikten sonra, konu kendisine anlatılarak **soruldu**:

Soru 1.

Cevap 1.

Soru 2. iddiasıyla ilgili olarak sorulduğunda;

Cevap 2.” dedi.

Yazılanlar okundu, kendisinin okumasına fırsat verildi. Yazılanların söylediklerinin aynısı olduğunu, başka diyeceğinin bulunmadığını, ifadesinin özgür iradesine dayalı olduğunu beyan etmesi üzerine bu ifade tutanağı birlikte imzalandı. .../.../..... - Saat: ... : ...

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

İmza
Adı SOYADI
İfade Sahibi
(Tanık)

ÖRNEK 5: Bilirkişi Görevlendirme Yazısı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Teftiş Kurulu

Sayı :/...../.....

...../...../.....

Konu : Bilirkişi Görevlendirmesi

..... MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) Bakanlık Makamının .../.../.... tarihli ve sayılı Oluru.
b) Teftiş Kurulu Başkanlığının .../.../.... tarihli ve sayılı görevlendirme emri.

İlgi (a) Makam Oluru ve ilgi (b) görevlendirme emri gereğince, Müfettişliğimizce yürütülmekte olan soruşturmada, okulunuz branşı öğretmenlerinden ve bilirkişi olarak görevlendirilmişlerdir.

İlişikteki görevlendirme yazılarının adı geçenlere tebliğ edilerek tebliğ/tebellüğ evrakının Müfettişliğimize verilmesini rica ederiz.

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

Ek:

1-'ın Görevlendirme Yazısı (... sayfa)

2-'ın Görevlendirme Yazısı (... sayfa)

ÖRNEK 6: Bilgi-Belge İsteme Yazısı

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Teftiş Kurulu

Sayı :/...../.....

...../...../.....

Konu: Bilgi ve Belge İstemi

..... VALİLİĞİNE
(..... KAYMAKAMLIĞINA)

İlgi : a) Bakanlık Makamının .../.../..... tarihli ve sayılı Oluru.

b) Teftiş Kurulu Başkanlığının .../.../..... tarihli ve sayılı görevlendirme emri.

İlgi (a) görevlendirme emri eki ilgi (b) Makam Oluru gereğince Müfettişliğimizce yürütülen inceleme/soruşturma, ön inceleme çalışmaları kapsamında; Meslek Lisesi Müdürlüğü Döner Sermaye İşletmesi faaliyetleri dolayısıyla “fazla çalışma” yaptırılan personele - tarihleri arasında yapılan ödemelerden alınan gelir ve damga vergisi kesintilerin Vergi Dairesi Müdürlüğüne yatırılıp yatırılmadığı bilgisine ihtiyaç duyulmuştur.

Bu itibarla; Meslek Lisesi Müdürlüğünce, - tarihleri arasında yatırılan gelir ve damga vergileri tutarlarının, ilgili tahakkuk fişi, vergi makbuzu fotokopileri ile birlikte bir cetvel hâlinde Müfettişliğimizin aşağıdaki adresine bildirilmesi hususunda gereğini rica ederim.

İmza

Adı SOYADI

Bakanlık Maarif Müfettişi

Adres:

.....

ÖRNEK 7: Ön İnceleme Raporu

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Teftiş Kurulu

Sayı :/...../.....

...../...../.....

Konu : Hakkında Ön İnceleme

ÖN İNCELEME RAPORU

I. GİRİŞ:

Bakanlık Makamı olurunun tarihi ve sayısı,
Görev emrinin tarihi ve sayısı,
Ön inceleme çalışmasının başlama ve bitirilme tarihleri,
Ön inceleme çalışmasının nerede yürütüldüğü,

II. İHBARCI/ŞİKÂyetÇİ:

İhbarcının/Şikâyetçinin adı ve soyadı, T.C. kimlik numarası,
Görevi/işi,
Görev/iş adresi ve telefonu,
İkametgâh adresi ve telefonu ile varsa cep telefonu,

III. YETKİLİ MERCİİN ÖĞRENME TARİHİ:

Hakkında ön inceleme yapılan memur ve diğer kamu görevlilerinin ön inceleme yapılacak eylemlerinin yetkili merci tarafından öğrenildiği tarih.

IV. FİİL YERİ VE TARİHİ:

Suçun işlendiği yer ve tarihi.

V. HAKKINDA ÖN İNCELEME YAPILANLAR:

Haklarında ön inceleme yapılması istenilen memur ve diğer kamu görevlilerinin; adı-soyadı, T.C. kimlik numarası, hâlen bulunduğu görev ile fiil tarihi itibarıyla görevi, ikametgâh adresi, telefonu.

VI. ÖN İNCELEMENİN KONUSU:

Ön inceleme yapılması istenilen konular.

VII. YAPILAN ÖN İNCELEME ÇALIŞMALARI:

Ön inceleme konularında yapılan inceleme ve soruşturma çalışmaları.

İhbarcı/şikâyetçinin ifadesine ve varsa sunduğu bilgi ve belgeler.

Konularla ilgili bilgi ve incelenen belgeler.

Dinlenen tanıklar ile haklarında ön inceleme yapılanların ifadeleri.

VIII. BİLGİ, BELGE VE İFADELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ:

İnceleme soruşturma çalışmalarında elde edilen veriler, ilgili mevzuat dâhilinde irdelenip değerlendirilir.

Oluşan görüş ve kanaat, suçla ilgili kanun maddeleri açıklanmak suretiyle belirtilir.

IX. SONUÇ, KANAAT VE TEKLİF:

Haklarında ön inceleme yapılanların suç teşkil eden veya etmeyen fiilleri belirtilmek suretiyle, yetkili merci tarafından 4483 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi gereğince alınacak karara esas olmak üzere “**soruşturma izni verilmesi**” veya “**soruşturma izni verilmemesi**” şeklinde kanaat belirtilir. .../.../.....

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

İmza
Adı SOYADI
Bakanlık Maarif Müfettişi

Ek: Dizi Pusulasına Bağlı İşlemler Dosyası (...sayfa/...adet)

ÖRNEK 8: Soruşturma İznine Karşı Yapılacak İtiraz

..... BÖLGE İDARE MAHKEMESİ BAŞKANLIĞI'NA

İtiraz Eden : (T.C. No:.....)

Adres:.....

İtirazın Konusu :..... (İlçe İdare Kurulu Bürosu)'nın .../... Karar Nolu ve .../.../..... Karar tarihli SORUŞTURMA İZNİ VERİLMESİNE/VERİLMEMESİNE dair kararının kaldırılması talebidir.

Tebliğ Tarihi : / /.....

Maddi Olaylar ve İtiraz Sebepleri :

1.

2.

3. Sonuç olarak; soruşturma izninin verilmesi/verilmemesi hukuka aykırı olup, bu kararın kaldırılması gerekmektedir.

Sonuç ve İstem: Yukarıda arz ve izah ettiğim nedenler ve yargılama sırasında mahkemenizce ortaya konacak gerekçelere bağlı olarak,..... (İlçe İdare Kurulu Bürosu)'nın .../... Karar Nolu ve .../.../..... Karar tarihli SORUŞTURMA İZNİ VERİLMESİNE/VERİLMEMESİNE dair kararının kaldırılmasını ve itirazımın kabul edilmesini saygılarımla arz ederim.

İTİRAZ EDEN

(Ad-Soyad)

EK : (İlçe İdare Kurulu Bürosu)'nın .../... Karar Nolu ve .../.../..... Karar tarihli SORUŞTURMA İZNİ VERİLMESİNE/VERİLMEMESİNE dair kararı.

KAYNAKÇA

- AKALIN, Muzaffer** : Memurin Muhakematı ve İdari Teminat Meselesi, İdare Dergisi, S.205, Temmuz-Ağustos 1950.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet**
- CİN, Halil** : Türk Hukuk Tarihi, C.1, Konya, 1989.
- AKYILDIZ, Ali** : Memur Yargılamasında İdari Süreç, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.V, S.1-2, Haziran 2003.
- AKYILMAZ, Bahtiyar**
- SEZGİNER, Murat**
- KAYA, Cemil** : Türk İdare Hukuku, 11.Baskı, Savaş Yayınevi, Ankara, Ekim 2019.
- ARAL, Kemal** : Memurların Vazifelerinden Doğan Suçlardan Dolayı Kovuşturma ve Yargılanmaları, İdare Dergisi, S.194, 1948.
- ASLAN, Zehreddin**
- ALTINDAĞ, Halil** : Memurların Disiplin ve Ceza Soruşturması, Seçkin Yayınevi, Birinci Baskı, Ankara, Ocak 2018.
- ATAY, Ender Ethem** : İdare Hukuku, 3.Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara, 2012.
- AVCI, Mustafa** : Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Üzerine Bir İnceleme, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XI, S.3-4, Aralık 2007.
- BOZ, Selman Sacit** : Memur Yargılanmasında İzin ve İtiraz Süreci, Seçkin Yayınları, Ankara, Şubat 2014.

- ÇAĞLAYAN, Ramazan** : Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasına İlişkin 4483 Sayılı Kanun'un Hakkında Bir Değerlendirme, Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi, C.VII, S.1-2, Haziran 2003. (Memur)
- ÇAĞLAYAN, Ramazan** : İdare Hukuku Dersleri, 7.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2019. (İdare)
- ÇETİN, Erol** : Memurların Yargılanmalarına İlişkin Yasa Kaldırılmalıdır, Yargıtay Dergisi, C.20, S.1-2, Ankara, Ocak-Nisan, Y. 1994.
- ÇETİN, Erol** : Açıklamalı ve İçtihatlı Ceza Hukukunda ve Özel Yasalarda Memur, Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılama Usulü ve Memur Suçları, Eda Matbaacılık, Y. 2000. (Yargılama)
- DURMUŞ, A. Alper** : Memur Disiplin Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Baskı, Adalet Yayınevi, Mart 2009.
- ERDOĞDU, Ahmet** : Danıştay'ın Memurların Yargılanması ile İlgili Görevleri- Yüzyıl Boyunca Danıştay 1868-1968, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1968.
- ERDOĞDU, Ahmet** : Memurin Muhakematı Hakkında Kanunun Kaldırılması Özleminde Olanlar, İdare Dergisi, S.281, 1963. (Memur)
- GÖKCAN, Hasan Tahsin**
- ARTUÇ, Mustafa** : Ceza Hukukunda Kamu Görevlisi ve Özel Soruşturma Usulleri, 4.Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin**
- KAYMAZ, Seydi** : Ceza Hukukumuzda Memur ve Memurlara Karşı İşlenen Suçlar, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2004.
- GÖZLER, Kemal** : İdare Hukuku Cilt.I-II, 3.Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, Mayıs 2019.

- GÖZLER, Kemal** : Türk Anayasa Hukuku Dersleri, 24.Baskı, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, Haziran 2019.
(Türk Anayasa Hukuku..)
- GÖZÜBÜYÜK, Şeref**
- TAN, Turgut** : İdare Hukuku Genel Esaslar, Turhan Kitabevi, C.1, Ankara, Ekim 2019.
- GÜNDAY, Metin** : İdare Hukuku, 11.Baskı, İmaj Yayınevi, Ankara, 2017.
- KARAKAŞ, Fatma** : Memur Yargılama Hukukunda Hazırlık Soruşturması ve Yargılama, Legal Hukuk Dergisi, C.1, S.2, Şubat 2003.
- KARTAL, Nazım** : Tanzimat'tan Cumhuriyete Osmanlı'da Mülki İdare, Akademik Yaklaşımlar Dergisi, C.4, S.1, 2013.
- KAYRA, Macit** : Memurlar Ayrı Muhakeme Usulüne Tabi Olmalı Mıdır?, Siyasi İlimler Mecmuası, S.232, 1950.
- KEYMAN, Selahattin** : Memurin Muhakematı Kanunu, AÜHFD., C.XIX, S.1-4, Y. 1967.
- KINALITAŞ, Vahit**
- ASLAN, Fethi** : Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hukuku, Türkiye Kamu-Sen Yayınları, Ankara 2003.
- KIRMIZIGÜL, Hüsamettin** : Uygulamada ve Teoride Memurlar Hakkında Tahkikat ve Muhakeme Usulü, B.2, Kazancı Yayınları, İstanbul 1995.
- KUNTER, Nurullah** : Ceza Muhakemesi Hukuku, B.9, İstanbul 1989.
- LİVANELİOĞLU, Ömer Asım** : Ceza Usul Hukukumuzda Memur Yargılamaları, Ankara Barosu Dergisi, S.1, 1995.
- MUMCU, Ahmet** : Osmanlı Devleti'nde Siyaseten Katl, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1963.

- MUMCU, Uğur** : Türk Hukukunda Memurların Yargılanması, AÜHFD, C.XXVIII, S.1-4, Y.1971.
- ORHUN, Hayri** : Türkiye’de Devlet Memurlarının Hukuki Rejimi, Ankara 1946.
- ÖZBEK, Veli Özer** : TCK İzmir Şerhi Türk Ceza Kanunu’nun Anlamı, C.1, 4. Baskı, Y. 2010.
- ÖZBUDUN, Ergun** : Türk Anayasa Hukuku, 19.Basım, Yetkin Yayınları, Ankara, 2019.
- ÖZEK, Çetin** :Türk Hukukunda Memurların Muhakemesi, ÜHFM, C.XXVI, S.1-4, T.1960.
- ÖZGENÇ, İzzet** : Kamu Görevi Yükümlülük Suçları, Yükümlülük Suçlarına İştirak, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.4, S.1-2, Y.1994.
- ÖZGENÇ, İzzet** : Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi, Ankara 2005. (Şerh)
- ÖZTÜRK, Bahri**
- ERDEM, Mustafa**
- ÖZBEK, Veli** : Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, 2003.
- PINAR, İbrahim** : 4483 Sayılı Kanun’a Göre Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri Hakkında Ceza Soruşturması, Birinci Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, Nisan 2009.
- SALİHOĞLU, Enver**
- DEMİRKOL, Selami** : 4483 Sayılı Kanun İle Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Öncesi Aşamaya İlişkin Usul ve İşlemler, Genişletilmiş ve Değiştirilmiş 3. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, Ocak 2010.

- SELÇUK, Sami** : Memur Yargılanması Hakkında, İstanbul: TÜSİAD Yayınları, No.97/209, 1997.
- SEVER, Çiğdem** : Kamu Hizmetlerinde Biçimsel Ölçütte Çözülme ve Anayasa'nın 128.Maddesinin 1.Fıkrası", Ankara Barosu Dergisi, 2013, S.3.
- ŞAHİN, İlyas** : 4483 Sayılı Kanun'da Öngörülen Ön İnceleme Görevlisinin Yetkileri ve Bu Çerçeve İzin Sisteminin Gerekliliği Hakkında Değerlendirme, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XIX, S.3, Kasım 2015.
- TAŞDÖĞEN, Salih** : Cumhurbaşkanının Cezai Sorumluluğu, DEÜHFD, Prof. Dr. Durmuş TEZCAN'a Armağan, C.21, Özel S., 2019.
- TOPUZ, İbrahim** : Kamu Görevlilerini Soruşturma ve Yargılama Usulleri, HD Yayıncılık, İstanbul, 2010.
- TOROSLU, Nevzat** : Ceza Hukuku Özel Kısım, Ankara 2005.
- TOROSLU, Nevzat** : 3482 Sayılı Kanun'un Memurların Ceza Muhakemesine Etkisi, Denetim Dergisi, Y.8, S.79, Ankara Ocak-Şubat, 1993. (Ceza Muhakemesi)
- TOSUN, Öztekın** : Memurların Suçlarında Özel Muhakeme Kuralları, Yargıtay Dergisi, C.10, S.1-2, Ankara, Ocak-Nisan,1984.
- ÜÇÖK, Coşkun**
- MUMCU, Ahmet**
- BOZKURT, Gülnihal** : Türk Hukuk Tarihi, 15.Bası, Turhan Kitapevi, Ankara, 2011.
- YILDIZ, Abdülkadir** :Cumhurbaşkanlığı Sisteminde Cumhurbaşkanının Sorumluluğu Meselesi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 9, S. 1, Ocak 2019.

YURTCAN, Erdener

: Ülkemizde Memur Yargılaması Kuralları, Yargı Reformu 2000 Sempozyumu, İzmir Barosu Yayını, İzmir 2000.

Tezler :

İZMİR, B. (2019). *Memurların ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanmasında İdari Soruşturma Usulü (4483 Sayılı Kanun (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, İzmir.*

YAYLA, K. (2011). *Türkiye’de Memurların Yargılanması ve 4483 Sayılı Kanun (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi, Niğde.*

Anayasa Mahkemesi Kararları:

Anayasa Mahkemesi, 2013/88 E, 2014/101 K ve 04.06.2014 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Anayasa Mahkemesi, 1996/63 E, 1997/40 K ve 26.03.1997 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Anayasa Mahkemesi, 22.12.1988 T., 1988/5 E., 1988/55 K. (www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr)

Anayasa Mahkemesi, 1988/64 E., 1990/2 K., 21.04.1990 T. (www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr)

Anayasa Mahkemesi, 1985/11 E., 1986/29 K., 18.04.1987 T. (www.lexpera.com.tr)

Anayasa Mahkemesi, 1986/5 E., 1987/7 K., 12.11.1987 T. (www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr)

Anayasa Mahkemesi, 1963/205E, 1963/123K, 22.05.1963 T. (www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr)

Anayasa Mahkemesi, 2011/123 E ve 2013/26 K, 31.12.2013 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Anayasa Mahkemesi, 2008/54 E, 2011/45 K, 10.03.2011 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Anayasa Mahkemesi, 1992/44 E ve 1193/7 K., 09.02.1993 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Anayasa Mahkemesi, 27.02.1992 T., 1991/26 E., 1992/11 K. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Anayasa Mahkemesi 2007/68 E, 2010/2 K ve 14.01.2010 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Anayasa Mahkemesi, 2010/55 E, 2011/140 K ve 14.02.2012 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Anayasa Mahkemesi 1991/26 E., 1992/11 K., 23.11.1992 T. (www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr)

Anayasa Mahkemesi 1992/27 E., 1992/31 K., 12.03.1993 T. (www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr)

Anayasa Mahkemesi, 1991/7 E, 1991/43 K ve 12.11.1991 T (www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr)

Anayasa Mahkemesi, 2013/44 E, 2013/59 K ve 02.05.2013 T. (www.resmigazete.gov.tr)

Anayasa Mahkemesi, 1987/18 E, 1988/23 K, 22.06.1988 T. (www.kararlaryeni.anayasa.gov.tr)

Yargıtay Kararları:

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 1985/410 E., 1985/595 K, 25.11.1985 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2014/12-120 E, 2014/291 K, 27.05.2014 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2004/2-10 E., 2004/40 K. 17.02.2004 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2000/34 E., 2000/40 K. 29.02.2000 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, 2015/585 E, 2019/720 K, 24.12.2019 T. (www.memurlar.net)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi., 2002/2855 E., 2002/4844 K. 26.03.2002 T. (www.karararama.yargitay.gov.tr)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2001/3552 E., 2001/5624 K. 21.05.2001 T. (www.karararama.yargitay.gov.tr)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2002/9104 E., 2002/11063 K. 12.06.2002 T. (www.karararama.yargitay.gov.tr)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2002/4266 E., 2002/6228 K. 15.04.2002 T. (www.kararara.com)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2011/1570 E., 2011/5593 K. 25.04.2011 T. (www.kararara.com)

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2006/433 E ve 2006/10350 K, 3.5.2006 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Yargıtay 5. Ceza Dairesi, 2014/9035 E, 2017/3088 K, 10.07.2017 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay Kararları:

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2001/850 E, 2001/1031 K, 28.12.2001 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2000/29 E, 2000/59 K ve 17.04.2000 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 1992/232 E, 1992/294 K ve 24.09.1992 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2009/1615 E, 2010/111 K. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2008/435 E, 2008/738 K. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 1.Daire, 2004/268 E, 2004/242 K, 05.10.2004 T (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 1.Daire, 2005/1255 E, 2006/95 K, 24.01.2006 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 1.Daire, 2006/207 E, 2006/357 K, (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 1.Daire, 2004/152 E, 2004/178 K. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 1.Daire, 2012/707 E, 2012/934 K, 30.05.2012 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1. Daire, 2014/2015 E ve 2014/1784 K, 09.12.2014 T.

Danıştay 1.Daire, 2010/268 E, 2010/328 K. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2006/989 E, 2006/1074 K. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 1.Daire, 2007/1041 E, 2007/1312 K, 02.11.2007 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 1.Daire, 2007/628 E, 2007/735 K ve 12.06.2007 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2010/123 E, 2010/320 K. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2016/1141 E, 2016/1445 K ve 20.10.2016 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2005/224 E, 2005/568 K ve 26.04.2005 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2004/238 E, 2004/256 K. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 1.Daire, 2010/217 E, 2010/343 K. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 1.Daire, 2007/1529 E, 2008/61 K. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2016/5600 E ve 2016/4005 K. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 2.Daire, 2016/11794 E ve 2016/4879 K. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 2.Daire, 2002/809 E, 2002/3740 K, 07.11.2002 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2004/72 E, 2004/119 K, 11.02.2004 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2002/1094 E, 2003/42 K, 16.01.2003 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2004/35 E, 2004/60 K ve 16.1.2004 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 2. Daire, 2000/3676 E., 2001/242 K. 25.01.2001 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2002/1126 E, 2003/160 K, 29.01.2003 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2. Daire, 2001/61 E, 2001/166 K ve 18.01.2001 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.D., 2001/212 E, 2001/683 K ve 17.01.2001 T. (www.sinerjimevzuat.com.tr)

Danıştay 2.Daire, 2000/3067 E, 2000/3735 K ve 03.11.2000 T.

Danıştay 2.Daire, 2004/295 E, 2004/378 K. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2004/301 E, 2004/428 K. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2003/98, 2003/321 K, 27.02.2003 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2004/38 E, 2004/149 K, 13.02.2004 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2.Daire, 2003/252 E, 2003/457 K, 12.03.2003 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

Danıştay 2. Daire, 2000/3547E,2000/4075 K, 06.12.2000 T. (www.emsal.danistay.uyap.gov.tr)

İnternet Kaynakları :

www.emsal.danistay.uyap.gov.tr	: Danıştay Bilgi Bankası
www.danistay.gov.tr/dergiler	: Danıştay Dergileri
www.dergipark.org.tr	: DergiPark Akademik Dergiler Bankası
www.karararama.yargitay.gov.tr	:Yargıtay Başkanlığı Emsal Karar Arama Motoru

www.kazanci.com	: Kazancı İctihat Bilgi Bankası
www.kararara.com	: İctihat Arama Motoru-Hukuk Forumu
www.kazanci.com	: Kazancı İctihat Bilgi Bankası
www.legalbank.net	: Legalbank Elektronik Hukuk Bankası
www.lexpera.com.tr	: Lexpera İctihat Bilgi Bankası
www.meb.gov.tr	: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Resmi Sitesi
www.mevzuatinyeri.com	: Mevzuata İlişkin Karar Örnekleri
www.resmigazete.gov.tr	: T.C. Cumhurbaşkanlığı Resmi Gazete
www.sayilikanun.com	: İlgili Kanun ve Gerekçesi Bilgi Bankası
www.sinerjimevzuat.com.tr	: Sinerji Elektronik Mevzuat ve Karar Bankası
tr.wikipedia.org	: Vikipedi Ansiklopedi